

Strategia Terytorialna IIT Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027

Myślenice, 2024 r.

Spis treści

1.	Wstęp.....	3
2.	Podstawa prawna strategii.....	4
3.	Obszar wsparcia strategii	6
4.	Synteza diagnozy obszaru realizacji strategii.....	7
5.	Analiza strategiczna (SWOT)	48
6.	Wizja rozwoju obszaru realizacji strategii	54
7.	Cele i kierunki działań do realizacji w ramach strategii – matryca operacyjna.....	55
8.	Uzasadnienie i zintegrowanie strategii.....	63
9.	Spójność strategii z FEM 2021-2027	77
10.	System wdrażania strategii	80
11.	Tryb i warunki wyboru oraz zasady realizacji projektów.....	83
12.	Procedura opracowania i przyjęcia strategii, w tym jej aktualizacji	85
13.	Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	88
14.	Wskaźniki strategii	93
15.	Plan finansowy.....	98
16.	Spisy.....	101
17.	Załączniki	104

Wykaz wybranych skrótów

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS+ - Europejski Fundusz Społeczny Plus

FEM, FEM 2021-2027 – Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027

GDDKiA - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

IZ FEM – Instytucja Zarządzająca Programem FEM

LGD – Lokalna Grupa Działania

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

SOPK, Otulina Podkrakowska, Stowarzyszenie – Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska

Strategia, strategia terytorialna, strategia IIT, Strategia Terytorialna SOPK 2021-2027 - Strategia Terytorialna IIT Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

Strategia Terytorialna Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem, określającym obszary i cele rozwojowe oraz kierunki wspólnego działania 10 gmin: Iwanowice, Jerzmanowice-Przeginia, Kłaj, Koniusza, Krzeszowice, Myślenice, Siepraw, Skąta, Słomniki, Sułoszowa, znajdujących się w bezpośrednim oddziaływaniu miasta Krakowa. Ma aktywizować i integrować do współdziałania samorządy oraz szerokie grono partnerów społeczno-gospodarczych i innych interesariuszy, stanowiąc jednocześnie instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na najważniejsze inwestycje i działania rozwojowe. Dzięki powołaniu Stowarzyszenia i posiadaniu dokumentu strategicznego, przed gminami otworzyła się m.in. możliwość korzystania ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027 jako tzw. Inny Instrument Terytorialny, traktowany z poziomu regionu w sposób właściwy dla zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Przede wszystkim jednak strategia ma pomóc w realizacji potrzeb, oczekiwań i aspiracji mieszkańców i interesariuszy obszaru współpracy.

Zakres oraz procedura dotycząca opracowania Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 wypełniają wszystkie wytyczne określone w dedykowanych aktach prawnych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Prace nad dokumentem przebiegały w formule partycypacyjno-eksperymentalnej, wykorzystującej sprawdzone praktyki i najnowsze trendy planowania rozwoju lokalnego. Ich kluczowym elementem były badania społeczne, warsztaty diagnostyczne, wydobywczo-kreatywne i strategiczne oraz spotkania konsultacyjne z interesariuszami, dzięki czemu strategia stanowi efekt i jednocześnie instrument dialogu oraz kreowania i wzmacniania rozwoju wspólnoty tworzonej przez samorządy kilku gmin. Generalny zakres prac obejmował przeprowadzenie diagnozy, opracowanie części programowej, identyfikację i wybór projektów realizacyjnych, opracowanie części wdrożeniowej, bieżące i strategiczne konsultowanie i opiniowanie oraz przeprowadzenie procedury środowiskowej.

Strategia została sformułowana w zgodzie z założeniami kluczowych dokumentów strategicznych szczebla krajowego, regionalnego i subregionalnego, w szczególności programem Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027. Okres realizacji strategii sięga roku 2029, co jest zgodne z okresem kolejnej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej wraz z dodatkowym okresem na realizację i rozliczenie projektów współfinansowanych z funduszy unijnych a jednocześnie okresem obowiązywania wspomnianych dokumentów.

Władze Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska oraz poszczególnych gmin-partnerów składają serdecznie podziękowania dla wszystkich zaangażowanych w proces opracowania niniejszego dokumentu – za poświęcony czas, rzetelność, merytoryczne podejście, profesjonalizm oraz odwagę w proponowaniu rozwiązań korzystnych dla całego obszaru i jego mieszkańców, zapraszając jednocześnie wszystkich partnerów społeczno-gospodarczych i innych interesariuszy do współpracy w zakresie jego wdrażania, przeglądu i oceny oraz ewentualnej aktualizacji, zgodnie z nowymi uwarunkowaniami rozwojowymi.

2. Podstawa prawna strategii

Podstawę prawną realizacji Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 stanowią akty prawne z poziomu europejskiego, krajowego oraz regionalnego.

POZIOM UNII EUROPEJSKIEJ

Na poziomie Unii Europejskiej, podstawę prawną dla funkcjonowania IIT oraz tworzenia i przyjęcia Strategii IIT stanowią:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej [art. 28, art. 29],
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności [art. 9, art. 11].

Powyższe rozporządzenia wskazują, że w przypadku gdy państwo członkowskie wspiera zintegrowany rozwój terytorialny, czyni to w oparciu o strategię rozwoju terytorialnego lub lokalnego m.in. w formie zintegrowanych lub tzw. innych instrumentów terytorialnych. Wsparcie miejskich obszarów funkcjonalnych w ramach środków polityki spójności ma być kierowane z poziomu krajowego na zintegrowane działania, wynikające ze strategii rozwoju obszarów miejskich, bądź innych strategii terytorialnych.

W ramach zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich za konieczne uznaje się wspieranie zintegrowanego rozwoju terytorialnego służącego skuteczniejszemu podejmowaniu wyzwań gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych, społecznych itp., przed jakimi stoją obszary miejskie, w tym miejskie obszary funkcjonalne, z jednoczesnym uwzględnieniem potrzeby wzmacniania powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi.

POZIOM KRAJOWY

Uwarunkowania realizacji instrumentu IIT zawiera Umowa Partnerstwa, która określa zasady programowania perspektywy finansowej na lata 2021-2027, wskazując w załączniku nr 8, że podstawowym dokumentem realizacji działań w formule IIT jest strategia IIT, która pełni funkcję strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego. Strategia IIT jest przygotowywana przez współpracujące jednostki samorządu terytorialnego. IIT przyjęta przez partnerstwo gmin lub partnerstwo gmin i powiatów musi zostać przyjęta przez jedną z form prawnych współpracy tych samorządów, uregulowanych w ustawach samorządowych.

W systemie prawa krajowego podstawa prawna zawarta jest ponadto w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Ustawa w rozdziale 12 w art. 36 określa zasady i warunki realizacji IIT w ramach regionalnych programów operacyjnych oraz zasady tworzenia Strategii IIT. Zgodnie z ww. ustawą (art. 36 ust. 7) strategia IIT oraz jej zmiany są przyjmowane przez radę gminy, radę powiatu albo w trybie właściwym dla utworzonej formy współpracy, o której mowa w ust. 4.

Na poziomie krajowym, nie stanowiąc normy prawnej sensu stricto, obowiązują ponadto Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, opracowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Zasady mają ułatwiać realizację zadań w ramach wybranych instrumentów terytorialnych podmiotom, które są odpowiedzialne za ich wdrażanie – przede wszystkim partnerstwu jednostek samorządu terytorialnego, takim jak Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska. Opisują one szczegółowo proces zawiązywania zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa, przygotowania strategii, czy wyłaniania projektów.

POZIOM REGIONALNY

Możliwość realizacji IIT na terenie gmin zrzeszonych w Stowarzyszeniu Otulina Podkrakowska wynika bezpośrednio z zapisów programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w części dotyczącej zasięgu geograficznego oraz finansowania ZIT, IIIT i RLKS (Załącznik 2). Pierwotnie gminy SOPK znajdowały się we wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Krakowa, ale finalnie nie weszły w jego skład na mocy Uchwały Nr 307/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 lutego 2023 r. w sprawie zmiany zasięgu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa. Dla gmin SOPK, znajdującym się w bezpośrednim oddziaływaniu miasta Krakowa, utworzono Inny Instrument Terytorialny „Otulina Podkrakowska”.

W FEM 2021-2027 wskazano, że działania realizowane w ramach IIT muszą wynikać ze strategii terytorialnych, które spełnią minimalne warunki określone w art. 29 rozporządzenia ogólnego. Warunkiem realizacji Strategii będzie m.in. wykazanie zintegrowanego podejścia w odniesieniu do potencjałów oraz potrzeb rozwojowych danego terytorium, zaangażowanie partnerów społecznych, a także stworzenie listy projektów, których identyfikacja w strategiach oznacza zapewnienie udziału władz miejskich, lokalnych lub innych organów terytorialnych w wyborze projektów.

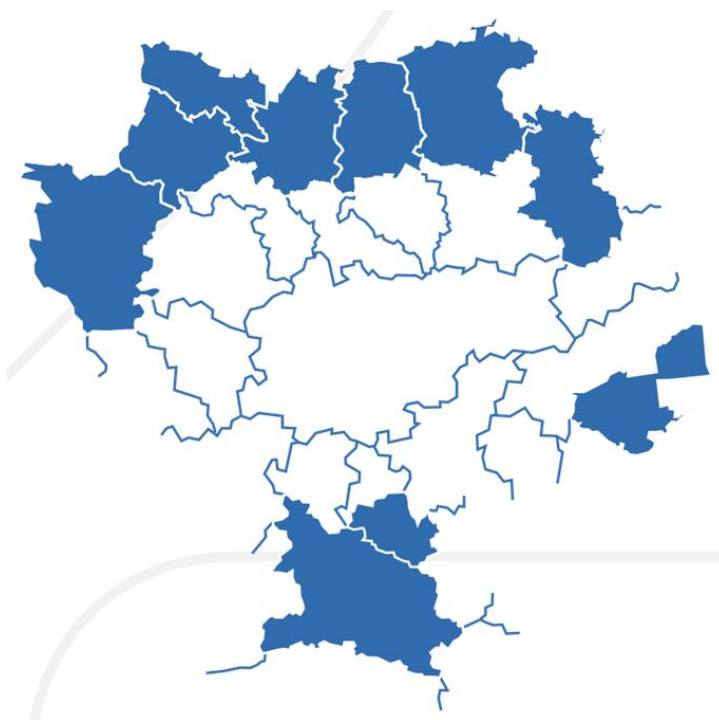
3. Obszar wsparcia strategii

Obszar wsparcia strategii obejmuje 10 gmin: Iwanowice, Jerzmanowice-Przeginia, Kłaj, Koniusza, Krzeszowice, Myślenice, Siepraw, Skąta, Słomniki, Sułoszowa, znajdujących się w bezpośrednim oddziaływaniu miasta Krakowa. Gminy zrzeszone są w Stowarzyszeniu Otulina Podkrakowska, stanowiącym platformę zacieśniania i koncentracji współpracy połączonych gmin na rzecz rozwiązywania najważniejszych wspólnych problemów i wykorzystywania potencjałów, z poszanowaniem ich indywidualnej specyfiki i odrębności. Walne Zebranie Założycielskie Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska odbyło się 4 kwietnia 2022 r., a 12 maja 2022 r. nastąpiła rejestracja Stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Pierwotnie gminy SOPK znajdowały się we wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Krakowa, ale finalnie nie weszły w jego skład na mocy Uchwały Nr 307/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 lutego 2023 r. w sprawie zmiany zasięgu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa. Utworzono dla nich Inny Instrument Terytorialny „Otulina Podkrakowska”.

Wsparcie lokalnych społeczności w Małopolsce z wykorzystaniem IIT ma powodować pogłębienie współpracy między władzami lokalnymi i m.in. partnerami społeczno-gospodarczymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w ramach danego terytorium. Ponadto, ma ono przyczynić się do niwelowania różnic rozwojowych wewnątrz układów regionalnych oraz dalszego rozwoju kompetencji samorządów w zakresie planowania i realizacji polityki rozwoju, budowania ponadlokalnych partnerstw, wspierania oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych i planowania wspólnych projektów.

Rysunek 1. Gminy tworzące Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska

Źródło: Opracowanie własne Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska

4. Synteza diagnozy obszaru realizacji strategii

Celem diagnozy było rozpoznanie najważniejszych cech, zasobów, potencjałów, a także potrzeb, problemów i wyzwań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych obszaru – dla potrzeb planowania długofalowej polityki rozwoju i opracowania Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027. Prace obejmowały przeprowadzenie szeregu analiz statystycznych oraz sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców.

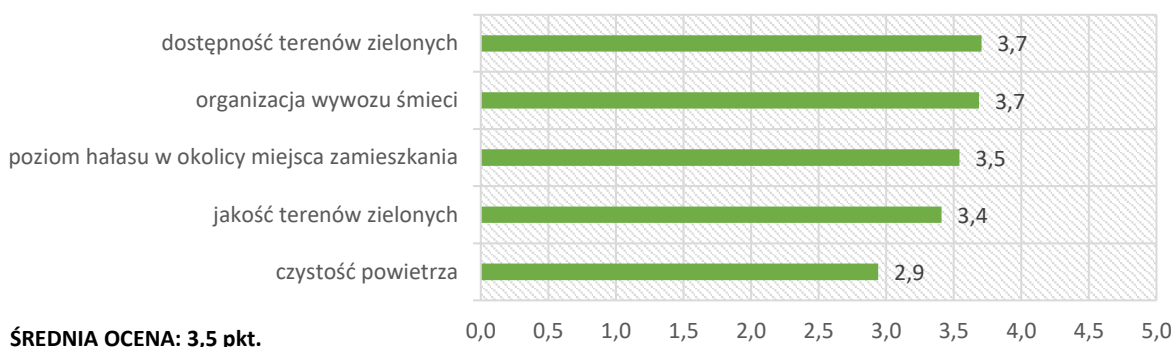
W pierwszym przypadku diagnoza została zrealizowana w ujęciu dynamicznym (analizie zostały poddane dane i informacje z lat 2017-2021/2022), jak i porównawczym (analizy realizowano w rozbiciu na poszczególne gminy, odniesiono wartości wskaźników obszaru gmin tworzących SOPK do średniej gmin powiatu krakowskiego oraz całej Małopolski). Analizy zostały zrealizowane w kluczowych obszarach problemowych (położenie i dostępność komunikacyjna, demografia, gospodarka i rynek pracy, środowisko naturalne i infrastruktura techniczna, polityka społeczna i bezpieczeństwo publiczne, przemysł czasu wolnego, usługi publiczne znaczenia ponadlokalnego, przepływy międzygminne, zarządzanie i stan finansów samorządowych). Podstawowe źródło danych stanowiła statystyka publiczna (przede wszystkim materiały i dane Głównego Urzędu Statystycznego, zgromadzone w ramach Banku Danych Lokalnych oraz przekazane przez urzędy poszczególnych gmin-członków SOPK). Powstał kompletny raport diagnostyczny wraz z wnioskami. Przedstawione w dalszej części rozdziału wybrane, najważniejsze wnioski z diagnozy posłużyły jako baza do podejmowania decyzji dotyczących wizji rozwoju, celów i zadań strategii.

W drugim przypadku w okresie: 27 sierpnia – 16 września 2022 r. zrealizowano sondażowe badanie ankietowe wśród mieszkańców gmin SOPK, które dotyczyło warunków życia oraz dostępności i jakości usług publicznych. Wynikało to z założenia, że to właśnie mieszkańcy będą w stanie najtrafniej zdiagnozować obecny stan, perspektywy i oczekiwane kierunki rozwoju obszaru oraz wesprzeć proces planowania celów i zadań na kolejne lata. W badaniu wzięło udział 1732 respondentów. Dzięki realizacji i analizie ankiet uzyskano opinię mieszkańców o warunkach życia na terenie gmin Stowarzyszenia i w poszczególnych dziedzinach usług publicznych oraz informację o ich podstawowych zachowaniach (społecznych, edukacyjnych, zawodowych itp.). Powstał kompletny raport. Przedstawione w rozdziale wybrane, najważniejsze wnioski z badania również były podstawą dla dyskusji na temat sytuacji obszaru gmin SOPK oraz stojących przed nimi kluczowych wyzwań i oczekiwanych kierunków rozwoju.

NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA I WNIOSKI Z SONDAŻOWEGO BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW OBSZARU

- Mieszkańcy obszaru dobrze ocenili dostępność w pobliżu miejsca zamieszkania (nie dalej niż 15 minut drogi piechotą) takich usług jak: usługi komunikacji (tj. przystanek), edukacyjne (szkoła, przedszkole, żłobek), tereny zieleni ogólnodostępnej, handel (sklepy, targ) oraz usługi sportu i rekreacji (boiska, sale, siłownie). Wysoką dostępność powyższych usług zadeklarowało ponad 50% respondentów. Do najslabiej dostępnych usług respondenci zaliczyli m.in. usługi finansowe (np. bank, bankomat, doradztwo finansowe), gastronomiczne (np. restauracja, kawiarnia, bar, fastfood), naprawcze (np. krawiec, szewc, naprawa pojazdów), czy ochrony zdrowia (np. przychodnia, dentysta). Można przyjąć, że dużą część z nich mieszkańcy realizują w Krakowie.
- Mieszkańcy dobrze ocenili obszar środowiskowy – średnia ocen wszystkich składowych wyniosła 3,5 w 5-stopniowej skali i jednocześnie była najwyższą ze wszystkich analizowanych obszarów. Respondenci docenili przede wszystkim dostępność i jakość terenów zielonych (ocena odpowiednio 3,7 oraz 3,4 pkt.), organizację wywozu śmieci (3,7) oraz poziom hałasu w okolicy zamieszkania (3,5). Najbardziej krytyczne oceny dotyczyły czystości powietrza (2,9). W tym kontekście, istotnym obszarem współpracy gmin może być podejmowanie wspólnych działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń i poprawy zasobów środowiskowych.

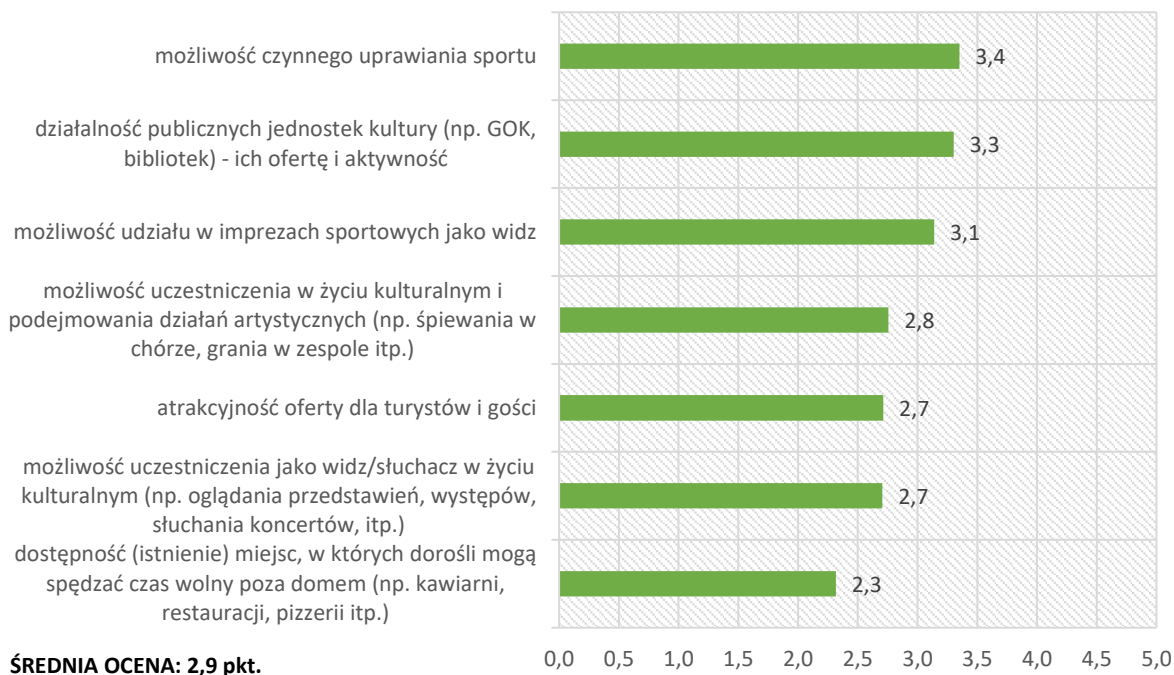
Wykres 1. Ocena czynników w obszarze: ŚRODOWISKO (w skali 1-5)

Źródło: Opracowanie własne na bazie ankiet

- Mieszkańcy umiarkowanie ocenili w badaniu ofertę spędzania czasu wolnego – średnia ocen wszystkich składowych wyniosła 2,9 w 5-stopniowej skali. Wysokie oceny dotyczyły w szczególności możliwości czynnego uprawiania sportu (ocena 3,4 pkt.), działalności instytucji kultury - ich oferty i aktywności (3,3) oraz możliwości udziału w imprezach sportowych jako widz (3,1). Nieco niżej mieszkańcy ocenili możliwość uczestniczenia w życiu kulturalnym i aktywności artystycznej (2,8), atrakcyjność oferty dla turystów i gości (2,7) oraz możliwość uczestniczenia jako widz/słuchacz w życiu kulturalnym (2,7). Najniżej respondenci ocenili dostępność miejsc, w których dorośli mogą spędzać czas wolny poza domem, np. kawiarni, restauracji, pizzerii (2,3 pkt). Ważnym zadaniem w kolejnych latach powinno być tworzenie atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty czasu wolnego/turystycznej. Istotne wydaje się również doskonalenie komunikacji wewnątrz Otuliny oraz w kierunku Krakowa, aby mieszkańcy mogli korzystać z dostępnej tam oferty.

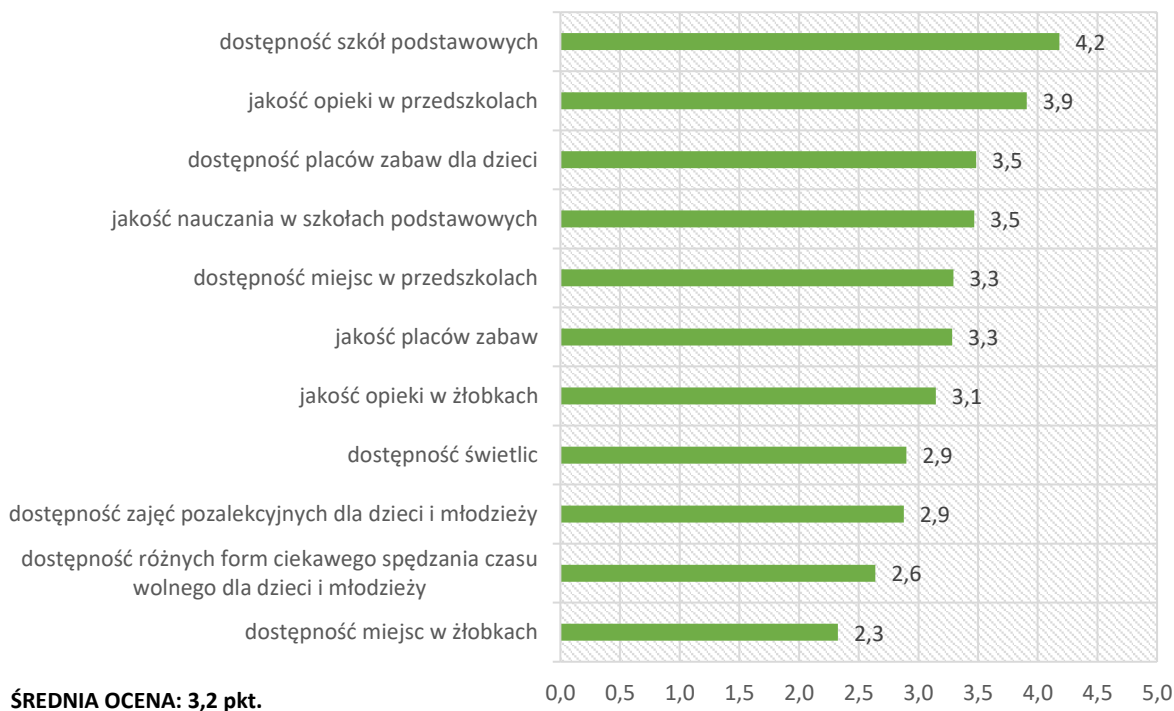
Wykres 2. Ocena czynników w obszarze: OFERTA CZASU WOLNEGO (w skali 1-5)

Źródło: Opracowanie własne na bazie ankiet

- 61% respondentów wskazała, że posiada na utrzymaniu dzieci. Większość z nich uczęszcza do szkół podstawowych (55,4%). Większość rodziców dzieci uczęszczających do żłobków korzysta z usług placówek zlokalizowanych na terenie gminy zamieszkania (50,5%). 16,1% wybiera placówki zlokalizowane w Krakowie. Rodzice dzieci uczęszczających do przedszkoli oraz szkół podstawowych w przeważającej liczbie wybierają dla swoich dzieci placówki zlokalizowane w gminie (odpowiednio 63,8% i 67%). Największa zmiana zachodzi w przypadku dzieci uczęszczających do szkół ponadpodstawowych – badanie wykazało, że 50,5% wybiera placówki zlokalizowane w Krakowie.
- Mieszkańcy ocenili obszar edukacji i wychowania na 3,2 w 5-stopniowej skali. Najniższe oceny dotyczyły dostępności miejsc w żłobkach (2,3), jednak należy zaznaczyć, że 42,9% respondentów w przypadku tego czynnika wskazało odpowiedź „nie wiem”, co ma wpływ na średnią ocenę. Ankietowani nisko ocenili też dostępność różnych form ciekawego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (2,6) oraz dostępność zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Docenili dostępność szkół podstawowych (ocena 4,2 pkt.) i jakość opieki w przedszkolach (3,9). Umiarkowanie dobre oceny wystawili m.in. w odniesieniu do dostępności placów zabaw dla dzieci (3,5) i jakości nauczania w szkołach (3,5). Wyzwaniem na kolejne lata będzie ciągłe doskonalenie jakości edukacji szkolnej i przedszkolnej oraz zapewnienie różnorodnej i dostępnej oferty zajęć pozalekcyjnych i form spędzania czasu wolnego dla najmłodszych, z uwzględnieniem w tych obszarach dzieci o szczególnych potrzebach, głównie z niepełnosprawnościami.
- Największa część ankietowanych (33,7%) wskazała, że pracuje lub uczy się w Krakowie. 24,9% robi to w gminie zamieszkania. Wśród osób, które zadeklarowały główne miejsce pracy bądź nauki w innym miejscu, przeważały następujące lokalizacje: Myślenice, Słomniki, Krzeszowice, Skała oraz Olkusz. Część respondentów (5,3%) odpowiedziała, że pracuje/uczy się w domu.

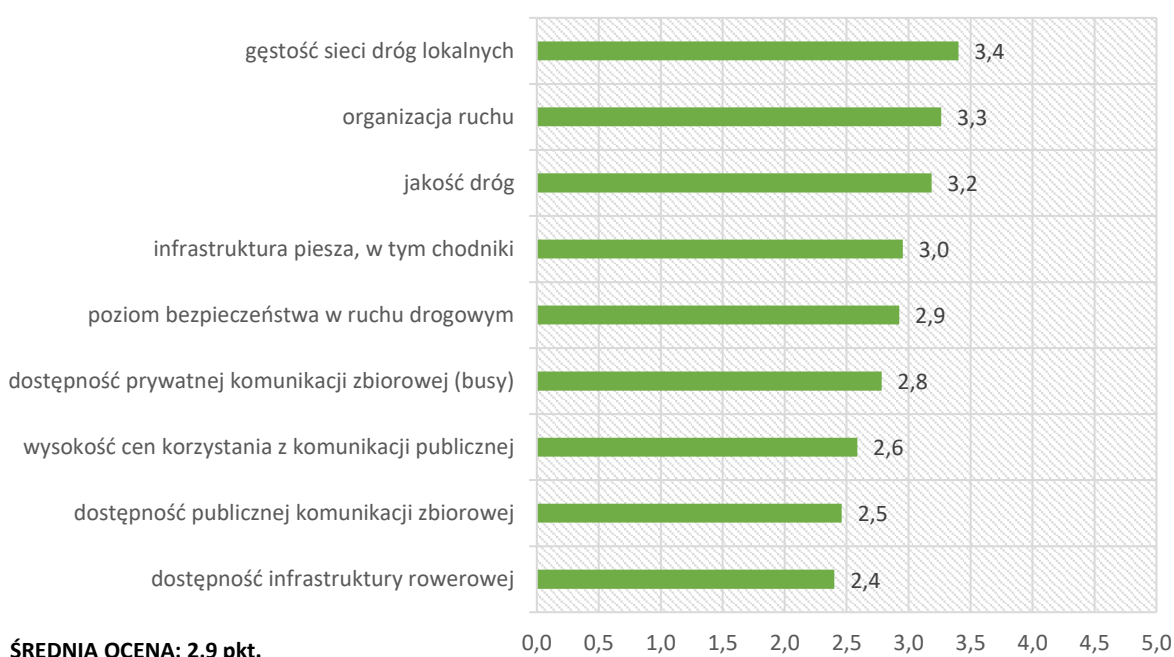
Wykres 3. Ocena czynników w obszarze: EDUKACJA I WYCHOWANIE (w skali 1-5)

Źródło: Opracowanie własne na bazie ankiet

- Zdecydowana większość respondentów (81,6%) jako główny środek transportu w dni robocze wskazało samochód. Znaczący odsetek ankietowanych wybiera też formę pieszą (50,1%). Do najmniej popularnych środków transportu należą hulajnogi elektryczne i inne urządzenia transportu osobistego (86,6% osób wskazało, że nie korzysta) oraz pociąg (nie korzysta 68,9%). W dni wolne od pracy nieco więcej respondentów jako główny środek transportu wybiera rower (27,8% często, 31,9% sporadycznie), co może świadczyć o traktowaniu go bardziej jako formę rekreacji niż codziennej komunikacji.
- Głównymi czynnikami wpływającymi na decyzję o wyborze głównego środka transportu są dla ankietowanych: czas przejazdu (67,6%), brak innej dostępnej alternatywy (45,0%), komfort podróży (43,5%) oraz koszty przejazdów (25,7%).
- W kontekście zagadnień związanych z szeroko rozumianym transportem i mobilnością, średnia ocen ankietowanych dla poszczególnych elementów była nieco niższa niż w przypadku obszaru środowiskowego oraz edukacji i wychowania – wyniosła 2,9 w 5-stopniowej skali. Dobre oceny dotyczyły takich elementów, jak gęstość sieci dróg lokalnych (ocena 3,4 pkt.), organizacja ruchu (3,3), jakość dróg (3,2) oraz infrastruktura piesza (3,0). Najgorzej mieszkańcy ocenili wysokość cen korzystania z komunikacji publicznej (2,6), dostępność publicznej komunikacji zbiorowej (2,5) oraz dostępność infrastruktury rowerowej (2,4). Doskonalenie jakości i podnoszenie dostępności usług transportowych jawi się jako zasadnicze wyzwanie na najbliższe lata, wymagające ponadto współpracy z partnerami zewnętrznymi (w tym z organizatorami transportu i przewoźnikami). Połączenia powinny integrować nie tylko gminy SOPK z Krakowem, ale również między sobą.

Wykres 4. Ocena czynników w obszarze: TRANSPORT(w skali 1-5)

Źródło: Opracowanie własne na bazie ankiet

Podsumowując wnioski z badania, a także przeprowadzoną dyskusję warsztatową na ich temat, wśród czynników, które według badania mogą negatywnie oddziaływać na jakość życia w gminach SOPK, można wymienić m.in.:

- problemy środowiskowe (niską jakość powietrza; braki w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej);
- słabą dostępność miejsc i przestrzeni, w których dorośli mogą spędzać czas wolny poza domem;
- braki w zakresie oferty czasu wolnego/turystycznej;
- czas dojazdu do miasta centralnego, szczególnie w okresach szczytu komunikacyjnego;
- niewystarczającą dostępność i jakość publicznej i prywatnej komunikacji zbiorowej;
- słabą dostępność infrastruktury rowerowej wykorzystania rekreacyjnego i komunikacyjnego.

Wśród czynników, które według sondażowego badania wśród mieszkańców oraz dyskusji warsztatowej na ten temat pozytywnie oddziałują na jakość życia w gminach SOPK, można wymienić:

- dostępność w pobliżu miejsca zamieszkania usług komunikacji (tj. przystanek),
- dostępność terenów zielonych;
- możliwość uprawiania sportu i rekreacji oraz udziału w takich imprezach jako widz;
- dostępność szkół podstawowych oraz jakość opieki przedszkolnej;
- odpowiednią gęstość sieci dróg lokalnych i jakość dróg wraz z dobrą organizacją ruchu.

Czynniki te można podsumować jako komfortowe lokalne warunki życia z możliwością korzystania z oferty miasta centralnego (edukacja, praca, usługi finansowe, rozrywkowe, kultura, ochrona zdrowia itp.), ale z większym zachowaniem kultury spokojnego życia.

Kluczowe rekomendacje bazujące na wynikach badania oraz wnioskach z dyskusji warsztatowej dotyczą podejmowania działań i współpracy na rzecz:

- ochrony i poprawy stanu środowiska (rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej itp.);
- doskonalenia jakości i podnoszenia dostępności usług transportowych, w tym poprzez współpracę z partnerami zewnętrznymi (w tym z organizatorami transportu i przewoźnikami) i integrację różnych form transportu, jako wspierania zmiany nawyków mobilnościowych mieszkańców;
- tworzenia atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty czasu wolnego/turystycznej;
- ciągłej poprawy warunków życia oraz jakości i dostępności usług publicznych, w tym edukacyjnym i społecznym, z uwzględnieniem edukacji włączającej.

NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA I WNIOSKI Z DIAGNOZY STATYSTYCZNEJ W UJĘCIU DYNAMICZNYM I PORÓWNAWCZYM

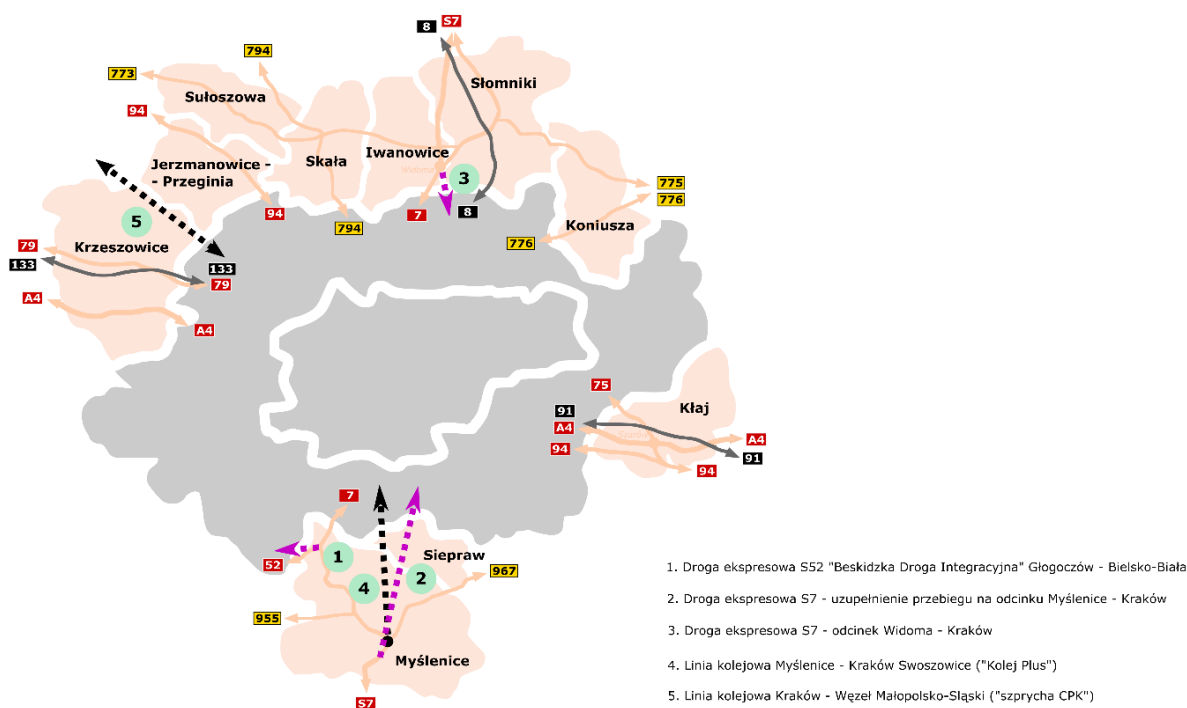
Analiza zarówno danych statystycznych, jak i zastanych, dotyczących podstawowych sfer funkcjonowania każdej z 10 gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska (a jednocześnie opinii zebranych w ramach sondażowego badania ankietowego) wskazuje przede wszystkim na duże ich zróżnicowanie, wynikające zarówno z położenia i posiadanych zasobów rozwojowych, jak i z występujących z różnym natężeniem problemów i deficytów. Na wspomniane zróżnicowanie wpływa także fakt, że gminy SOPK nie zajmują jednolitego terytorium. Na tej podstawie i przy uwzględnieniu wniosków płynących z analiz, obszar gmin SOPK można podzielić na część:

- „podgórską”, do których zaliczają się gminy Myślenice i Siepraw;
- „jurajską”, którą stanowią gminy Krzeszowice, Jerzmanowice-Przeginia, Skała, Sułoszowa oraz Iwanowice;
- „wyżynną”, tworzoną przez gminy Słomniki i Koniusza;
- „równinną”, do której zalicza się gmina Kłaj.

Wspomniane zróżnicowanie nie oznacza jednak braku potencjałów oraz potrzeb rozwojowych, które można określić mianem wspólnych dla każdej z jednostek, a które mogą być wykorzystywane bądź zaspokajane z wykorzystaniem instrumentów dedykowanych takim organizacjom, jak Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska. Jedną z podstawowych cech wspólnych, łączących wszystkie gminy SOPK jest podobna odległość, dzieląca je od Krakowa, stanowiącego podstawowy ośrodek administracyjny, usługowy, gospodarczy czy kulturalny. Wiąże się z nią porównywalna atrakcyjność osadnicza. Wydają się o tym świadczyć obserwowane na przestrzeni ostatnich kilku lat wartości wskaźników salda migracji, dodatnie dla większości obszaru gmin SOPK. Można się także pokusić o stwierdzenie, że obszar gmin SOPK jest „drugim wyborem”, konkurencyjnym względem gmin bezpośrednio graniczących z Krakowem ze względu na ceny i dostępność działek budowlanych bądź domów, ale przegrywający przede wszystkim odległością od Krakowa i dostępnością komunikacyjną. Niemniej tendencje suburbanizacyjne w polskich aglomeracjach wskazują, iż tereny położone w podobnej odległości co gminy SOPK od miasta centralnego wielkości Krakowa, są i będą terenem wzmożonego osadnictwa w najbliższym czasie (większa dostępność gruntów budowlanych, systematycznie poprawiająca się dostępność i dogodność komunikacyjna, poprawiająca się dostępność i jakość usług, niższe koszty gruntów i usług), a co za tym idzie wzrastać będzie intensywność relacji wewnątrz miejskiego obszaru aglomeracyjnego.

Wspólnym interesem dla wszystkich gmin, które utworzyły SOPK są także działania na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej Krakowa. W perspektywie najbliższych lat szczególne znaczenie będzie miało efektywne wykorzystanie połączeń kolejowych. Działanie to jest kluczowe nie tylko dla trzech gmin, przez które przebiegają linie kolejowe (Kłaj, Krzeszowice, Słomniki), ale też gmin sąsiednich, w przypadku których dojazd do stolicy regionu transportem zintegrowanym, z wykorzystaniem parkingu P&R i przesiadką na pociąg w dalszym ciągu pozostaje konkurencyjny czasowo i cenowo.

Rysunek 2. Projektowane inwestycje transportowe znaczenia ponadregionalnego na terenie gmin tworzących SOPK

Źródło: Opracowanie własne

Za wspólny mianownik dla każdej z gmin można uznać szeroko pojętą turystykę, obejmującą także aktywny wypoczynek na łonie przyrody oraz rekreację. Pomimo zróżnicowania zasobów środowiska naturalnego (wyróżniają się pod tym względem gminy „jurajskie”) oraz materialnego dziedzictwa kulturowego, nie są one w stanie konkurować z atrakcjami Krakowa i innych ośrodków Małopolski, cieszących się rozpoznawalnością na poziomie międzynarodowym czy krajowym. Jednocześnie ich niewielka odległość od stolicy regionu oraz względny spokój powodowany niewielkimi rozmiarami zjawiska masowej turystyki, predestynują ich do roli miejsc spędzania wolnego czasu mieszkańców Krakowa oraz większych miast leżących w sąsiedztwie obszaru gmin zaliczanych do SOPK. Podniesienie potencjału turystycznego tych gmin może stanowić bezpośredni efekt realizowanych wspólnie zadań inwestycyjnych (np. drogi rowerowe, szlaki turystyczne, ścieżki tematyczne), uzupełnianych działaniami „miękkimi”, skupiającymi się na informacji i promocji.

„Niepełny obwarzanek” tworzony przez gminy SOPK to także miejsce występowania podobnych problemów w zakresie stanu środowiska naturalnego – na pierwszy plan wysuwa się nierozwiązana jak dotąd kwestia czystości powietrza w sezonie jesienno-zimowym, powodowana „niską emisją” pochodzącą z indywidualnych źródeł ciepła. Problem ten wymaga współpracy nie tylko na szczeblu międzygminnym, ale i z uwzględnieniem innych jednostek samorządu terytorialnego oraz przedstawicielstw władz centralnych, a jego rozwiązanie jest kluczowe, przede wszystkim z punktu widzenia zdrowia mieszkańców. Wiele do zrobienia jest także w szeroko pojętej gospodarce wodno-ściekowej, zarówno w zakresie poprawy czystości wód powierzchniowych, jak i zapobieganiu negatywnym skutkom zmian klimatu, na czele z suszą, uderzającą przede wszystkim w gminy o silnie zarysowanym profilu rolniczym (Sułoszowa, Słomniki, Koniusza).

Ostatnią platformą wspólnych działań w ramach zawiązanego stowarzyszenia, niezależną od zróżnicowania międzygminnego, zdiagnozowanego także i w tym aspekcie, jest poprawa jakości oraz efektywności działań administracji publicznej w tych obszarach, które zależne są od samorządów gminnych. Z racji poziomu wydatków, przeznaczanych w budżetach gmin, na pierwszy plan wysuwa się oświata i wychowanie (kluczowa także z punktu widzenia atrakcyjności osadniczej poszczególnych jednostek), nie mniej istotna jest także gospodarka komunalna, pomoc społeczna, kultura czy bezpieczeństwo publiczne, rozumiane także jako pakiet działań edukacyjnych i profilaktycznych. Interwencja w tym obszarze może skupiać się zarówno na inwestycjach, jak i na podniesieniu sprawności zarządzania nimi czy wzroście efektywności funkcjonowania, na przykład za sprawą redukcji zbędnych kosztów przy jednoczesnym podniesieniu bądź przynajmniej utrzymaniu poziomu jakości i sprawności realizowania usług publicznych.

W ujęciu bardziej szczegółowym, dla całego obszaru gmin SOPK za kluczowe, bezpośrednio wpływające na wielowymiarowy jego rozwój, można uznać następujące uwarunkowania w pięciu podstawowych obszarach:

a) W obszarze „Ludzie”

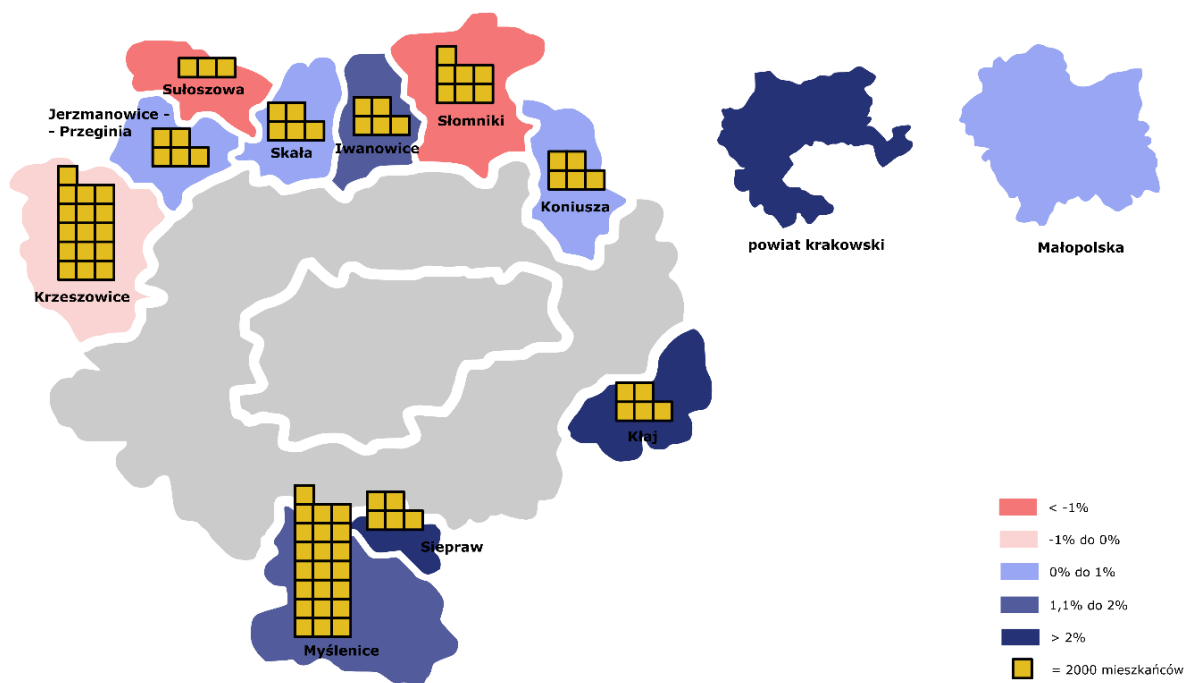
Wspomniane we wstępie zróżnicowanie pomiędzy gminami tworzącymi SOPK bardzo wyraźnie dostrzegalne jest w analizie danych demograficznych. Do grupy jednostek o najkorzystniejszej sytuacji demograficznej należą przede wszystkim gminy „podgórskie”, tj. Myślenice i Siepraw, charakteryzujące się na przestrzeni ostatniego pięciolecia najwyższymi wartościami przyrostu naturalnego oraz salda migracji w przeliczeniu na 1 tys. osób, co miało bezpośrednie przełożenie na dynamikę wzrostu liczby mieszkańców. Odmienna sytuacja występuje w gminach Krzeszowice, Sułoszowa oraz Słomniki – jednostkom tym pomiędzy 2017 a 2021 rokiem ubyło mieszkańców (według danych GUS, analiza danych ewidencyjnych urzędów gmin wskazuje na spadek liczby ludności także w gminach Jerzmanowice-Przeginia oraz Koniusza). Problem utrzymującego się ujemnego przyrostu naturalnego uwidacznia się w skali gminy Krzeszowice, natomiast gminy Sułoszowa i Słomniki jako jedyne spośród jednostek tworzących SOPK odnotowały pomiędzy 2017 a 2021 rokiem przewagę lat z ujemnym saldem migracji. Analiza danych ewidencyjnych pozwoliła także na określenie stref z miejscowościami o najbardziej znaczących wzrostach i spadkach liczby mieszkańców. Pierwszą z nich tworzą miejscowości północnej części gminy Myślenice wraz z całą gminą Siepraw oraz południowe fragmenty gmin Iwanowice i Skała. Do drugiej zaliczają się miejscowości gminy Słomniki i Koniusza, przy czym są one dość mocno rozproszone względem siebie.

Łącznie, według danych GUS, z końcem 2021 r. teren gmin tworzących SOPK zamieszkiwało 155 808 osób. Najliczniej zamieszkałą gminą spośród wszystkich tworzących SOPK są Myślenice (44,7 tys.), na której rezultat wpływają przede wszystkim mieszkańcy miasta (18 265 osób, 40,9%). Pod względem liczby ludności wyróżnia się także gmina Krzeszowice, choć w jej przypadku udział miasta jest nieco mniejszy (9 917, 31,0%). Najliczniejsza jest grupa jednostek liczących ok. 10 tys. mieszkańców, z grona tego odstaje jedynie gmina Sułoszowa (5,7 tys. osób).

Pomimo wskazanej różnorodności w zakresie sytuacji demograficznej w poszczególnych gminach SOPK, zbiorowość ta jako całość odnotowała w ostatnich pięciu latach nieznaczny wzrost liczby mieszkańców (+0,6%), co jest rezultatem porównywalnym do całej Małopolski (+0,5%). W znacznie większym tempie wzrasta liczba mieszkańców gmin bezpośrednio przylegających do Krakowa (+5,5%), głównie dzięki migracjom dotychczasowych mieszkańców Krakowa na tereny podmiejskie. W przypadku gmin SOPK proces ten także jest widoczny, jednak cechuje się znacznie mniejszym natężeniem. Zjawisko to ma też

konotacje pozytywne, związane m.in. z mniejszą skalą zaburzeń dotychczasowej struktury społecznej, niższym ryzykiem niewydolności infrastruktury transportowej, sieciowej czy społecznej oraz mniejszym chaosem przestrzennym, wynikającym z dynamicznego rozwoju zabudowy mieszkaniowej, nierzadko o wątpliwych walorach estetycznych.

Rysunek 3. Liczba mieszkańców gmin tworzących SOPK oraz zmiana tej wartości [%] pomiędzy 2017 a 2021 r.

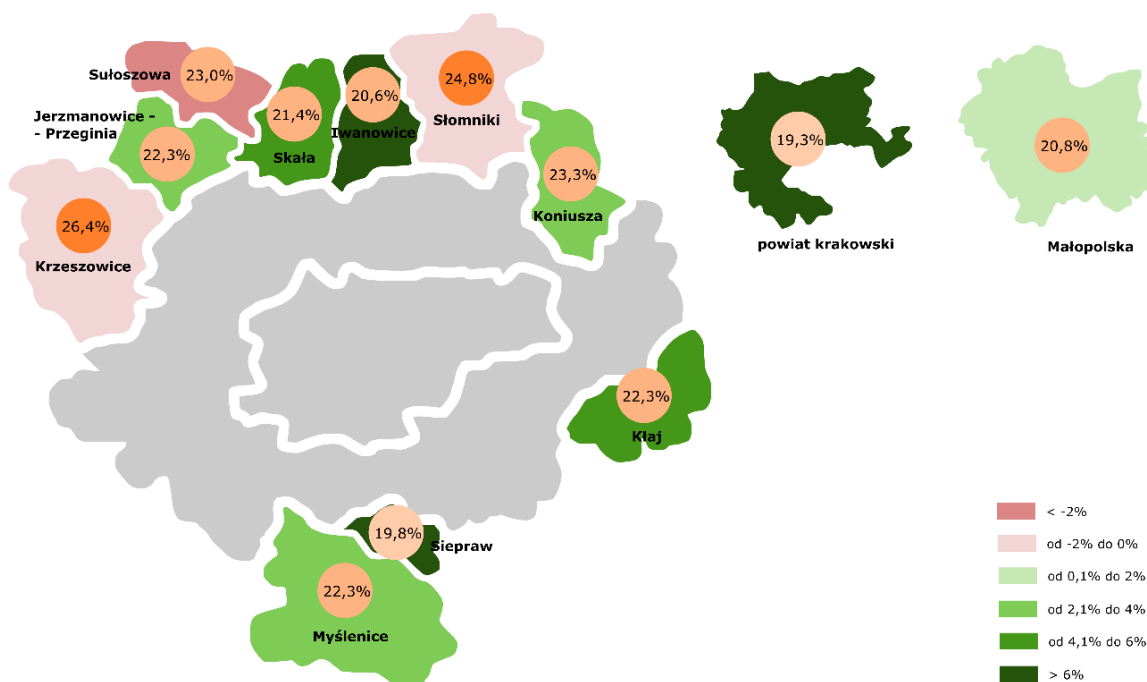

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W skali wszystkich gmin SOPK widoczne jest także zjawisko spadku liczby mieszkańców miast na rzecz obszarów wiejskich – w ostatnim pięcioleciu ubytek ten był widoczny zarówno w kilkunastotysięcznych Myślenicach, jak i w trzech pozostałych, mniejszych miastach – Krzeszowicach, Słomnikach oraz Skale. Jednocześnie, biorąc pod uwagę dane dotyczące budownictwa mieszkaniowego, to właśnie gmina Myślenice dominuje pod względem oddawanych do użytku budynków mieszkalnych (41% ogółu w okresie 2017-2021). Kolejne miejsce w zestawieniu zajmuje gmina Krzeszowice z rezultatem 11%, a różnice pomiędzy pozostałymi gminami są nieznaczne.

Pomimo korzystnej sytuacji demograficznej, związanej z powolnym ale systematycznym wzrostem liczby mieszkańców, w gminach SOPK uwiadamnia się zjawisko starzenia się społeczeństwa, za sprawą wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze demograficznej. Jego występowanie przekłada się w pierwszej kolejności na konieczność dostosowania usług publicznych do zapotrzebowania oraz wymagań osób starszych, mając na uwadze także wyższą reprezentację problemów związanych z chorobami, niepełnosprawnościami czy deficytami kompetencji cyfrowych w tej właśnie grupie.

Rysunek 4. Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w gminach SOPK w 2030 r. [%] oraz prognozowany odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%] w 2030 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Sporządzone przez GUS w 2014 r. prognozy demograficzne z perspektywą do 2030 r. wskazują na dalszy przyrost liczby ludności w gminach SOPK. Według nich, w 2020 r. teren ten miało zamieszkiwać 156 661 osób (wartość przeszacowana o 1 058 osób w stosunku do danych z tego roku), natomiast w 2030 r. już 160 622 osób, co w stosunku do poziomu prognostycznego z 2020 r. oznacza wzrost o 3 961 osób (+2,5%). W rozbiciu na poszczególne gminy największe wzrosty prognozowane są w Sieprawiu (+7,7%), Iwanowicach (+6,7%) oraz Kłaju (+5,8%).

Podstawowymi instytucjami realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej w gminach SOPK są gminne lub miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej, w gminie Myślenice główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej jest Centrum Usług Społecznych, które powstało na zasadzie przekształcenia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Placówkami pomocy społecznej o szerszym zasięgu funkcjonowania, położonymi na omawianym terenie są:

- Dom Pomocy Społecznej w Czernej (gm. Krzeszowice);
- Dom Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta Zgromadzenia Braci Albertynów w Ojcowie (gm. Skała);
- Dom Pomocy Społecznej w Łyszkowicach (gm. Koniusza);
- Dom Pomocy Społecznej „Biały Potok” w Trzemeśni (gm. Myślenice);
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Brzeziu (gm. Kłaj).

Na terenach SOPK działają dodatkowo inne placówki pomocy społecznej są to m.in.:

- Placówki wsparcia dzieci i młodzieży:

- Placówka Wsparcia Dziennego „Kreatywnia” (gm. Myślenice)
- Placówka „Jaskółka” w Szarowie (gm. Kłaj) Centrum Rozwoju Dziecka Perspektywy Kids (gm. Skała)
- Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży (gm. Słomniki)
- Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci i Młodzieży – Planeta Marzeń (gm. Iwanowice)

Placówki te działają na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Podmioty podejmują działania opiekuńczo-wychowawcze wobec dzieci i młodzieży, w szczególności tych pochodzących z rodzin zmagających się z różnego rodzaju problemami społecznymi m.in. problemami uzależnień. Zadaniem placówek jest wspieranie rodzin w sprawowaniu podstawowych funkcji wychowawczych, a także zapewnienie pomocy dzieciom, wzmacnianie w nich czynników ochronnych i przeciwdziałanie podejmowaniu przez nich zachowań ryzykownych. Dodatkowo placówki zapewniają organizację czasu wolnego, pomoc w nauce, organizację zabaw.

Placówki pobytu dziennego dla osób niesamodzielných:

- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Myślenicach (gm. Myślenice),
- Środowiskowy Dom Samopomocy „Magiczny Dom” (gm. Myślenice)
- Środowiskowy Dom Samopomocy „Świt” w Miłocicach (gm. Słomniki)
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Kalinowskiej (gm. Sułoszowa)
- Dzienny Dom Senior+ w Grzegorzowicach Wielkich (gm. Iwanowice)
- Środowiskowy Dom Samopomocy - Ognisko Terapeutyczne (gm. Jerzmanowice Przegonia)
- Warsztat Terapii Zajęciowej Łyszkowicach (gm. Koniusza)
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Filipowskiej (gm. Krzeszowice)

Istotnym zasobem w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży zmagających się z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym oraz niepełnosprawnością sprzężoną, w tym m.in. z autyzmem jest Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Myślenicach. Ośrodek jest placówką dydaktyczno-wychowawczą i opiekuńczą dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W żadnej z gmin nie funkcjonuje schronisko dla osób bezdomnych.

W większości gminy znajdujące się na terenie SOPK, nie dysponują obecnie wystarczającym zasobem placówek realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej jak i wystarczającą ilością miejsc, adekwatnym do skali i charakteru nowych wyzwań społecznych. Do głównych czynników determinujących wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne należą m.in.: zmiany demograficzne i proces starzenia się społeczeństwa, przeobrażenia na rynku pracy, wzrost liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, zwiększona liczba osób z niepełnosprawnościami, zmieniające się potrzeby w zakresie kompetencji i kwalifikacji zawodowych, transformacje w strukturze rodzin, nowe formy wykluczenia społecznego oraz pojawiające się ryzyka socjalne. Zjawiska te w szczególny sposób dotyczą osób, które z uwagi na swoje cechy indywidualne oraz szeroko rozumiane uwarunkowania społeczno-ekonomiczne, są szczególnie narażone na ryzyko wykluczenia społecznego i dyskryminacji. Dotyczy to w szczególności dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób w kryzysie psychicznym, a także wszystkich innych grup zagrożonych ubóstwem i marginalizacją społeczną.

Analiza przeprowadzona wskazuje, że współczesne przyczyny wykluczenia społecznego wykraczają poza tradycyjnie identyfikowane problemy, takie jak niskie dochody czy uzależnienia. Coraz częściej u podłoża wykluczenia leżą: brak kontaktów społecznych, samotność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, niezaradność życiowa, trudności opiekuńczo-wychowawcze, ograniczony dostęp do usług społecznych, trudności komunikacyjne, konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi (zarówno dziećmi, jak i osobami starszymi), a także niskie lub nieaktualne kwalifikacje osób pozostających przez dłuższy czas poza rynkiem pracy.

Porównanie sytuacji w zakresie pomocy społecznej pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego umożliwia wyliczany przez GUS wskaźnik, obrazujący beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Na koniec 2021 r. największą wartością wskaźnika charakteryzowała się gmina Koniusza (344 osoby), najmniejszą Krzeszowice (152 osoby). W każdej z jednostek, włączywszy w to także porównywane powiat krakowski oraz Małopolskę, wartość parametru pomiędzy 2017 a 2021 r. spadła, czego przyczyn można upatrywać przede wszystkim w zmianie przepisów kwalifikujących osoby i rodziny do poszczególnych instrumentów wsparcia pomocy społecznej (np. w wyniku wprowadzania programów wsparcia finansowego), ale także w ogólnej poprawie kondycji finansowej polskich rodzin, obserwowanej na przestrzeni ostatnich lat.

Konsekwencje i wyzwania:

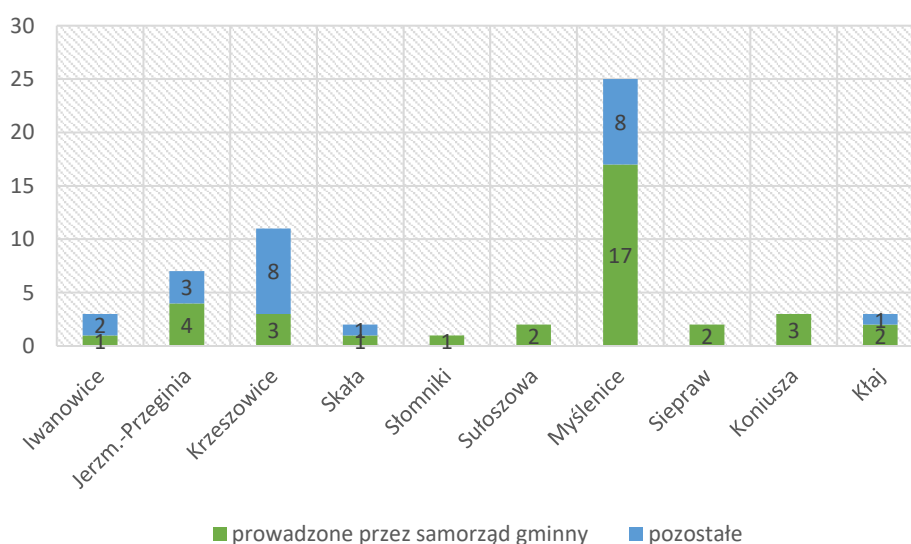
- Sytuacja demograficzna gmin SOPK jest dość korzystna, a prognozowane utrzymywanie się trendu wzrostowego o umiarkowanym natężeniu winno stać się podstawą do programowania jej rozwoju w najbliższych latach. Czynnikiem mogącym wyrównać dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami tworzącymi SOPK w zakresie demografii jest przede wszystkim atrakcyjność osadnicza, a jej podniesienie warunkuje w zasadniczej mierze dostępność komunikacyjna Krakowa, stanowiącego podstawowe miejsce pracy, nauki, rozrywki i pozostałych usług dla znaczącej części mieszkańców;
- Pomimo wzrostu liczby mieszkańców w gminach SOPK zmianie będzie ulegać ich struktura demograficzna – wzrośnie odsetek mieszkańców zaliczanych do najstarszej grupy wiekowej, co pociąga za sobą konieczność zapewnienia odpowiednich usług publicznych, działań w zakresie poprawy dostępności itd. Należy przy tym podkreślić, że zjawisko to nie jest ograniczone jedynie do gmin SOPK, z podobnym wyzwaniem będzie mierzyć się większość gmin Małopolski, nie wyłączając gmin MOF Krakowa, notujących w większości dalece wyższe wartości przyrostu naturalnego czy salda migracji. Stanowi to pole do współpracy przekraczającej swoim zasięgiem terytorialnym obszar gmin tworzących SOPK;
- Atrakcyjność osadnicza gmin tworzących SOPK pozostaje niższa niż w przypadku gmin bezpośrednio przylegających do Krakowa, co przełożyło się na nieznaczne jak dotąd zarysowanie negatywnych jej konsekwencji, związanych z niekontrolowanym wzrostem zabudowy mieszkalnej, problemami z dostępnością i przepustowością infrastruktury sieciowej czy zaburzeniami w tkance społecznej wskutek napływu osiedleńców. Scenariusz, w którym podobny „boom” będą przeżywać gminy SOPK wydaje się być jednak całkiem realny, stąd konieczność szczególnego skupienia się na działaniach, umożliwiających harmonijny rozwój przestrzenny, nie przekładający się na nadmierną degradację środowiska naturalnego czy krajobrazu – tym bardziej, że stanowią one cenny zasób każdej z jednostek;
- Należy mieć na uwadze, że analiza danych demograficznych – zwłaszcza w jej prognostycznej części – nie uwzględnia daleko idących zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej Polski i Europy, wśród których najistotniejsze znaczenie miała pandemia COVID-19, kryzys migracyjny wywołany napaścią Rosji na Ukrainę oraz w części powiązany z tymi zjawiskami kryzys energetyczny i gospodarczy. Następstwa tych zdarzeń będą wymagać każdorazowego dostosowywania prowadzonej polityki rozwoju do aktualnej sytuacji oraz do spodziewanych zmian;

- Pomimo korzystnej sytuacji demograficznej, związanej z powolnym ale systematycznym wzrostem liczby mieszkańców, w gminach SOPK uwidacznia się zjawisko starzenia się społeczeństwa, za sprawą wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze demograficznej. Jego występowanie przekłada się w pierwszej kolejności na konieczność dostosowania usług publicznych do zapotrzebowania oraz wymagań osób starszych, mając na uwadze także wyższą reprezentację problemów związanych z chorobami, niepełnosprawnościami czy deficytami kompetencji cyfrowych w tej właśnie grupie.

b) w obszarze „Edukacja i wychowanie”

W każdej z gmin SOPK prowadzona jest edukacja na poziomie przedszkolnym oraz szkoły podstawowej. W przypadku tych pierwszych, na koniec 2021 r. w jednostkach tworzących SOPK dominowały placówki prowadzone przez samorząd gminny – w gminach Słomniki, Sułoszowa, Siepraw i Koniusza były to jedyne funkcjonujące placówki przedszkolne. Przewaga przedszkoli prowadzonych przez podmioty inne niż samorząd gminny (głównie niepubliczne) występowała jedynie w gminie Krzeszowice. Znaczenie przedszkoli prowadzonych przez samorząd gminny podkreśla także odsetek dzieci do nich uczęszczających – nawet w gminie Krzeszowice placówki gminne skupiały 61% ogółu. Ofertę w zakresie wychowania przedszkolnego uzupełniają oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Wykres 5. Przedszkola w gminach tworzących SOPK w 2021 r.

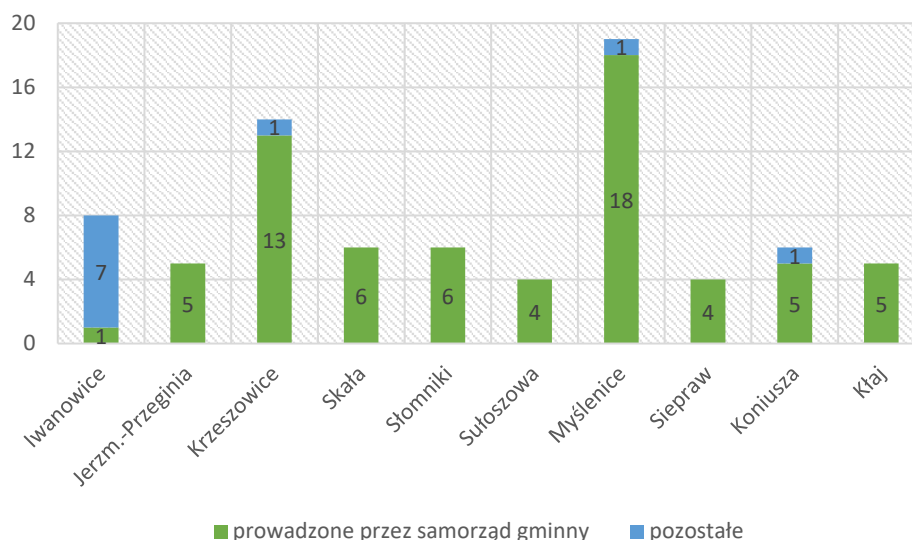
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Liczba projektów realizowanych w ostatnich latach przy dofinansowaniu zewnętrznym, nakierowanych na poszerzenie oferty przedszkoli funkcjonujących w gminie, w przypadku większości jednostek jest znikoma. W okresie 2018-2022 żadnego takiego zadania nie realizowano w gminach Iwanowice, Skała i Sułoszowa, natomiast w pozostałych jednostkach realizowano ich co najwyżej kilka. Wyjątkiem na tym polu jest gmina Myślenice, gdzie w analizowanym pięcioleciu projektów o takim charakterze zrealizowano 31, choć w tym przypadku kluczowym czynnikiem dla takiego rezultatu jest także liczba przedszkoli, jakie funkcjonują na terenie jednostki.

Także w przypadku szkolnictwa podstawowego w gminach tworzących SOPK zdecydowanie dominują placówki prowadzone przez samorząd gminny – odwrotna sytuacja na koniec 2021 r. występowała jedynie w gminie Iwanowice, natomiast szkoły prowadzone przez inne podmioty (głównie niepubliczne) w mniejszości funkcjonowały w gminach Krzeszowice, Myślenice oraz Koniusza. Uczniowie w szkołach

podstawowych nieprowadzonych przez samorząd gminny w gminie Iwanowice stanowili 82,7% ogółu, w pozostałych przypadkach odsetek ten był śladowy.

Wykres 6. Szkoły podstawowe w gminach tworzących SOPK w 2021 r.

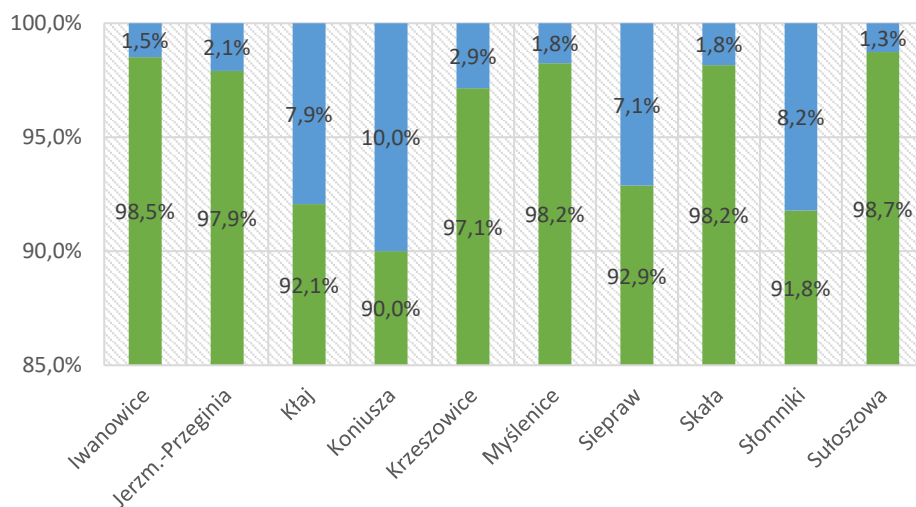

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Placówki kształcenia na poziomie ponadpodstawowym zlokalizowane są w pięciu jednostkach. Większość z nich funkcjonuje w ośrodkach miejskich (Krzeszowice, Myślenice, Skała i Słomniki), wyjątek stanowi Zespół Szkół w Piotrkowicach Małych (gm. Koniusza), w strukturach którego działa liceum ogólnokształcące, LO dla dorosłych, technikum oraz szkoła branżowa I stopnia. Warto podkreślić także fakt funkcjonowania w Myślenicach Wydziału Zamiejscowego Staropolskiej Akademii Nauk Stosowanych w Kielcach, z ofertą kilku kierunków studiów licencjackich i magisterskich. W zakresie edukacji, znaczącą część zapotrzebowania pokrywa także oferta, jaką posiada Kraków oraz miasta powiatowe, sąsiednie względem terenu gmin SOPK.

W roku szkolnym 2021/2022 odsetek uczniów posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w całkowitej liczbie uczniów w szkołach podstawowych danej gminy nie przekroczył poziomu 10% - taki rezultat odnotowano w gminie Koniusza. Jednostkami z wysoką wartością wskaźnika były także gminy Słomniki (8,2%), Kłaj (7,9%) oraz Siepraw (7,1%). Zauważalna jest dysproporcja pomiędzy gminami tworzącymi SOPK, wśród których są i takie, gdzie wartość parametru nie przekroczyła w tym samym czasie poziomu 2%.

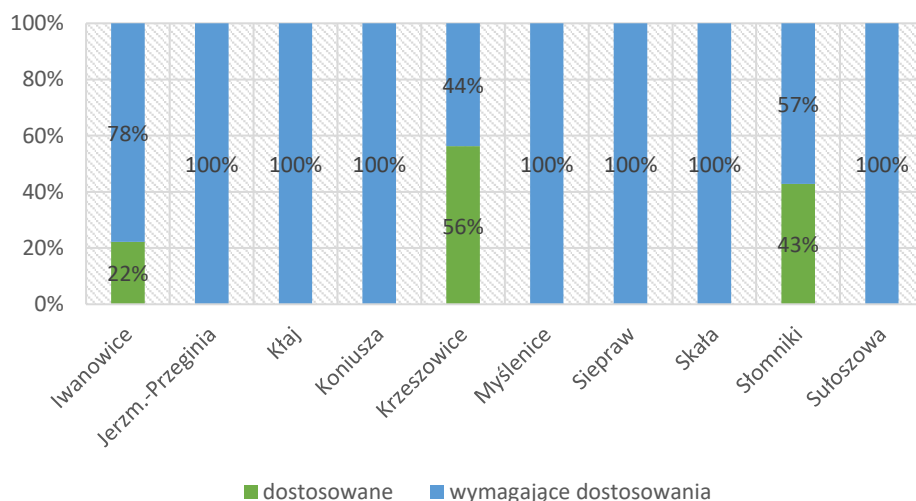
Wykres 7. Odsetek uczniów z orzeczeniem o niepełnosprawności w ogólnej liczbie uczniów w szkołach podstawowych na terenie danej gminy w roku szkolnym 2021/2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

W uznaniowej ocenie gmin tworzących SOPK, posiadana przez nie infrastruktura przedszkolna i szkolna wymaga dostosowania do osób z dodatkowymi potrzebami, w tym niepełnosprawnościami. Potrzeby aż siedmiu gmin obejmują 100% wszystkich posiadanych obiektów. Zamykająca zestawienie gmina Krzeszowice wskazała na konieczność przeprowadzenia prac dostosowawczych w 44% ogółu budynków, w których prowadzone są działania edukacyjne, co także stanowi wartość dość znaczącą.

Wykres 8. Odsetek budynków, w których działają publiczne przedszkola, publiczne szkoły podstawowe, ich oddziały oraz filie wymagających działań w zakresie zwiększenia lub zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

Jedną z metod określenia poziomu nauczania w szkołach jest porównanie wyników ogólnopolskich egzaminów – w przypadku szkół podstawowych, prowadzonych przez gminy, jest nim egzamin ósmoklasistów, realizowany od kwietnia 2019 r. Sprawdzany jest poziom wiedzy z trzech obowiązkowych przedmiotów – języka polskiego, matematyki oraz nowożytnego języka obcego – w tej roli najczęściej wybierany jest język angielski.

Tabela 1. Średnie procentowe wyniki uczniów wybranych jednostek z egzaminu ósmoklasisty (j. polski, matematyka, j. angielski) w latach 2019-2022

	język polski				matematyka				język angielski			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Małopolska	67,00	62,03	63,96	63,56	50,18	50,92	52,43	63,17	61,51	56,90	68,86	69,18
p. krakowski	67,60	63,31	65,49	64,04	52,23	53,12	55,10	65,76	62,64	58,16	72,62	72,58
Iwanowice	68,26	60,69	61,92	62,69	52,96	48,06	53,86	62,64	57,98	48,47	67,80	67,40
Jerzm.-Przeg.	63,53	60,57	65,23	63,53	46,81	44,49	54,53	68,97	51,08	52,11	72,84	72,06
Kłaj	61,56	62,39	63,69	68,53	48,26	49,87	54,80	69,43	54,52	55,57	69,08	73,06
Koniusza	61,17	57,09	57,18	64,99	41,71	40,58	45,52	55,12	47,72	41,28	54,56	57,53
Krzeszowice	67,29	64,51	64,19	62,13	50,22	54,48	50,95	64,12	63,16	61,07	69,64	72,07
Myślenice	70,68	64,87	63,09	64,60	55,45	53,80	54,63	68,51	66,28	59,41	68,93	72,36
Siepraw	70,06	65,71	67,44	66,09	54,17	54,44	58,89	70,05	64,13	60,23	77,35	70,67
Skąta	62,98	60,78	67,95	58,19	48,33	50,22	56,78	62,08	53,94	55,28	71,10	67,51
Słomniki	68,39	57,44	59,97	58,73	49,47	44,29	49,05	59,72	57,20	45,93	60,19	64,60
Sułoszowa	67,03	68,00	66,60	63,17	51,56	57,71	54,54	65,35	55,60	51,80	62,88	60,00

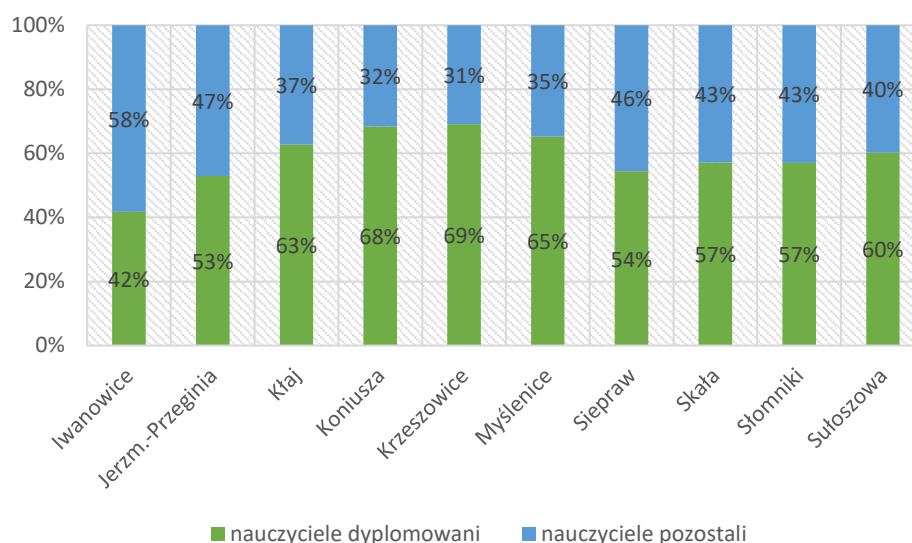
	rezultat wyższy od średniej dla powiatu i województwa
	rezultat najwyższy spośród gmin tworzących Otulinę
	rezultat niższy od średniej dla powiatu i województwa
	rezultat najniższy spośród gmin tworzących Otulinę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE Kraków

Analiza rezultatów egzaminów w gminach tworzących Otulinę wskazuje na wyzwanie związane z potrzebą utrzymania i poprawy jakości kształcenia ogólnego. W wielu przypadkach uczniowie ze szkół lokalnych osiągają wyniki gorsze od średniej dla powiatu krakowskiego i Małopolski. Wymienić można m.in. gminy Koniusza (wyraźnie odstająca rezultatami od pozostałych gmin tworzących SOPK – na 12 analizowanych egzaminów z całego analizowanego czteroletnia, aż 11 razy rezultat był najgorszy spośród wszystkich 10 jednostek tworzących Otulinę), Iwanowice, Jerzmanowice-Przebinia oraz Słomniki. Zgodnie z informacją uzyskaną w trakcie warsztatów diagnostycznych, u wielu uczniów wielu szkół widoczny jest deficyt kompetencji kluczowych, językowych czy cyfrowych. Pozytywnie na tym tle wyróżniają się gminy położone na południu – Myślenice i Siepraw, gdzie uczniowie notują zwykle lepsze rezultaty niż średnia powiatowa i regionalna. Co więcej, w przypadku tej drugiej ani razu wśród 12 egzaminów poddanych analizie rezultat nie był gorszy od powiatowego i regionalnego łącznie.

Na poziom nauczania w pewnym stopniu wpływ mają także kwalifikacje kadry nauczycielskiej. Odsetek nauczycieli dyplomowanych (najwyższy z czterech stopni awansu zawodowego przewidzianego Kartą Nauczyciela) w ogóle nauczycieli, pracujących w szkołach podstawowych na terenie gmin tworzących SOPK jest dość porównywalny i zawiera się w przedziale 50-60% (do maks. 69%). Odmienne na tym polu wyróżnia się gmina Iwanowice (42%), co może mieć związek z innym modelem szkolnictwa podstawowego funkcjonującym na jej terenie (większość szkół prowadzona przez inne podmioty niż samorząd terytorialny).

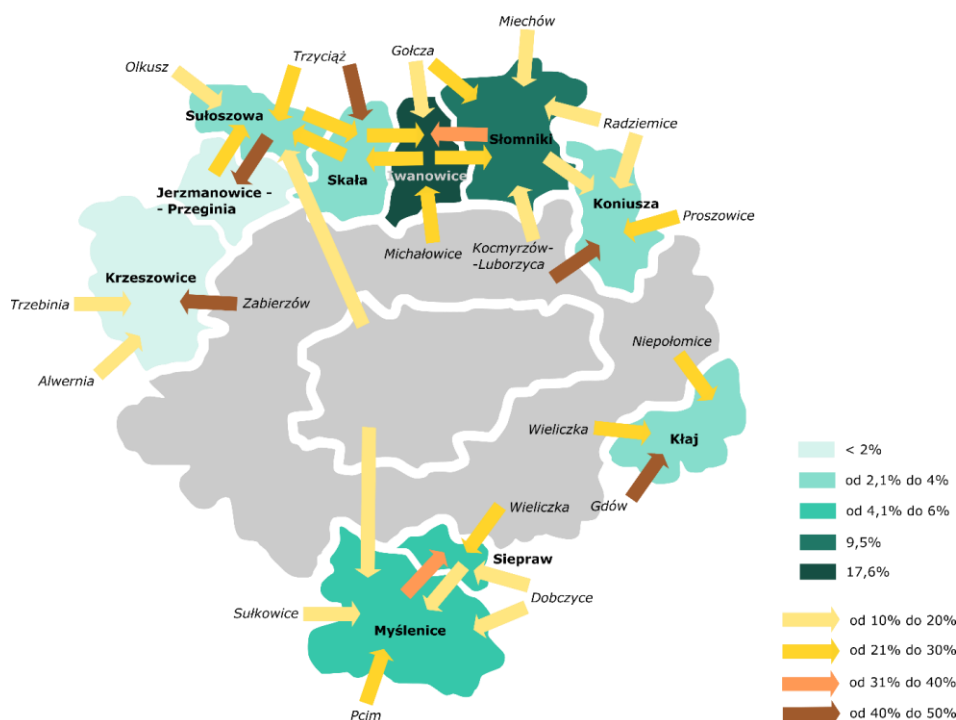
Wykres 9. Odsetek nauczycieli dyplomowanych w ogólnej liczbie nauczycieli, pracujących w szkołach podstawowych na terenie danej gminy w roku szkolnym 2021/2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

Dane, przekazane przez poszczególne urzędy gmin, obejmujące liczbę dzieci w przedszkolach oraz uczniów w szkołach podstawowych pozwoliły na wyodrębnienie kilku zjawisk, związanych z przepływami ludności w celach edukacyjnych. Pierwszym z wyróżniających się jest zauważalnie wyższy odsetek dzieci i uczniów w przedszkolach i szkołach podstawowych spoza gminy w gminach Iwanowice (17,6%) oraz Słomniki (9,5%). W przypadku pozostałych jednostek wartość ta nie przekracza poziomu 6%. Może to świadczyć z jednej strony o lepszej dostępności przedszkoli i szkół w tych gminach dla osób mieszkających poza ich granicami, a z drugiej, co bardziej prawdopodobne, o lepszej ofercie edukacyjno-wychowawczej, skutkującej zainteresowaniem wykraczającym poza granice jednostki.

Rysunek 5. Dzieci i uczniowie spoza gminy w przedszkolach i szkołach podstawowych danej gminy [% ogółu] wraz z głównymi kierunkami ich napływu [% ogółu osób z zewnątrz] w 2021 r.

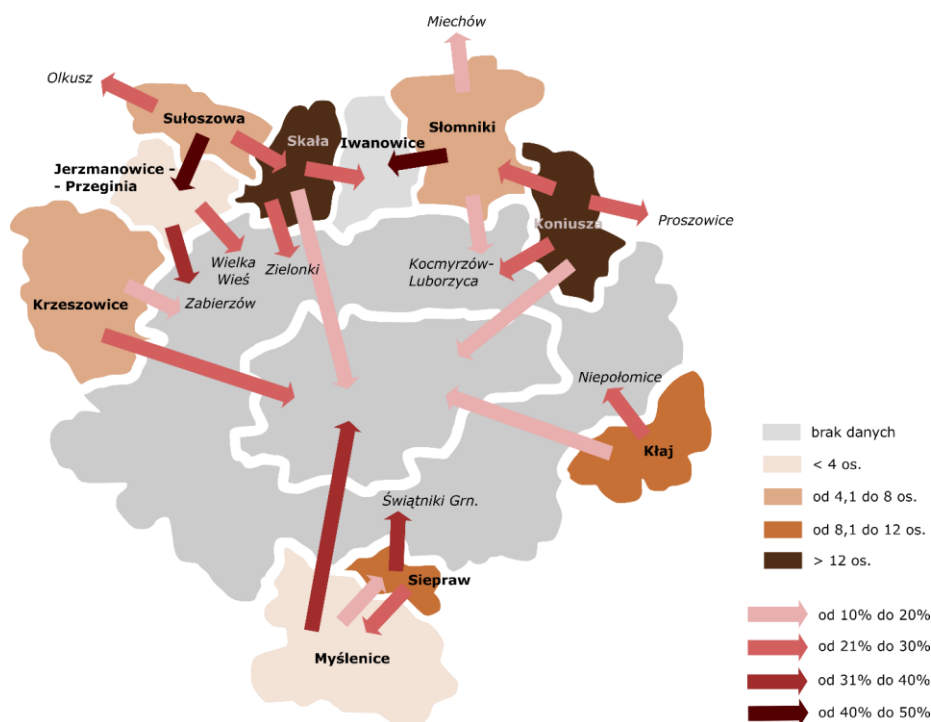

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

Zjawisko „migracji edukacyjnej” dzieci i uczniów zamieszkujących gminy tworzące SOPK najsilniej zarysowane jest w gminach Skała oraz Koniusza, gdzie na każde 100 uczniów przeszło 12 uczęszcza do przedszkoli i szkół położonych poza granicami tych jednostek. Wśród kierunków migracji, obok gmin sąsiednich uwidaczniają się także gminy położone poza obszarem gmin SOPK – w jej północnej części okoliczne miasta powiatowe (m.in. Miechów, Olkusz, Proszowice), a w stosunku do całości także gminy z „pierwszego obwarzanka” (m.in. Wielka Wieś, Świątniki Górne, Niepołomice) oraz Kraków. Można przypuszczać, że wypadkową wyboru takich właśnie kierunków przez dzieci i uczniów jest miejsce pracy ich rodziców i możliwość łączenia dojazdów, dostępność komunikacyjna tych ośrodków oraz wyższy poziom nauczania i/lub bogatsza oferta zajęć pozalekcyjnych.

We wszystkich przypadkach zdiagnozowano też niedobory w zakresie systemu wsparcia prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży szkolnej, co szczególnie ważne w okresie po pandemii COVID-19.

Rysunek 6. Dzieci i uczniowie z danej gminy w przedszkolach i szkołach w innych gminach na 100 osób uczących się w gminie wraz z głównymi kierunkami ich odpływu [% ogółu osób uczących się poza gminą] w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

Konsekwencje i wyzwania:

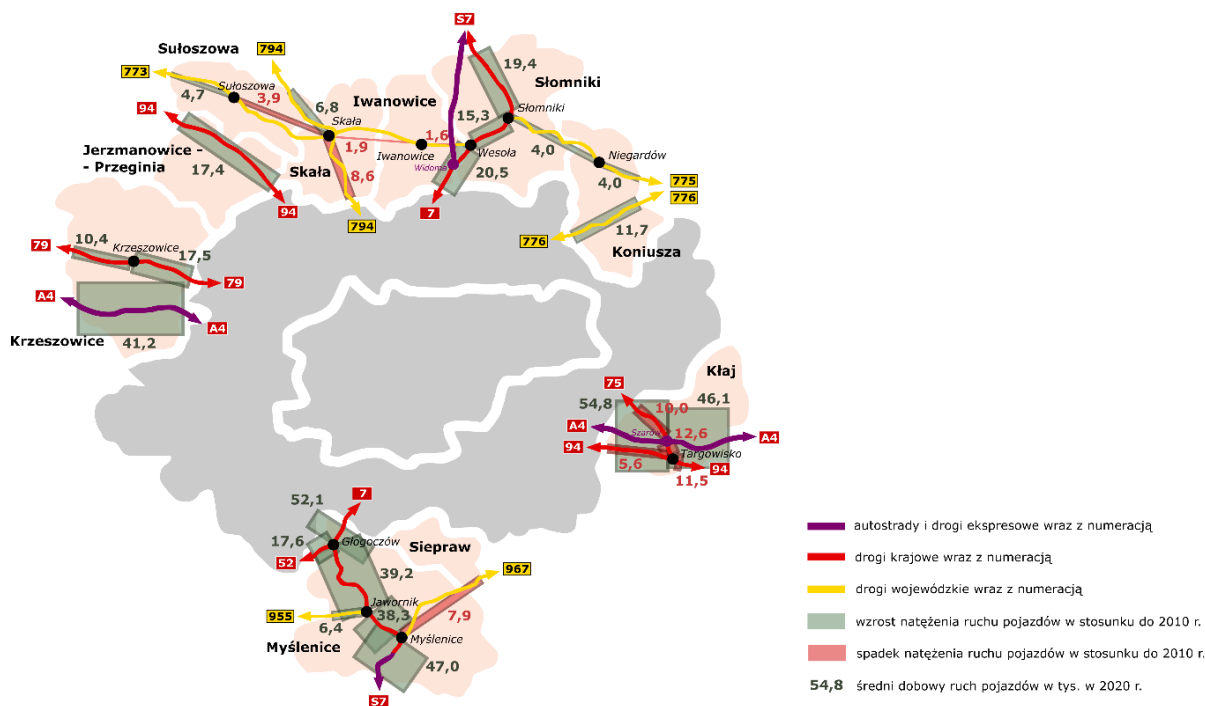
- Pomimo zróżnicowanej struktury sieci placówek wychowania przedszkolnego i pierwszego etapu edukacji szkolnej, podstawowymi instytucjami w gminach tworzących SOPK są te prowadzone przez samorządy gminne. Analizy demograficzne wskazują, że zapotrzebowanie na te usługi będzie się utrzymywać na co najmniej niezmiennym poziomie, wskutek czego widmo likwidacji placówek wydaje się rysować mniej wyraźnie, niż w wielu innych rejonach Małopolski;
- Jednym z warunków posiadania atrakcyjnej oferty edukacyjnej – co bezpośrednio wpływa na atrakcyjność osadniczą – jest ponoszenie nakładów na utrzymanie infrastruktury przedszkolnej oraz szkolnej w odpowiednim stanie. Tyczy się to zarówno samych budynków przedszkoli i szkół oraz ich wyposażenia, jak również infrastruktury okołoszkolnej, ułatwiającej codzienne funkcjonowanie;
- Szczególne działania w zakresie poprawy jakości edukacji dotyczą zaplecza infrastrukturalnego wraz z dostosowaniem go do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Analiza danych wskazuje na występowanie istotnych deficytów w tym zakresie w każdej z gmin tworzących SOPK;
- Gminy tworzące SOPK charakteryzuje bardzo duże zróżnicowanie w zakresie jakości nauczania – gorsze rezultaty z egzaminów kończących naukę na poziomie podstawowym osiągają przede wszystkim gminy leżące w północnej części Otuliny. Wyzwaniem w kolejnych latach będzie niwelowanie tych różnic. Działania powinny mieć charakter kompleksowy, tzn. obejmować rozwój oferty, doskonalenie kadr oraz niezbędne inwestycje i zakupy;

c) w obszarze „Mobilność”

Pomimo wspomnianej wcześniej, porównywalnej odległości dzielącej poszczególne gminy SOPK od Krakowa, zróżnicowany jest czas dojazdu, zarówno przy wykorzystaniu własnego środka transportu, jak i komunikacji publicznej. W uprzywilejowanej sytuacji są tu gminy Kłaj, Słomniki oraz Krzeszowice, za sprawą jednoczesnej dostępności do dróg szybkiego ruchu, jak i linii kolejowych z prowadzonym ruchem pasażerskim. Sieć najważniejszych dróg na terenie gmin SOPK obejmuje autostradę A4, drogę ekspresową S7, drogi krajowe oraz wojewódzkie – zdecydowana większość z nich rozchodzi się promieniście od Krakowa, stanowiącego jeden z ważniejszych węzłów drogowych na południu Polski. Szlakiem komunikacyjnym łączącym gminy w północnej części analizowanego obszaru jest ciąg o równoleżnikowym przebiegu Olkusz – Skąta – Słomniki – Proszowice, tworzony przez drogi wojewódzkie nr 773 i 775. Pozostałe gminy SOPK sąsiadujące ze sobą, Myślenice i Siepraw, łączą drogi kategorii powiatowej. Według danych Generalnego Pomiaru Ruchu GDDKiA, przeprowadzonego w 2020 r., największym dobowym natężeniem ruchu, przekraczających poziom 40 tys. pojazdów, charakteryzowały się obydwie fragmenty autostrady A4 oraz DK7/S7, prowadząca z Krakowa przez Myślenice w kierunku południowym. Na większości badanych odcinków, nie wyłączając także dróg kategorii krajowej i wojewódzkiej, natężenie ruchu wzrosło w stosunku do roku 2010.

Głównym zadaniem systemu komunikacji zbiorowej na terenie gmin SOPK jest dowóz pasażerów do i z Krakowa. W znacznie mniejszym stopniu generatorami ruchu są miasta powiatowe, zarówno na terenie gmin tworzących SOPK (Myślenice), jak i położone w niewielkiej odległości od ich granic (np. Miechów, Olkusz, Proszowice, Wieliczka czy Bochnia). W tym drugim przypadku ciężenie nie zachodzi w skali wszystkich gmin SOPK, obserwowane jest jedynie w przypadku gmin położonych najbliżej (np. Sułoszowa, Jerzmanowice-Przeginia i Krzeszowice do Olkusza czy Kłaj do Bochni). Najsilniejsze powiązanie pomiędzy gminami SOPK występuje na linii Myślenice – Siepraw, o czym świadczy przede wszystkim liczba kursów komunikacji zbiorowej. Samochodowa komunikacja zbiorowa opiera się przede wszystkim o kursy przewoźników prywatnych, realizowane mikrobusami. Wśród największych mankamentów tego systemu należy wskazać niedostosowanie taboru do osób z dodatkowymi potrzebami oraz do transportów nietypowych (np. przewóz wózka dziecięcego, rowerów i sprzętu sportowego) oraz brak integracji taryfowej i biletowej z innymi przewoźnikami, w tym publicznymi. Według stanu na II połowę 2022 r., do czterech gmin tworzących SOPK (Iwanowice, Skąta, Słomniki, Krzeszowice) docierają ponadto autobusy MPK Kraków, uruchamiane w ramach 5 linii komunikacyjnych przez krakowski Zarząd Transportu Publicznego.

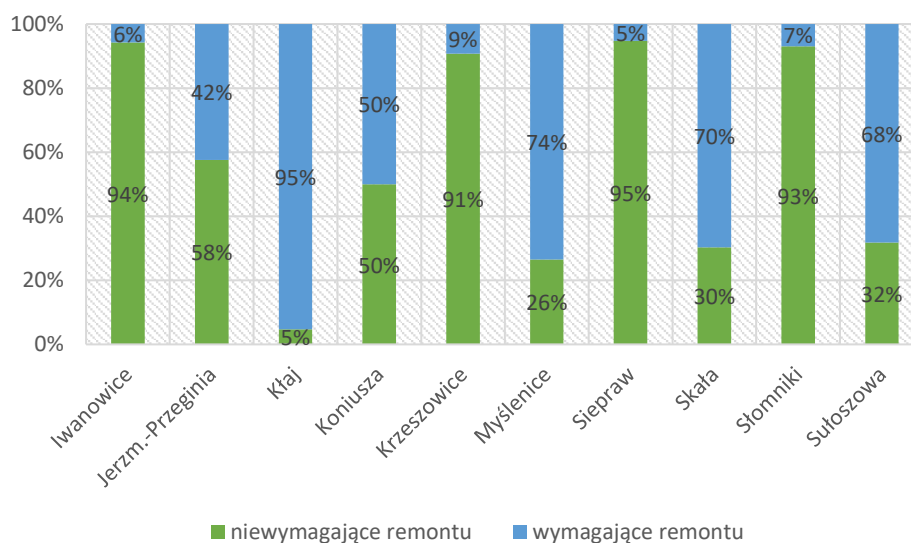
Rysunek 7. Podstawowa sieć drogowa na obszarze gmin SOPK wraz ze średnim dobowym natężeniem ruchu w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPR GDDKiA

Dane, jakie przedstawiły gminy tworzące SOPK wskazują na dość zróżnicowany stan infrastruktury przystankowej. Największe potrzeby w zakresie pilnego remontu z uwagi na stan techniczny bądź niedobór niezbędnej infrastruktury przystanków zbiorowej komunikacji samochodowej posiada gmina Kłaj (95% ogółu przystanków), Myślenice (74%) oraz Skąła (70%).

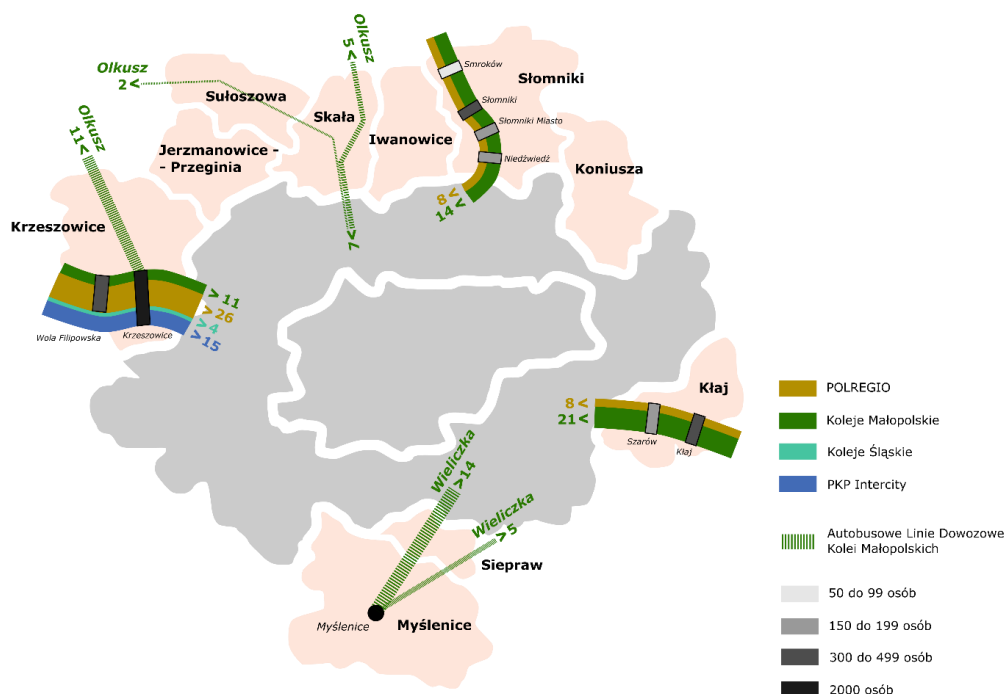
Wykres 10. Odsetek przystanków zbiorowej komunikacji samochodowej wymagających pilnego remontu, według stanu na rok 2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

W ostatnich latach coraz większe znaczenie w przewozach pasażerskich w Małopolsce zyskuje transport kolejowy. Linie kolejowe przechodzące przez teren gmin, które utworzyły SOPK, charakteryzują się dobrą ofertą połączeń pasażerskich, zarówno pod względem ich liczby (nawet ponad 20 par połączeń na dobę w dzień roboczy), jak też z uwagi na czas przejazdu do i z Krakowa, konkurencyjny zwłaszcza w godzinach szczytów komunikacyjnych. Atutem połączeń jest też nowoczesny, bezpieczny i dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami tabor. Obsługę połączeń prowadzą Polregio S.A. oraz Koleje Małopolskie Sp. z o.o. Ruch podmiejski w węźle krakowskim opiera się o Linie Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej (SKA), z czego linie SKA2 oraz SKA3 obsługują stacje i przystanki położone na obszarze gmin SOPK. Według danych UTK, spośród stacji i przystanków największą wymianę pasażerską generują Krzeszowice (średnio 2 tys. pasażerów na dobę), co wynika zarówno z liczby mieszkańców miasta, jak i faktu zatrzymywania się na stacji pociągów dwóch innych przewoźników (Koleje Śląskie, PKP Intercity). Wymiana na pozostałych stacjach i przystankach nie przekracza poziomu 499 osób na dobę.

Rysunek 8. Liczba połączeń na dobę i obsługujący je przewoźnicy w II połowie 2022 r. oraz średnia dobowa wymiana pasażerska na stacjach i przystankach kolejowych na terenie gmin tworzących SOPK w 2021 r.

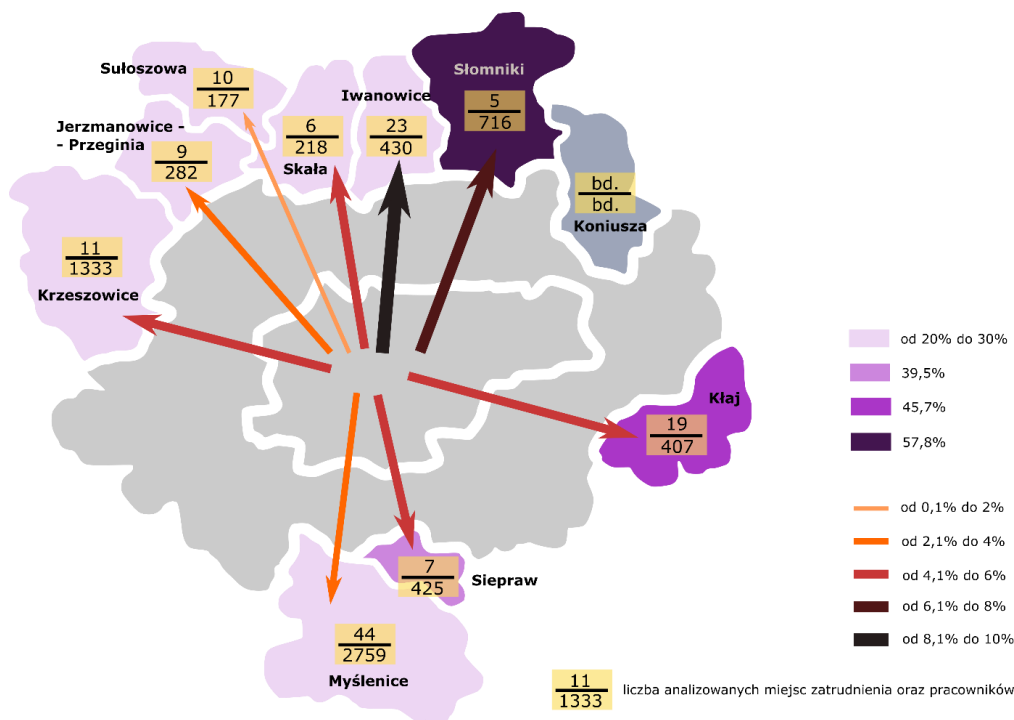

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UTK

Precyzyjne określenie ciąż wewnątrz i na zewnątrz obszaru gmin tworzących SOPK jest bardzo trudne bez przeprowadzenia zaawansowanych badań, realizowanych na jak największej grupie docelowej. Na potrzeby niniejszego raportu analizie poddano dzieci i uczniów z przedszkoli i szkół podstawowych oraz osoby pracujące w największych przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, mieszczących się na terenie gmin SOPK. Wynika z niej, że w dużej mierze miejscem pracy oraz nauki jest gmina zamieszkania, a najczęstsze odstępstwa w tym zakresie dotyczą jednostek sąsiednich. Pod względem odsetka osób spoza terenu gminy, uczących się w danej gminie na koniec 2021 r. przodowały gminy Iwanowice (17,6%) oraz Słomniki (9,5%). Z kolei wśród gmin wybieranych na miejsce nauki innych niż rodzima często pojawiał się Kraków oraz gminy z nim bezpośrednio graniczące. Można przypuszczać, że podyktowane to było zarówno chęcią podniesienia poziomu nauczania, jak i próbą połączenia dojazdów do pracy z odwożeniem dzieci do szkół. Co się zaś tyczy pracy zawodowej, w większości gmin SOPK

odsetek pracowników je zamieszkujących oscylował wokół wartości 70%. Wyjątki stanowią gminy Siepraw, Kłaj i Iwanowice (ok. 55%) oraz – przede wszystkim – gmina Słomniki, w której, wśród analizowanych podmiotów, zaledwie 35,1% pracowników zamieszkiwało tę jednostkę. W Słomnikach oraz sąsiednich Iwanowicach odsetek pracowników dojeżdżających z Krakowa był najwyższy (odpowiednio 7,1% oraz 10,7% ogółu). Zwraca uwagę, że w obu jednostkach odnotowano najwyższy odsetek dzieci i uczniów w przedszkolach i szkołach spoza ich obszaru, co może stanowić potwierdzenie popularności rozwiązania łączącego dojazd do pracy z dowozem dzieci.

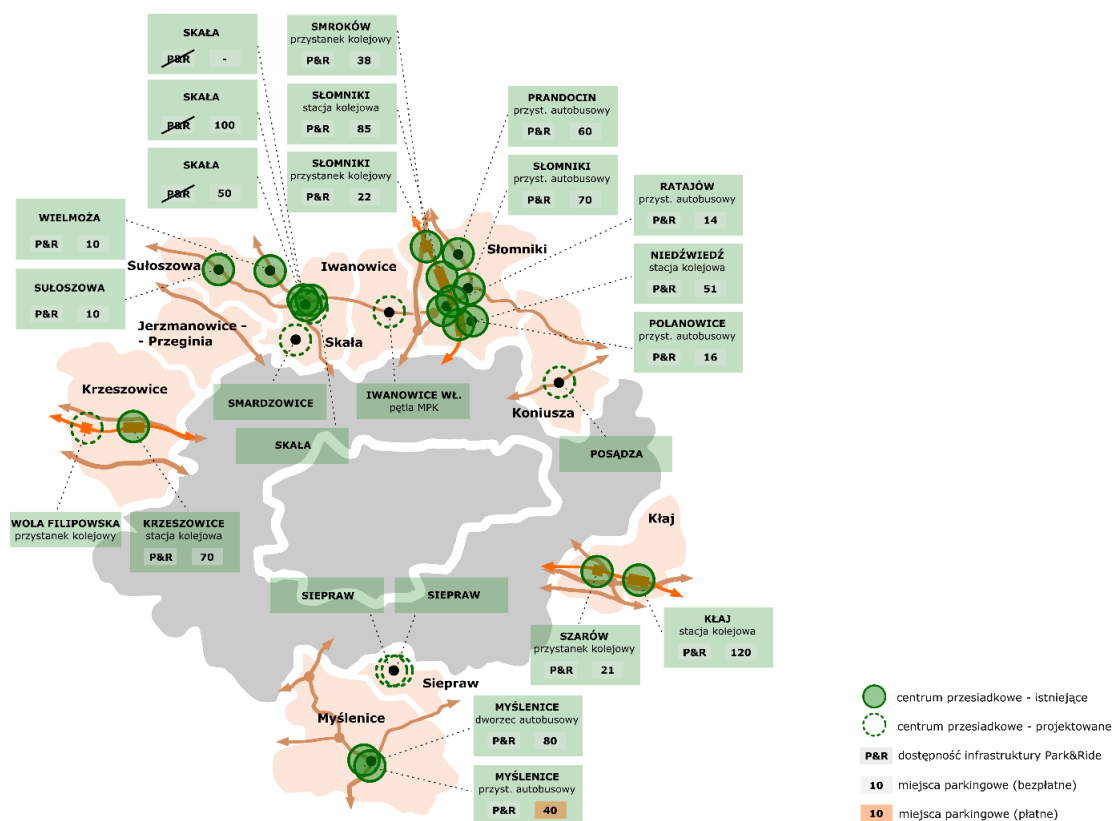
Rysunek 9. Odsetek zatrudnionych mieszkających poza gminą, w której miejsce pracy się znajduje [%] oraz odsetek zatrudnionych mieszkających w Krakowie [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

W perspektywie roku 2030 obraz sieci transportowej na obszarze gmin tworzących SOPK – a w ślad za nim struktura przepływów – może ulec znaczącej zmianie, za sprawą realizacji inwestycji transportowych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, realizowanych na jej obszarze lub poza nim, ale ze znaczącą skalą oddziaływania. Część z nich jest już realizowana (odcinek S7 od węzła Widoma do Krakowa, Północna Obwodnica Krakowa o parametrach drogi ekspresowej), inne znajdują się w fazie planowania bądź konsultowania, co niejednokrotnie rodzi szereg protestów społecznych. Największe przeobrażenie może czekać gminy Myślenice i Siepraw, za sprawą budowy brakującego odcinka drogi S7 z Krakowa do Myślenic oraz linii kolejowej, łączącej obydwa miasta. Inwestycje te, pod warunkiem ich zrealizowania, w znaczącym stopniu podniosą dostępność transportową południowej części terytorium gmin SOPK.

Rysunek 10. Istniejące i projektowane centra przesiadkowe na terenie gmin tworzących SOPK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin SOPK

Równolegle realizowane oraz planowane są inwestycje transportowe o mniejszej skali, nierzadko z budżetów gminnych przy udziale funduszy zewnętrznych. Przede wszystkim jest to infrastruktura centrów przesiadkowych (parkingi P&R), zlokalizowanych w sąsiedztwie stacji i przystanków kolejowych oraz przystanków samochodowej komunikacji zbiorowej. Obecnie na terenie jednostek tworzących SOPK centra przesiadkowe, o różnym stopniu wyposażenia w infrastrukturę ułatwiającą przesiadki, występują w większości gmin. Stopień wykorzystania tych punktów jest różny, w dużej mierze zależny od pozostającej poza kompetencjami samorządu gminnego oferty dowozowej do Krakowa i jej podstawowych elementów (czas, cena oraz komfort podróży). W dalszym ciągu w codziennych dojazdach do pracy i/lub szkoły dominuje własny samochód, co potwierdzają wnioski z badania ankietowego, przeprowadzonego na potrzeby niniejszej strategii (81,6% ankietowanych mieszkańców jako główny środek transportu w dni robocze traktuje samochód). Szansą na zmianę tego trendu, negatywnego z punktu widzenia przepustowości dróg dojazdowych do Krakowa, dróg i miejsc postojowych w stolicy regionu, jak również stanu środowiska naturalnego, jest poprawa jakości transportu publicznego. Zwraca uwagę, że największa liczba istniejących centrów przesiadkowych została wskazana w gminie Słomniki (8), co w dużej mierze ma związek z liczbą stacji i przystanków kolejowych w tej jednostce. Mogą one także służyć mieszkańcom gmin ościennych (np. Iwanowice). Wykazywana we wcześniejszych fragmentach raportu korzystna sytuacja demograficzna gmin SOPK pozwala sądzić, że ruch dojazdowy do Krakowa będzie wzrastał, przede wszystkim wskutek osiągania przez kolejne roczniki wieku edukacyjnego (uzależnienie od transportu zbiorowego uczniów i studentów widoczne jest już obecnie). Miejsca lokalizacji istniejących oraz planowanych centrów P&R powiązane są z istniejącą siatką transportu publicznego – liniami kolejowymi, na których prowadzony jest ruch pasażerski oraz drogami publicznymi, wykorzystywanymi w połączeniach realizowanych autobusami

i mikrobusem, stanowiącymi obecnie najpopularniejszą formę transportu zbiorowego pomiędzy Krakowem a otaczającymi go gminami.

Jednocześnie uwagę zwraca znikomy poziom rozwoju infrastruktury rowerowej – system dróg dla rowerów w gminach SOPK składa się z krótkich, niepołączonych ze sobą odcinków, powstających zwykle przy okazji modernizacji ciągów komunikacyjnych. Ani jedna z istniejących dróg dla rowerów nie przekracza granic gminy, są też jednostki, na obszarze których jak dotąd nie powstały żadne odcinki przystosowane do ruchu rowerów.

Konsekwencje i wyzwania:

- Prawdopodobieństwo, że obszar gmin tworzących SOPK stanie się placem budowy kilku dużych inwestycji transportowych (drogowych i kolejowych), znacząco zmieniających dostępność komunikacyjną poszczególnych jej gmin, jest na tyle duże, że wymaga dostosowania do nich planów rozwojowych, np. w zakresie rozbudowy centrów przesiadkowych przy nowych stacjach i przystankach kolejowych. Na teren gmin SOPK znacząco oddziaływać będą także już realizowane inwestycje, w tym i te toczące się poza jej granicami (Północna Obwodnica Krakowa);
- Niezależnie od potencjału usługowego i gospodarczego miast położonych na obszarze gmin tworzących SOPK (Myślenic, Krzeszowic, Słomnik oraz Skały) oraz sąsiednich (m.in. Olkusza, Bochni, Wieliczki czy Chrzanowa z Trzebiną), podstawowym kierunkiem ciężenia dla mieszkańców analizowanego terenu jest właśnie Kraków. Zapewnienie dogodnego, szybkiego dojazdu do stolicy regionu jest najistotniejszym czynnikiem, podnoszącym atrakcyjność osadniczą każdej z gmin;
- Ze względu na swoją specyfikę, większość zadań zmierzających do podniesienia potencjału komunikacji publicznej na linii teren gmin SOPK – Kraków, winno być realizowane z udziałem gmin pośrednich, bezpośrednio graniczących z Krakowem. Tym bardziej, że – jak wskazują dane – niektóre z miejscowości położonych na jej terenie (np. Wieliczka, Niepołomice, Zabierzów, Zielonki) w części przejmują dotychczasowe funkcje Krakowa, stając się miejscami pracy, nauki czy usług;
- Renesans pasażerskich przewozów kolejowych w węźle krakowskim wskazuje na podstawowy kierunek działań, zmierzających do lepszego skomunikowania gmin SOPK z Krakowem. Dotyczy on także tych jednostek, które nie posiadają bezpośredniego dostępu do torów kolejowych, o czym świadczy funkcjonujący system Autobusowych Linii Dowozowych Kolei Małopolskich, docierających m.in. na teren gmin Myślenice, Siepraw czy Skała;
- Opisane wcześniej przeobrażenia w strukturze demograficznej, z rosnącym odsetkiem osób najstarszych wskazują na konieczność dostosowania sieci transportu publicznego do potrzeb oraz możliwości tej właśnie grupy – tym bardziej, że obok uczniów w wieku wczesnoszkolnym, jest ona w największym stopniu uzależniona od komunikacji zbiorowej. Obecnie, głównie z uwagi na stopień przystosowania i wyposażenia taboru, korzystanie z połączeń przez osoby z niepełnosprawnościami czy trudnościami w poruszaniu się jest znacząco utrudnione;
- Specyfiką połączeń komunikacji zbiorowej, realizowanych przez przewoźników prywatnych, jest utrudniony dostęp do informacji o rozkładach jazdy, połączeniach oraz taryfie biletowej. Jak dotąd brak jest jednego miejsca (np. portalu internetowego) skupiającego wszystkie połączenia w obrębie aglomeracji krakowskiej w przejrzystej, przyjaznej formie i z gwarancją ich aktualności. Stan ten negatywnie wpływa na dostępność komunikacyjną terenów podmiejskich Krakowa zwłaszcza dla turystów i gości, nie dysponujących własnym środkiem transportu. Wypracowanie jednolitego rozwiązania w tym zakresie jest możliwe, choć wymagałoby nawiązania dedykowanej współpracy międzysamorządowej;
- Zagrożeniem dla systemu transportu publicznego są rosnące w sposób nieprzewidywalny ceny energii, paliw oraz eksploatacji taboru, co może skutkować ograniczaniem liczby połączeń, zwłaszcza na trasach o najmniejszym obłożeniu. W największym stopniu mogą na tym ucierpieć osoby najbardziej uzależnione od komunikacji zbiorowej – uczniowie, studenci oraz osoby starsze i chore;

- Obszarem wymagającym intensyfikacji działań, przy jednoczesnym ich skoordynowaniu na poziomie międzygminnym jest rozwój sieci dróg rowerowych, możliwych do wykorzystywania zarówno pod kątem rekreacyjnym, jak i w codziennych dojazdach do miejsc pracy, nauki czy centrów przesiadkowych;

d) w obszarze „Środowisko”

Największą atrakcyjnością zasobów środowiska naturalnego, rozumianą zarówno poprzez powierzchnię obszarów chronionych, jak też ich unikatowość i rozpoznawalność, charakteryzuje się większość gmin „jurajskich” – Krzeszowice, Jerzmanowice-Przeginia, Sułoszowa, Skała oraz Iwanowice. Na ich terenie znajduje się m.in. Ojcowski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Dolinki Podkrakowskie oraz Dłubniański Park Krajobrazowy, z wieloma osobliwościami przyrodniczymi (m.in. jaskinie, wychodnie skalne, źródła krasowe, flora i fauna, doliny rzeczne). Cennym zasobem gmin SOPK są też lasy, na czele z dwoma największymi kompleksami leśnymi – Puszcą Dulowską (gm. Krzeszowice) oraz Puszcą Niepołomicką (gm. Kłaj). Gminy Myślenice oraz Siepraw, leżące na pograniczu Pogórza Wielickiego oraz Beskidu Makowskiego, charakteryzują się podgórskim krajobrazem, umożliwiającym wykorzystanie na cele sportowo-rekreacyjne (m.in. narciarstwo, kolarstwo wyczynowe). Stosunkowo najuboższe zasoby środowiska naturalnego posiadają gminy w północno-wschodniej części omawianego terenu, których krajobraz zdominowany jest przez wykorzystanie rolnicze.

Największy odsetek obszarów chronionych w całkowitej powierzchni jednostek charakteryzuje gminy Krzeszowice (66%) oraz Jerzmanowice-Przeginia (62%), najniższy gminy Słomniki, Siepraw oraz Koniusza, gdzie obszarowe formy ochrony przyrody w ogóle nie występują. Uśredniona wartość wskaźnika dla wszystkich gmin tworzących SOPK, wynosząca 23%, jest nieco niższa od odnotowanej dla powiatu krakowskiego (31%), a także wyraźnie odstająca od średniej regionalnej (53%). Ustanawianie obszarów chronionych jest jednym z przykładów działania na rzecz zachowania bioróżnorodności, choć w dużej mierze pozostającym poza kompetencjami samorządów gminnych. Wśród głównych zagrożeń dla bioróżnorodności, które można odnieść do obszaru zajmowanego przez gminy tworzące SOPK, należą przede wszystkim intensyfikacja rolnictwa wraz z zaniechaniem użytkowania łąk i pastwisk oraz intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej na terenach dotychczas użytkowanych rolniczo, co skutkuje zanikiem charakterystycznych dla nich ekosystemów, które tworzyły m.in. zadrzewienia śródpolne, nadrzeczne, zagajniki i zieleń użytkowa. Zjawisko to obserwowane jest m.in. w strefach miejskich i podmiejskich, w ostatnich latach zabudowywanych budynkami mieszkalnymi oraz terenami usługowymi (dyskonty, komisy samochodowe, składy budowlane itp.). Rosnąca antropopresja wywiera także znaczący wpływ na obieg wody w przyrodzie. Zanik ekosystemów związanych z wodą (na terenach nadrzecznych, podmokłych, w obrębie kanałów, rowów, stawów itd.) jest jednym z bardziej jaskrawych przykładów ograniczania różnorodności biologicznej, zależnego od działania człowieka.

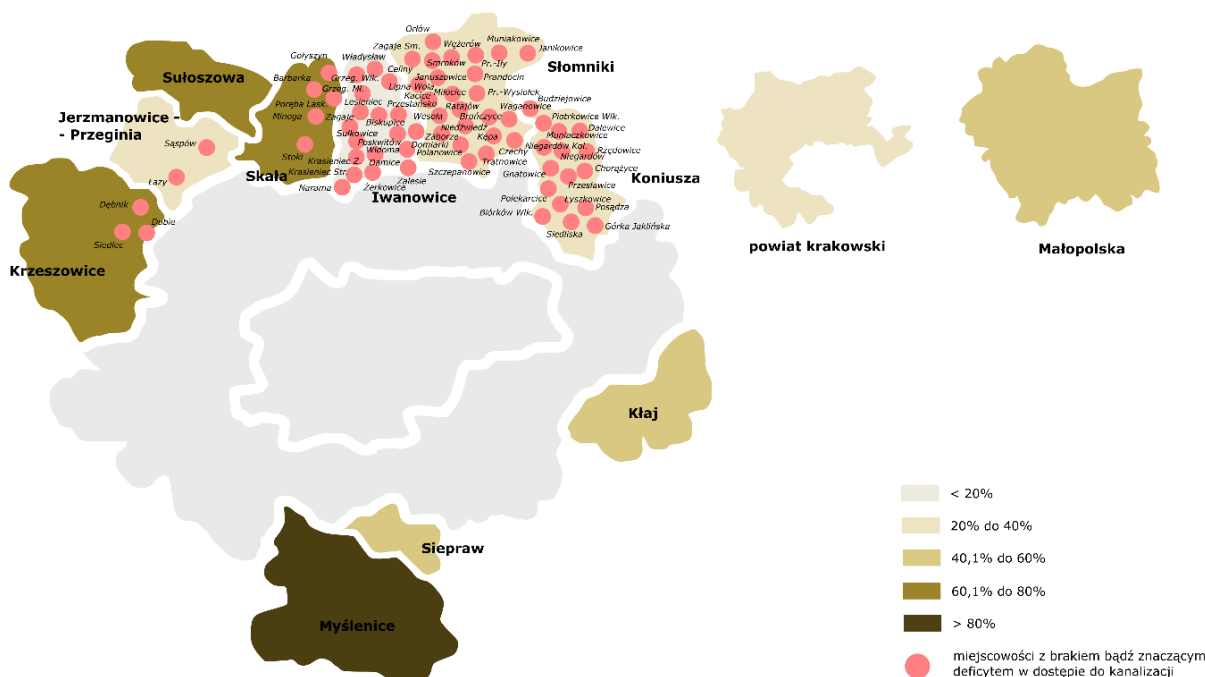
Gminy tworzące SOPK charakteryzują się wysokim stopniem zwodociągowania – w przypadku zdecydowanej większości z nich odsetek budynków mieszkalnych posiadających dostęp do wodociągu przekraczał poziom 90%. Samowystarczalność w zakresie gospodarki wodnej, rozumiana jako zaopatrywanie gminnych wodociągów w wodę z ujęć położonych tylko na terenie danej gminy nie występuje w przypadku trzech z dziesięciu gmin tworzących SOPK. Wodę z ujęć położonych poza obszarem jednostki pozyskują gminy Iwanowice, Skała (częściowo) oraz Siepraw (całkowicie). Z uwagi na zdecydowaną dominację głębinowych ujęć wody, ryzyko jej niedoborów wskutek suszy wydaje się być relatywnie niewielkie, a problemy w tym zakresie dotyczyć będą przede wszystkim korzystających z przydomowych studni oraz uprawiających rolę. Nie likwiduje to jednak konieczności podjęcia

skoordynowanych działań, zmierzających do jak najdłuższego zatrzymania wody w obiegu, przede wszystkim poprzez odtworzenie tzw. małej retencji, a w efekcie do złagodzenia skutków zmian klimatycznych.

Długość sieci wodociągowej, zakwalifikowana jako wymagająca pilnej wymiany z uwagi na stan techniczny bądź niedostosowanie jej parametrów do zapotrzebowania, w podziale na poszczególne gminy, wykazuje dość duże zróżnicowanie. Na łączną jej długość dla całego obszaru SOPK (141,8 km) największa część (po 20 km, co przekłada się na niespełna 15,6% całości) przypada na gminy Jerzmanowice-Przeginia, Myślenice, Słomniki oraz Sułoszowa. Zauważalne zapotrzebowanie w tym zakresie (15 km, 11,7%) posiadają także gminy Kłaj, Koniusza oraz Krzeszowice. Na terenie pięciu gmin funkcjonuje jeszcze sieć wykonana z rur azbestowych, z czego w gminach Krzeszowice (14,8 km) oraz Kłaj (10 km) jest ona najdłuższa.

Mniej korzystnie prezentuje się sytuacja w zakresie sieci kanalizacyjnej – deficyt w dostępie do infrastruktury widoczny jest przede wszystkim w gminach leżących w północno-wschodniej części omawianego obszaru (Iwanowice, Słomniki, Koniusza), a z uwagi na rozproszenie zabudowy oraz ukształtowanie terenu jej rozbudowa nie zawsze jest przedsięwzięciem uzasadnionym ekonomicznie. Rozwiązaniem alternatywnym względem sieci kanalizacyjnej z reguły są zbiorniki bezodpływowe bądź przydomowe oczyszczalnie ścieków. Dane statystyczne udostępniane przez GUS odzwierciedlają to założenie – liczba takich rozwiązań w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców najwyższa jest w gminach Iwanowice (343,6), Jerzmanowice-Przeginia (186,5), Słomniki (176,5) oraz Koniusza (174,8), a zatem na obszarze z najsłabiej rozwiniętą siecią kanalizacyjną. Zwraca uwagę także trend przyrostu ich liczby pomiędzy 2017 a 2021 rokiem – wzrostowy w gminach północnej części omawianego obszaru oraz spadkowy w pozostałych, z najbardziej dostrzegalnym zjawiskiem w gminie Myślenice (-53%).

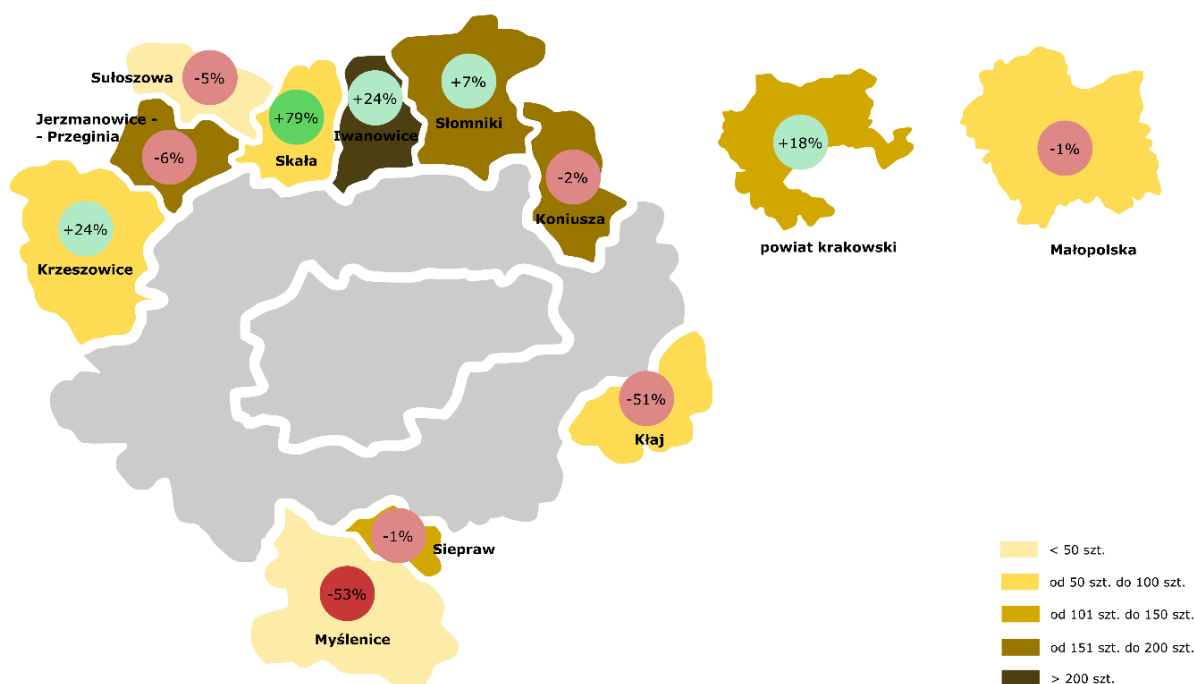
Rysunek 11. Odsetek budynków mieszkalnych [%] z dostępem do kanalizacji w 2020 r. oraz miejscowości z deficytami w dostępie do kanalizacji sieciowej w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz urzędów gmin tworzących SOPK

W większości przypadków ścieki z terenu danej gminy odprowadzane są do oczyszczalni położonych na ich obszarze – każda z jednostek podsiada przynajmniej jeden taki zakład. Gminy Jerzmanowice-Przebinia oraz Skała część ścieków odprowadzają do oczyszczalni położonych poza ich obszarem. Warto dodać, że w ocenie samorządów, wskutek intensywnej urbanizacji, niektórym oczyszczalniom ścieków w ciągu najbliższych lat może grozić wyczerpanie przepustowości – jako zakłady obciążone takim ryzykiem wskazano OŚ Żary (gm. Jerzmanowice-Przebinia, obsługująca także miejscowość Paczółtów w gm. Krzeszowice), OŚ Szarów (gm. Kłaj), OŚ Piotrkowice Małe i OŚ Karwin (gm. Koniusza) oraz OŚ Nowa Wieś (gm. Skała).

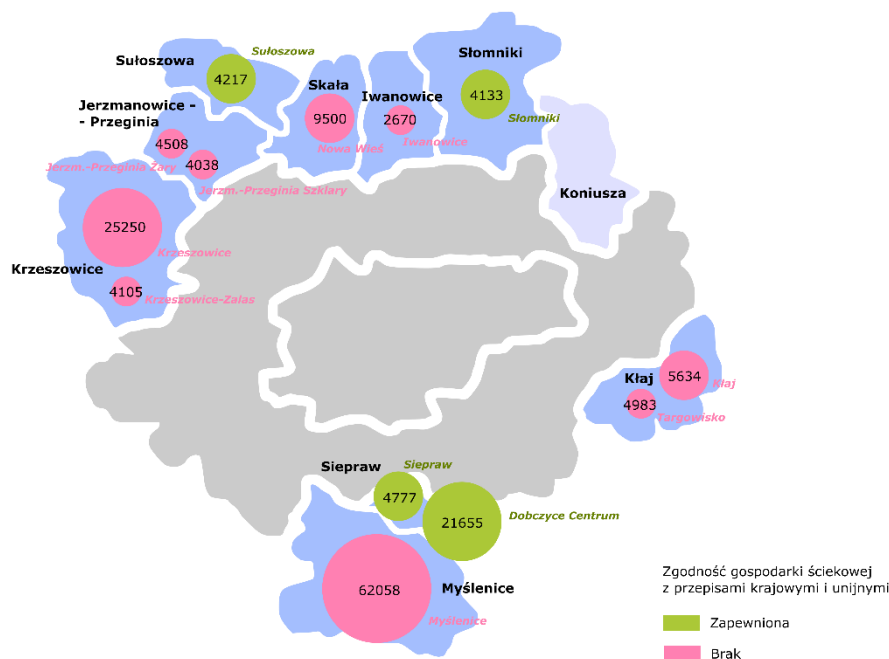
Rysunek 12. Liczba zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w gminach tworzących SOPK w 2021 r. i zmiana liczby zbiorników oraz poś [%] pomiędzy 2017 a 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

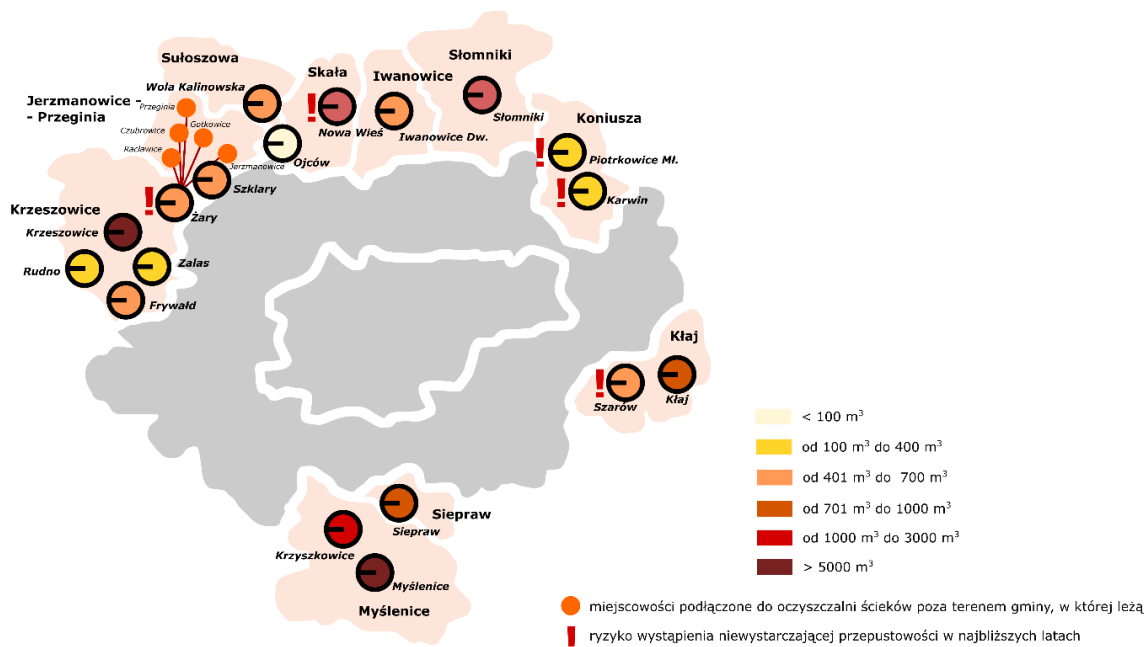
Braki w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków wpływają negatywnie na stan zasobów wodnych. Dane PGW Wody Polskie potwierdzają wspólny problem gmin Otuliny Podkrakowskiej w postaci złego stanu (ogólnego) wód.

Rysunek 13. Aglomeracje wyznaczone na terenie gmin tworzących SOPK wraz z ich wielkością [RLM] i wskazaniem zgodności gospodarki ściekowej z przepisami krajowymi i unijnymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych¹

Rysunek 14. Oczyszczalnie ścieków na terenie gmin tworzących SOPK w 2022 r. (za wyjątkiem oczyszczalni zakładowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów gmin tworzących SOPK

¹ Aglomeracja Iwanowice została zmieniona w 2023 r.: Uchwała nr LIII/519/2023 Rady Gminy Iwanowice z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXVI/268/2020 Rady Gminy Iwanowice z dnia 30 listopada 2020 roku w sprawie wyznaczenia aglomeracji Iwanowice. Aktualna wielkość: 2071 RLM, jest zgodna z przepisami. Zmienione zostały również obie aglomeracje w gminie Krzeszowice. Aglomeracja Krzeszowice: Uchwała Nr LX/661/2023 Rady Miejskiej w Krzeszowicach z dnia 30 marca 2023r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXVIII/302/2020 Rady Miejskiej w Krzeszowicach z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Krzeszowice. Aktualna wielkość: 24435 RLM, jest zgodna z przepisami. Aglomeracja Krzeszowice-Zalas: Uchwała Nr LX/662/2023 Rady Miejskiej w Krzeszowicach z dnia 30 marca 2023r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXVIII/303/2020 Rady Miejskiej w Krzeszowicach z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Krzeszowice-Zalas. Aktualna wielkość: 3903 RLM, jest zgodna z przepisami.

Międzygminny wymiar inwestycji w zakresie kanalizacji oraz jego znaczenie dla stanu środowiska całego obszaru SOPK bądź przynajmniej znaczących jego fragmentów podkreślają uwarunkowania środowiskowe, głównie w zakresie występowania jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze dwóch lub więcej gmin tworzących Stowarzyszenie. Pomimo rozdzielenia obszaru SOPK na trzy niegraniczące ze sobą fragmenty, scala je występowanie jednolitych części wód podziemnych, powierzchniowych, głównych zbiorników wód podziemnych oraz zlewni. W zakresie tych ostatnich jednym wspólnym odbiornikiem dla wód z omawianego terenu jest rzeka Wisła, poprzez kilka mniejszych rzek uchodzących do niej bezpośrednio i tworzących zlewnie niższego rzędu, obejmujące swoim zasięgiem terytoria dwóch lub trzech (w przypadku rzeki Raby) gmin tworzących SOPK.

Tabela 2. Uwarunkowania wodne na terenie gmin tworzących SOPK (z uwzględnieniem elementów obecnych na obszarze dwóch lub więcej jednostek)

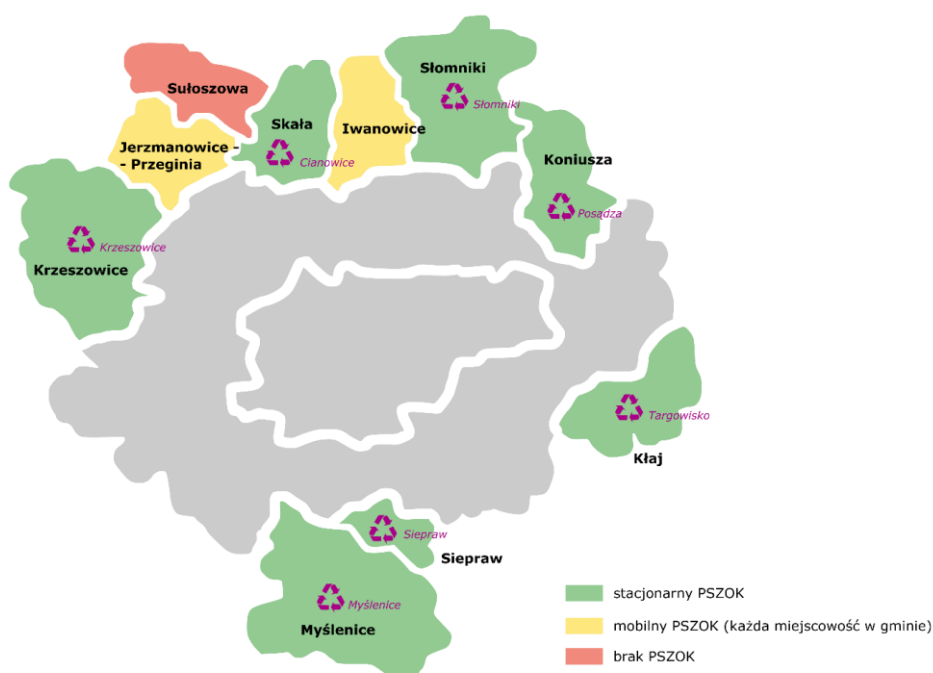
Lp.	Krzyszowice	Jerzmanowice-Przeźmia	Sułoszowa	Skala	Iwanowice	Słomniki	Koniusza	Klaj	Siepraw	Myślenice
Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)										
1.			Dłubnia							
2.					Szreniawa do Ścieklca					
3.						Ścieklec				
4.		Prądnik								
5.	Rudawa									
6.	Baba									
7.									Skawinka do Głogoczówki	
8.									Zbiornik Dobczyce	
Jednolite części wód podziemnych (JCWPd)										
1.								GW2000161		
2.									GW2000160	
3.							GW2000148			
4.					GW2000132					
5.	GW2000131									
6.	GW2000130									
Główne zbiorniki wód podziemnych										
1.				GZWP 409 Niecka Miechowska						
2.	GZWP 326 Zbiornik Częstochowa									
3.	GZWP		454							
Zlewnie										
1.								Raba		
2.									Skawinka	
3.	Rudawa									
4.			Prądnik							
5.				Dłubnia						
6.						Szreniawa				
7.	Wisła									

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PGW „Wody Polskie”

Poziom rozwoju gospodarki odpadami, mierzony odsetkiem odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów, jest w gminach SOPK dość zróżnicowany. Najwyższy rezultat w 2021 r. odnotowały gminy „podgórskie” – Myślenice (55,0%) oraz Siepraw (48,2%), największe deficyty w tym zakresie ujawniły się natomiast w gminach: Słomniki, Sułoszowa oraz Koniusza, gdzie odsetek odpadów zebranych selektywnie nie przekroczył wartości 30%. Szansą na poprawę sytuacji, równoległe z realizacją działań informacyjnych i edukacyjnych, jest m.in. rozbudowa systemu gromadzenia

odpadów poprzez uruchamianie Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). W tym zakresie największy deficyt występuje w północno-zachodniej części obszaru zaliczanego do SOPK – gmina Sułoszowa jest jedyną z całego grona, w której nie uruchomiono PSZOK-u, natomiast w gminach Jerzmanowice-Przeginia oraz Iwanowice funkcjonuje system mobilnych punktów – w wyznaczone dni (kilka w miesiącu) w danej miejscowości podstawiane są pojazdy, do których można odstawiać odpady. Należy zwrócić także uwagę na fakt, że w niektórych przypadkach łatwiej osiągalny (łatwiejszy bądź krótszy dojazd) może być PSZOK położony w sąsiedniej gminie, co z uwagi na ograniczenia terytorialne w przyjmowaniu odpadów ma póki co jedynie znaczenie teoretyczne.

Rysunek 15. Dostępność i rozmieszczenie Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w gminach tworzących SOPK

Źródło: Opracowanie własne

W katalogu zagrożeń naturalnych, do których szczególnie predysponowane są gminy tworzące SOPK, wyróżniają się powodzie i potopienia oraz masowe ruchy ziemi. Częstość ich występowania oraz skala samego zjawiska w dużej mierze uzależniona jest zmianami klimatycznymi, co daje się zaobserwować zwłaszcza na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

Analiza danych dotyczących ryzyka powodziowego (prawdopodobieństwo wystąpienia zjawiska = 1%), publikowanych przez PGW „Wody Polskie” za pośrednictwem narzędzia „Hydroportal ISOK” wskazuje jako czynnik ryzyka rzekę Rabę. W przypadku gminy Kłaj zagrożenie dotyczy bezpośredniego sąsiedztwa koryta rzeki, bez zalania zabudowy mieszkalnej pobliskich Łęzkowic, Targowisk oraz Kłaja (w tym ostatnim przypadku funkcję wału przeciwpowodziowego pełni nasyp autostrady). W wypadku zaistnienia takiego scenariusza pod wodą znajdzie się także centrum wypoczynkowe „Dolina Raby”. Nie można wykluczyć również wystąpienia powodzi o znacznie większych rozmiarach niż prognozowane – wówczas w największym stopniu poszkodowane zostałyby wschodnie części Łęzkowic i Targowiska. Z kolei w gminie Myślenice wystąpienie z brzegów Raby oznaczałoby zalanie terenów położonych w mieście, po obu stronach rzeki, w tym m.in. zabudowy mieszkaniowej (rejon ul. Zielonej), sportowo-rekreacyjnej w dzielnicy Zarabie oraz produkcyjno-usługowej w rejonie ul. burmistrza Marka. W żadnej

z pozostałych gmin PGW „Wody Polskie” nie zdiagnozowało zagrożeń powodziowych (włączywszy w to także podgórską gminę Siepraw), co jednak nie znaczy, że zjawiska takie nie mają szans na zaistnienie. Ich źródłem najczęściej stają się krótkotrwałe, nawalne opady, skutkujące nagłymi wezbraniami niewielkich rzek, strumieni i potoków oraz podtopieniami terenów położonych najniżej. W ostatnich latach „powodzie błyskawiczne” doświadczyły m.in. mieszkańców Targowiska (gm. Kłaj), Krzyszkowic (gm. Myślenice), Niedźwiedzia, Smrokowa, Kacic i Słomnik (gm. Słomniki) czy Sierakowic (gm. Iwanowice).

Analiza poziomu zagrożenia suszą obszaru gminy ze względu na jej rodzaj (cztery następujące po sobie fazy tego zjawiska) oraz ryzyko (w czterostopniowej skali: 1 – słabo zagrożone, 2 – umiarkowanie zagrożone, 3 – silnie zagrożone, 4 – ekstremalnie zagrożone) wskazuje na dominację umiarkowanego poziomu zagrożenia suszą. Nie umniejsza to jednak znaczenia działań obejmujących zwiększanie retencji (na poziomie publicznym, prywatnym oraz naturalnym), zarówno inwestycyjnych (np. zbiorniki retencyjne, „zielona” i „błękitna” infrastruktura), jak też edukacyjnych. Zwraca przy tym uwagę podwyższone ryzyko występowania suszy rolniczej na terenie gminy Koniusza, co jest szczególnie istotne z uwagi na jej rolniczy charakter.

Tabela 3. Poziom zagrożenia suszą (w skali 1-4) w zależności od jej rodzaju na terenie gmin tworzących SOPK

Lp.	Gmina	Poziom zagrożenia suszą				
		atmosferyczną	rolniczą	hydrologiczną	hydrogeologiczną	ŁĄCZNIE
1.	Iwanowice	2/3	1	3	2	2
2.	Jerzmanowice-Przegonia	3	1	3	2	2
3.	Kłaj	3	1	3	1	2
4.	Koniusza	2	1/2/3	2/3	1/2	2/3
5.	Krzyszowice	3	1	3	1/2	2
6.	Myślenice	3	1	3	1/2	2
7.	Siepraw	3/4	1	3	1/2	2
8.	Skała	2/3	1	3	2	2
9.	Słomniki	2	1	2	1/2	1/2
10.	Sułoszowa	2/3	1	2	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ISOK PGW Wody Polskie

Działania z zakresu tzw. małej retencji, które łączą w sobie minimalizację ryzyka suszy oraz powodzi, w gminach tworzących SOPK były dotąd realizowane w niewielkim stopniu. W okresie 2018-2022 jedynie dwie spośród dziesięciu jednostek (Iwanowice, Skała) uruchamiały po jednym programie wspierającym retencjonowanie wody opadowej (zbiorniki deszczówki). Stopień wyposażenia jednostek w zbiorniki retencyjne jest zróżnicowany, w dużej mierze zależny od uwarunkowań naturalnych. To może tłumaczyć fakt istnienia aż 13 takich obiektów w podgórskiej gminie Myślenice. W gminach Jerzmanowice-Przegonia oraz Siepraw nie wskazano istnienia takich zbiorników.

Jednym z problemów regionalnych, w tym występujących na terenie gmin SOPK, jest występowanie terenów zdewastowanych i zdegradowanych, zarówno w odniesieniu do jednostek miejskich, jak i gmin wiejskich. Obszary zdegradowane posiada 7 gmin tworzących SOPK. Łączna ich powierzchnia wynosi 17 561,1 ha, z czego najwięcej przypada na gminy Słomniki (32%), Kłaj (25%) oraz Jerzmanowice-Przegonia (23%). W kontekście tego, że przestrzeń stanowi dobro wspólne, potrzebne są zintegrowane działania z zakresu rekultywacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych, które wpłyną na poprawę stanu środowiska, a jednocześnie pozwolą na podniesienie jakości i wykreowanie nowych przestrzeni publicznych, na terenach, które dotychczas były odizolowane i wyłączone z użytkowania.

Konsekwencje i wyzwania:

- Walory środowiskowe stanowią przewagę konkurencyjną gmin SOPK w zakresie budowania oferty spędzania wolnego czasu, zwłaszcza dla mieszkańców nieodległych ośrodków miejskich (głównie Krakowa). Najcenniejszym zasobem przyrodniczym gmin SOPK, zarówno z uwagi na walory przyrodnicze, jak i rozpoznawalność, jest Ojcowski Park Narodowy, skupiający na swoim terenie także szereg zabytków architektury i techniki. Najciekawsze pod względem krajoznawczym wydają się być gminy „jurajskie”, przede wszystkim za sprawą malowniczości krajobrazu oraz szerokiego wachlarza aktywności rekreacyjnych możliwych do uprawiania (np. wędrówki piesze, biegi, jazda rekreacyjna i wyczynowa na rowerze, wspinaczka skałkowa, eksploracja jaskiń);
- Pomimo różnego stopnia efektywności gospodarowania odpadami w gminach tworzących SOPK, w ujęciu ogólnym dziedzina ta wymaga interwencji, tym bardziej, że zarówno rosnąca liczba mieszkańców obszaru, jak i nowe regulacje prawa krajowego i wspólnotowego będą stawiać dodatkowe wymagania przed samorządami w zakresie odbioru i utylizacji odpadów. Znaczenie będą mieć zarówno zadania inwestycyjne, związane z udoskonaleniem systemu odbierania i unieszkodliwiania odpadów, jak również prowadzenie działań edukacyjnych i uświadamiających, w szczególności adresowanych do najmłodszego pokolenia;
- Kwestie związane z dystrybucją wody pitnej rozwiązywane są na poziomie poszczególnych gmin SOPK i deficyty występujące w tym zakresie są relatywnie niewielkie. Gospodarka wodna realizowana na poziomie międzygminnym winna natomiast skupić się na działaniach zmierzających do retencjonowania wód opadowych, renaturalizacji cieków wodnych czy zwiększania chłonności przestrzeni publicznych, przy jednoczesnym uwzględnieniu zagrożeń związanych z powodzią i podtopieniami;
- Dotychczasowe doświadczenia wskazują na efektywność mechanizmów współpracy międzygminnej w zakresie gospodarki ściekowej. Szczególną interwencją powinny zostać objęte obszary gmin tworzących SOPK o największym deficycie sieci kanalizacyjnej (głównie gminy jej północnej i północno-wschodniej części), jak również o największym nasileniu procesów urbanizacyjnych, które skutkują ograniczaniem przepustowości systemów odprowadzania ścieków;
- Z uwagi na wielowymiarowość działań, związanych z retencjonowaniem wód – mających swoje bezpośrednie oddziaływanie na klimat i wstrzymywanie negatywnych skutków jego zmian, minimalizację zagrożeń powodzią i podtopieniami, obniżenie ryzyka występowania susz czy poprawę warunków aerosanitarnych powietrza – kluczowe wydaje się ich podejmowanie w perspektywie najbliższych kilku lat. Retencja, w parze z zachowaniem bioróżnorodności, stanowią zestawy działań, które wpisują się w politykę działania oraz mechanizmy wsparcia finansowego ze strony UE;
- Wyzwania rozwojowe dotyczą również tworzenia nowej jakości przestrzeni publicznej, w tym poprzez rekultywację, zagospodarowanie oraz nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym, zanieczyszczonym itp., celem przywrócenia ich do ponownego użytkowania. Działania powinny prowadzić m.in. do rozwoju terenów zielonych i zielonej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje publiczne, społeczne oraz przyrodnicze;
- Wspomniany rozwój terenów zielonych oraz zielonej infrastruktury jest jedną ze składowych zmierzających do wstrzymania procesów skutkujących zanikiem bioróżnorodności, a w dalszej perspektywie do jej odbudowania. Ustanawianie nowych i powiększanie istniejących obszarów chronionych, choć istotne, nie leży w kompetencjach samorządów gminnych, dużą i pozytywną zmianę mogą przynieść natomiast inne działania, realizowane na terenach zurbanizowanych (np. błękitno-zielona infrastruktura, łąki kwietne, parki, skwery i zieleńce) – tym bardziej, że mają one także korzystny wpływ na estetykę przestrzeni publicznych;

e) w obszarze „Turystyka”

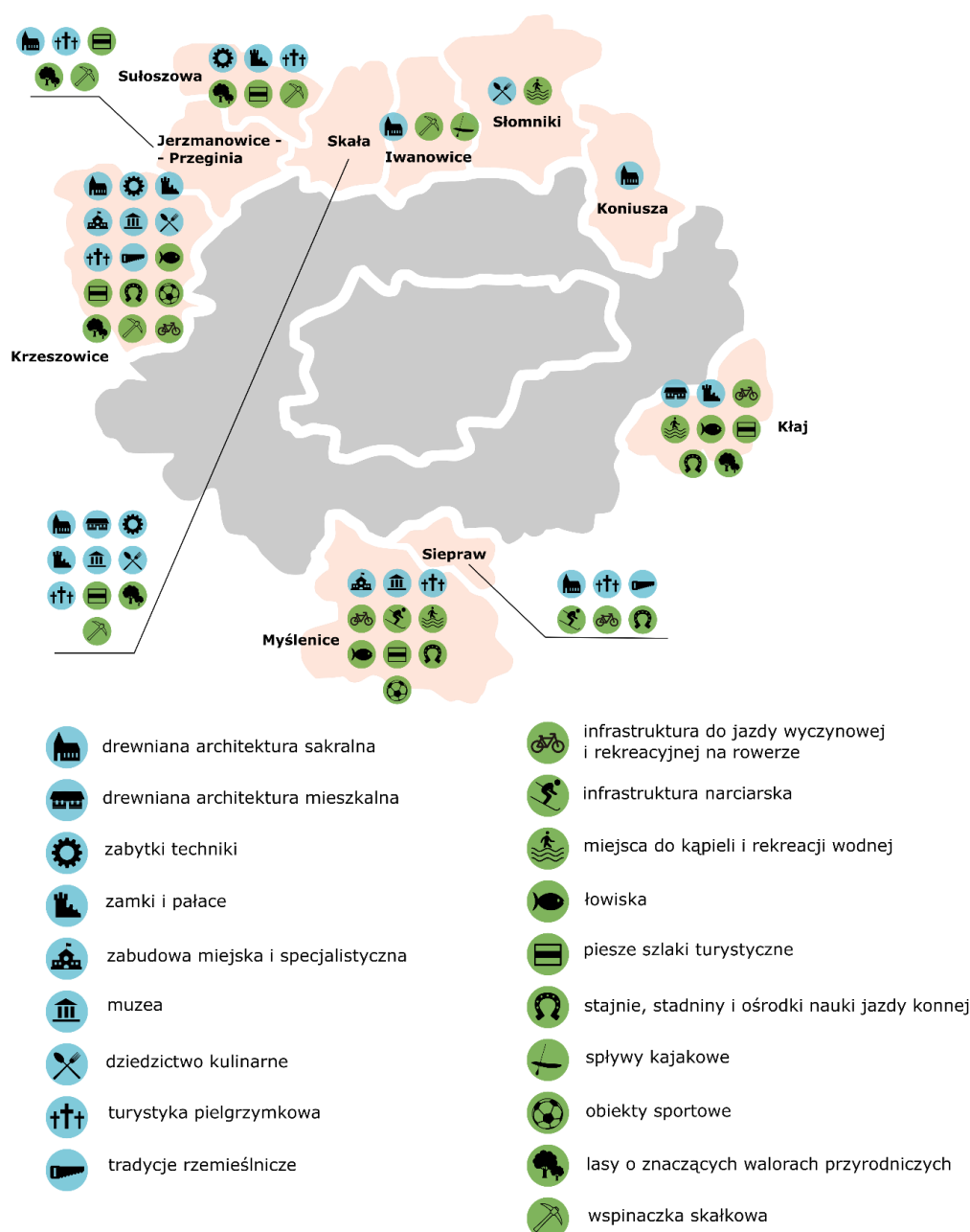
W dużej mierze zasoby środowiskowe przekładają się na atrakcyjność turystyczną, wypoczynkową i rekreacyjną poszczególnych jednostek tworzących SOPK. Z racji braku danych statystycznych dotyczących ruchu turystycznego (np. odwiedzin poszczególnych miejsc czy obiektów), wskazanie głównych atutów gmin SOPK opiera się przede wszystkim na uznaniowości i obserwacjach. Należy założyć, że poza nielicznymi wyjątkami (do takich może zaliczać się np. Ojcowski PN, zamki w Pieskowej Skale, Ojcowie oraz Tenczynie), atrakcje gmin SOPK skupiają przede wszystkim ruch turystyczny, generowany przez mieszkańców Krakowa, wybierający tereny podmiejskie na jednodniowe wycieczki. Potencjał zasobów środowiska naturalnego oraz materialnego dziedzictwa kulturowego (zabytki – głównie architektura sakralna) jednostek tworzących SOPK jest zbyt niski do „konkurowania” zarówno z Krakowem, jak i atrakcjami w jego pobliżu (począwszy od sakralno-pielgrzymkowych – Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej, przez górnicze Wieliczkę i Bochnię, po rozpoznawalne na skalę europejską centrum rozrywki rodzinnej w Zatorze), ale jednocześnie znaczący w kierunku rozwoju wypoczynku jednodniowego bądź weekendowego, dla osób szukających spokoju i wytchnienia, których nie są w stanie do końca zapewnić najbardziej popularne turystycznie miejsca w Krakowie i okolicy.

W zakresie powiązań turystycznych pomiędzy gminami tworzącymi SOPK, rozpatrywanych pod kątem przebiegu pieszych szlaków turystycznych PTTK, za kluczowe należy uznać następujące:

- Sułoszowa – Skała: za sprawą kilku szlaków biegnących na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego, na czele z czerwonym „Szlakiem Orlich Gniazd”;
- Skała – Jerzmanowice-Przeginia: niebieski „Szlak Warowni Jurajskich” biegnący przez znaczną część Jury Krakowsko-Częstochowskiej;
- Krzeszowice – Jerzmanowice-Przeginia: przebieg fragmentu szlaku żółtego, łączącego Dolinę Szklarki z Doliną Racławki
- Myślenice – Siepraw: przebieg szlaku niebieskiego Swoszowice (Kraków) – Myślenice oraz czarnego Siepraw – Głogoczów.

Wymienione ciągi turystyczne generują zauważalny ruch turystyczny indywidualny oraz zbiorowy. Poza nimi w ostatnich latach wyznakowanych zostało szereg ścieżek (pieszych, rowerowych, konnych), łączących terytorium dwóch lub więcej gmin tworzących SOPK. Posiadają one jednak niewielką rozpoznawalność, a stopień ich wykorzystania (także na podstawie ich rozpoznawalności i obecności w tzw. społecznej świadomości) można oszacować jako niewielki, nie wpływający znacząco na ruch turystyczny na terenie jednostek, przez które przebiegają.

Rysunek 16. Zabytki i atrakcje turystyczne i rekreacyjne o znaczeniu ponadlokalnym w gminach tworzących SOPK

Źródło: Opracowanie własne

Dane statystyczne dotyczące turystyki, jakimi dysponuje GUS, jedynie w niewielkim stopniu opisują całość zjawiska, przede wszystkim z uwagi na brak jakichkolwiek wyliczeń obrazujących „turystykę jednodniową”. Pokazywana w statystykach liczba obiektów i miejsc noclegowych obejmuje także miejsca wykorzystywane głównie w celach niezwiązanych z obsługą ruchu turystycznego (np. obiekty konferencyjne, weselne bądź udzielające noclegów dla pracowników). Tym można tłumaczyć największe wartości osiągane w 2022 r. przez gminy Myślenice (4 obiekty dysponujące 514 miejscami noclegowymi) oraz Kłaj (4, 279). Zwraca uwagę niewielka w porównaniu z tymi jednostkami liczba miejsc noclegowych w posiadających najciekawsze zasoby przyrodnicze gminach Skąta (72) oraz Sułoszowa (65). Według GUS gminy Koniusza oraz Iwanowice w ogóle nie dysponują placówkami prowadzącymi działalność związaną z zakwaterowaniem.

Konsekwencje i wyzwania:

- Duże zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej pomiędzy gminami tworzącymi SOPK przekłada się na wielkość ruchu turystycznego – chociaż jego pełne zewidencjonowanie jest niewykonalne. Należy przypuszczać, że w najbliższym czasie dominować będzie przede wszystkim „turystyka jednodniowa”, realizowana przez mieszkańców Krakowa oraz gmin z nim sąsiadujących, a głównym kierunkiem odwiedzin będą miejsca o największej atrakcyjności krajobrazowej i przyrodniczej;
- Szansą dla gmin o niższej atrakcyjności przyrodniczej (głównie są to jednostki rolnicze, położone w północno-wschodniej części analizowanego obszaru) jest wykorzystanie zasobów przemysłowych na cele rekreacyjne – w taki sposób zagospodarowano m.in. wyrobiska poźwirowe w Januszowicach (gm. Słomniki), funkcjonujące obecnie jako kąpielisko. Sam krajobraz Wyżyny Miechowskiej charakteryzuje się dużą malowniczością i niezależnie od ciągłego użytkowania rolniczego może być wykorzystywany do niektórych form rekreacji – np. jazdy na rowerze bądź nordic walking przy użyciu odpowiednio przygotowanych dróg gruntowych i dojazdów rolniczych;
- Z uwagi na zbliżony charakter uwarunkowań środowiskowych grup gmin tworzących SOPK, wskazane jest rozwijanie wspólnej oferty turystycznej – np. w zakresie wypoczynku w Ojcowskim PN czy na Pogórzu Wielickim. Przed jednostkami o mniejszym potencjale turystycznym otwiera się szansa w zakresie promocji w oparciu o zasoby dziedzictwa niematerialnego – w tym kulinarne, do czego szczególnie predysponowane są gminy z północnej części Otuliny, z rozwiniętym rolnictwem;
- Jednocześnie, głównie w szczycie sezonu turystycznego, w gminach najbardziej atrakcyjnych turystycznie dostrzegalne są problemy z wydolnością i przepustowością szlaków komunikacyjnych oraz miejsc parkingowych, położonych w pobliżu tych atrakcji;
- Działania, realizowane w ostatnich latach przez niektóre z gmin tworzących SOPK wskazują, że możliwe jest wykreowanie nowych atrakcji turystycznych, przede wszystkim w oparciu o posiadane zasoby naturalne – przykład stanowią np. gminy Kłaj i Słomniki, które zaadaptowały wyeksploatowane wyrobiska na przestrzeń kąpielowo-rekreacyjną;

f) w obszarze „Kultura”

Jednostkami, zapewniającymi podstawowy dostęp do kultury w każdej z gmin, są przede wszystkim placówki prowadzone przez samorządy gminne – gminne biblioteki publiczne oraz gminne bądź miejsko-gminne ośrodki kultury. Działanie tych podmiotów polega na realizowaniu rozmaitych zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych. Dostęp do usług kulturalnych wyższego rzędu zapewnia przede wszystkim Kraków, ze swoją wyjątkowo bogatą ofertą o rozpoznawalności krajowej i międzynarodowej.

W ujęciu ilościowym najbardziej bogate w zasoby materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego są gminy Skała oraz Krzeszowice. W pierwszym przypadku koncentrują się one głównie we wsi Ojców i jej najbliższej okolicy (np. wspomniana drewniana architektura willowa, kaplica „Na Wodzie”, zamek w Ojcowie, muzeum Ojcowskiego PN, muzeum etnograficzne PTTK, zabytki techniki – młyny wodne, a także dziedzictwo kulinarne w postaci pstrąga ojcowskiego), wzmocnione dodatkowo unikalnymi walorami przyrodniczymi. W przypadku gminy Krzeszowice zasoby te są nieco bardziej rozproszone a przy tym różnorodne. Do najważniejszych zaliczają się uzdrowiskowe tradycje i osobliwości Krzeszowic, Pałac Potockich, wspomniane Zamek Tenczyn w Rudnie i klasztor w Czernej oraz zabytki techniki związane z wydobywaniem surowców naturalnych. Samo miasto Krzeszowice posiada natomiast potencjał uzdrowiskowy. Jednym z bardziej rozpoznawalnych obiektów w gminach tworzących SOPK jest Zamek w Pieskowej Skale (gmina Sułoszowa), funkcjonujący jako muzeum – Oddział Zamku Królewskiego na Wawelu. Według GUS w 2022 r. odwiedziło go blisko 180 tys. osób.

Spośród wydarzeń kulturalnych o rozpoznawalności ponadlokalnej, a przy tym bazujących na dziedzictwie kulturowym gmin tworzących SOPK, wyróżniają się Międzynarodowe Małopolskie Spotkania z Folklorem w Myślenicach. W 2022 r. odbyła się 8 edycja festiwalu, z udziałem zespołów folklorystycznych z całego świata. Najważniejsze wydarzenia kulturalne, odbywające się na terenie pozostałych gmin tworzących SOPK, bazują w dużej mierze na aktywności sportowej i rekreacyjnej (m.in. Eko Bieg z gwizdkiem po zdrowie – gmina Jerzmanowice-Przeginia, Bieg Rodzinny – gmina Kłaj) i tradycjach kulinarnych (np. Święto Truskawki – gmina Sułoszowa, Małopolskie Święto Czosnku w Prandocinie – gmina Słomniki). Wydarzenia te skupiają zwykle po kilkaset osób, w tym turystów i gości, choć w przypadku imprez plenerowych podanie dokładnej liczby jest znacząco utrudnione, a udostępniane dane opierają się na szacunkach.

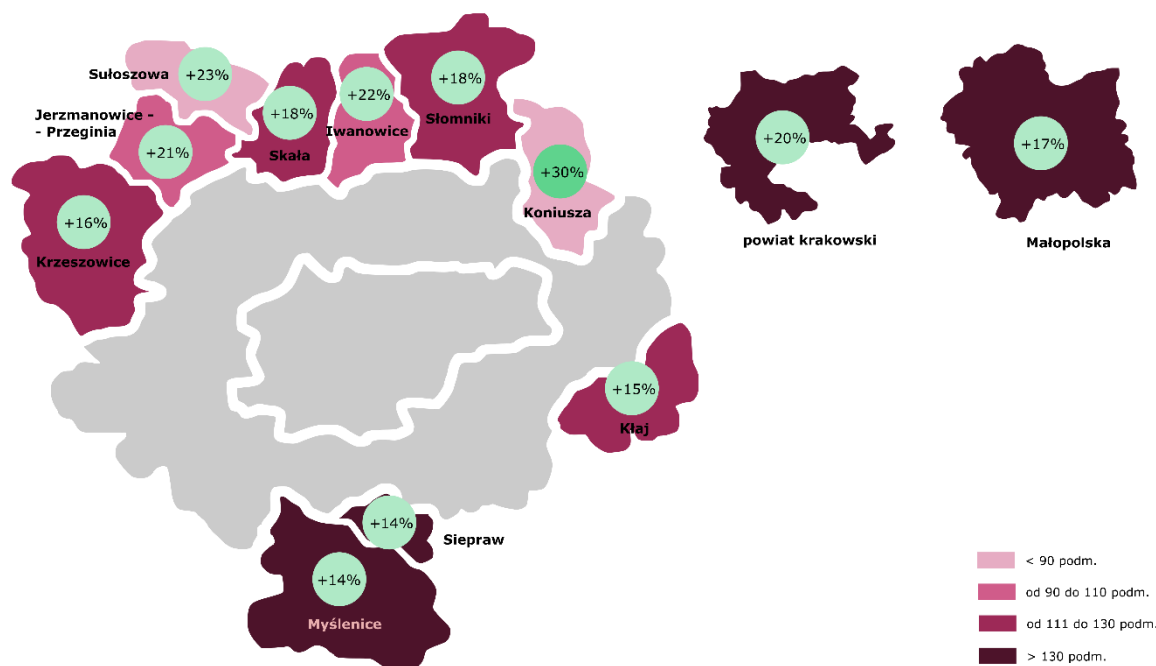
Konsekwencje i wyzwania:

- Oferta kulturalna poszczególnych gmin tworzących SOPK opiera się przede wszystkim o placówki samorządowe, nierzadko stanowiące instytucje „pierwszego kontaktu” z kulturą, zwłaszcza w odniesieniu do najmłodszych grup wiekowych. Sprawność działania oraz jakość i unikatowość oferty tych jednostek może być jednym z czynników wpływających na atrakcyjność osadniczą poszczególnych gmin;
- Z kreowaniem oferty kulturalnej poszczególnych jednostek tworzących SOPK, zwłaszcza tej adresowanej do osób niebędących mieszkańcami, w dużej mierze wiążą się zasoby dziedzictwa materialnego i niematerialnego, jakie posiadają – a to jest z kolei działaniem ściśle związanym z rozwijaniem oferty turystycznej, co otwiera pole do współpracy międzysamorządowej;
- Istotnym komponentem działań kulturalnych, realizowanych na terenie poszczególnych gmin, jest działalność organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, aktywistów i pasjonatów itd. Rolą samorządów jest wspieranie takich działalności, także na poziomie międzygminnym, mając na uwadze, że większość podobnych inicjatyw, odnosząca się do historii, folkloru czy tradycji nie jest ograniczona terytorialnie do granic jednej gminy;

g) w obszarze „Gospodarka”

Spośród jednostek tworzących SOPK, przemysłowo-usługowy charakter najbardziej zarysowuje się w przypadku grupy „podgórskiej”. Na koniec 2021 r. gminy Myślenice i Siepraw posiadały największą liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, w Myślenicach też funkcjonują przedsiębiorstwa o rozpoznawalności wykraczającej poza skalę lokalną (m.in. branże telekomunikacyjna, tworzyw sztucznych, motoryzacyjna), a liczba podmiotów z zatrudnieniem powyżej 250 osób jest najwyższa spośród wszystkich jednostek. Specjalizacje gospodarcze, jakie można przypisać innym gminom tworzącym SOPK, wynikające przede wszystkim z obecności przedsiębiorstw wiodących w swoich branżach, to wydobywanie kopalin w gminie Krzeszowice, transport i logistyka w gminie Kłaj oraz uprawa roślin i przetwórstwo spożywcze w gminie Słomniki.

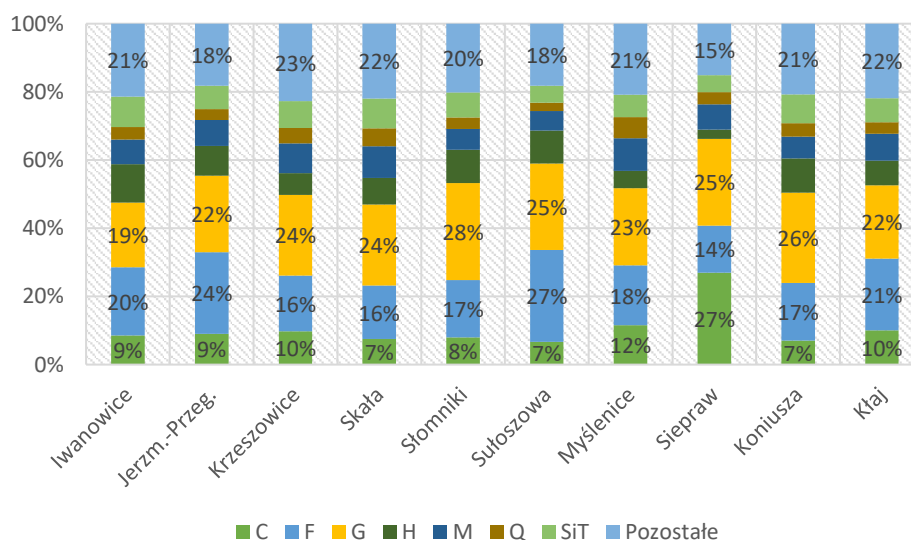
Rysunek 17. Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 tys. ludności w gminach tworzących SOPK w 2021 r. i zmiana tej wartości [%] pomiędzy 2017 i 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Struktura gospodarcza gmin SOPK, rozpatrywana pod kątem przynależności podmiotów zarejestrowanych w REGON do poszczególnych sekcji PKD, nie różni się znacząco od obserwowanej w powiecie krakowskim czy całej Małopolsce, z dominacją podmiotów skupionych w sekcjach F oraz G (budownictwo oraz handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów). W połączeniu z informacją, według której ponad 97% przedsiębiorstw działających na terenie gmin SOPK stanowią te o zatrudnieniu nieprzekraczającym 9 osób można wysnuć przypuszczenie, że dominują niewielkie, jednoosobowe lub rodzinne firmy usługowe, dla których obszarem działania jest nie tylko obszar gmin SOPK, ale i jego najbliższe sąsiedztwo, włącznie z Krakowem i gminami okalającymi miasto.

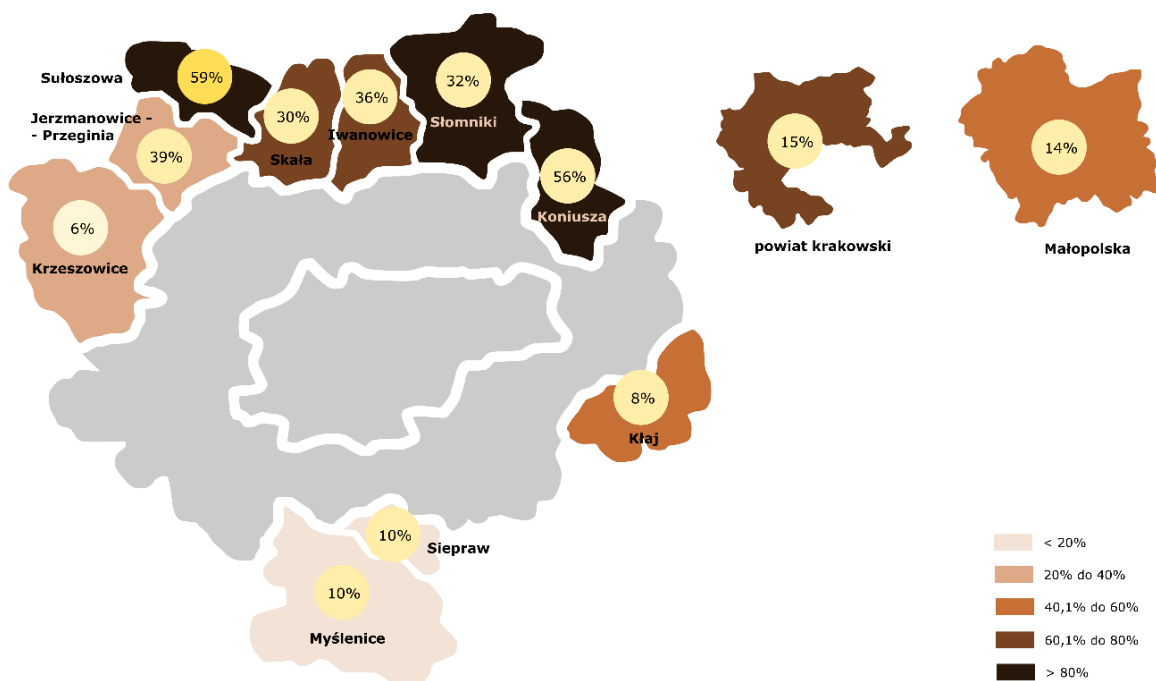
Wykres 11. Porównanie struktury gospodarczej [%] firm w wybranych sekcjach PKD w gminach SOPK w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jednym z aspektów, w których zróżnicowanie pomiędzy gminami SOPK jest najmocniej widoczne, jest kwestia rolniczego wykorzystania terenu. Przede wszystkim gminy Sułoszowa, Koniusza, Słomniki oraz częściowo Iwanowice charakteryzują się dostępnością najlepszych gleb pod uprawę roślinną. Pomimo faktu, że dwie pierwsze zostały zakwalifikowane jako obszary problemowe rolnictwa (OPR), uprawa roli (głównie zbóż, rzepaku oraz warzyw kapustnych i cebulowych) stanowi tam znaczące źródło utrzymania dla ich mieszkańców. Potwierdzają to dane zebrane w Powszechnych Spisach Rolnych, realizowanych w 2010 i 2020 r. We wszystkich gminach wystąpił spadek liczby gospodarstw rolnych, ale w wymienionych był on najniższy w ujęciu bezwzględnym. Gminy Sułoszowa, Słomniki i Koniusza są też tymi, w których w 2020 r. największy odsetek gospodarstw rolnych (ponad 80%) przeznaczał produkcję na sprzedaż. Najwyższy odsetek osób zatrudnionych w rolnictwie wśród liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, zbliżony do wartości 60%, wystąpił w tym samym roku w gminach Koniusza i Sułoszowa. W pozostałych gminach tworzących SOPK rolnictwo jest w zaniku, głównie ze względu na jego nieopłacalność wynikającą z warunków klimatycznych i glebowych. W danych z PSR 2020 widoczny jest zwłaszcza spadek liczby gospodarstw rolnych o najmniejszym areale, do 1 ha, co wynika z rezygnacji z popularnego jeszcze 2-3 dekady temu łączenia pracy zawodowej z uprawą roli na własne potrzeby.

Rysunek 18. Odsetek gospodarstw rolnych przeznaczających produkcję na sprzedaż [%] oraz odsetek zatrudnionych w gospodarstwach rolnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym [%] w gminach tworzących SOPK w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Konsekwencje i wyzwania:

- Profil gospodarczy gmin SOPK zdominowany jest przez drobną, nierzadko rodzinną przedsiębiorczość, działającą w branżach związanych z budownictwem oraz handlem. Jednocześnie na terenie znajduje się kilka przedsiębiorstw o znaczącym zatrudnieniu i rozpoznawalności, w dużej mierze bazujących na zasobach i surowcach naturalnych (np. kopalnie kruszyw w gminie Krzeszowice) oraz wykorzystujących dostępność transportową (np. branża logistyczna w gminie Kłaj). Największym ośrodkiem gospodarczym, głównie za sprawą kilku znaczących przedsiębiorstw, są Myślenice;

- Szansą dla rozwoju gospodarki gmin SOPK rozumianej jako całość, jest wykorzystanie terenów inwestycyjnych i stref gospodarczych, położonych na jej obszarze. Wykorzystanie to w dużej mierze warunkowane jest dostępnością transportową oraz odpowiednimi zasobami ludzkimi;
- Niezależnie od skali zaplecza, jakie stanowi ludność zamieszkująca gminy tworzące SOPK, Krakowa oraz gmin leżących pomiędzy nimi, można przypuszczać, że niektóre z branż będą borykać się z niedoborem wykwalifikowanej kadry pracowniczej, zwłaszcza w zakresie pracy fizycznej. Sąsiedztwo Krakowa, dużego ośrodka miejskiego o nieco innej specyfice w zakresie miejsc i branż pracy, zasysającego pracowników ze swojego otoczenia, będzie w tym zakresie poważnym utrudnieniem;
- Pandemia COVID-19 znacząco i – jak się wydaje – trwale zmieniła charakter pracy w niektórych branżach i zawodach za sprawą pracy zdalnej. Otworzyło to nowe możliwości dla gmin podmiejskich pod warunkiem posiadania dobrze rozwiniętej, niezawodnej sieci Internetu. Wspieranie rozwoju takiej infrastruktury będzie mieć bezpośrednie przełożenie na atrakcyjność osadniczą, a w części także na potencjał inwestycyjny jednostki. Jednocześnie można przypuszczać, że nasili się proces przenoszenia specjalistycznych, eksperckich działalności gospodarczych w ślad za przeprowadzkami na obszary podmiejskie – zjawisko to już częściowo jest widoczne w strukturze gospodarczej gmin tworzących SOPK;
- Istotnym kierunkiem działania dla samorządów części gmin SOPK jest wspieranie i promocja działalności rolniczej, m.in. w zakresie produkcji i zbytu produktów rolnych. Zarówno dane z Powszechnych Spisów Rolnych, jak też potencjał wynikający z warunków środowiskowych oraz tradycji i historii jednoznacznie wskazują na wagę tego rodzaju działalności dla gmin północnej oraz północno-wschodniej części analizowanego obszaru. Co więcej, podobnymi potencjałami charakteryzują się gminy leżące w tym samym rejonie (Kocmyrów-Luborzyca, Igołomia-Wawrzeńczyce), gmina Nowe Brzesko oraz jednostki położone na północny-wschód od tego obszaru, co wskazuje na możliwość zawiązania platformy współpracy;

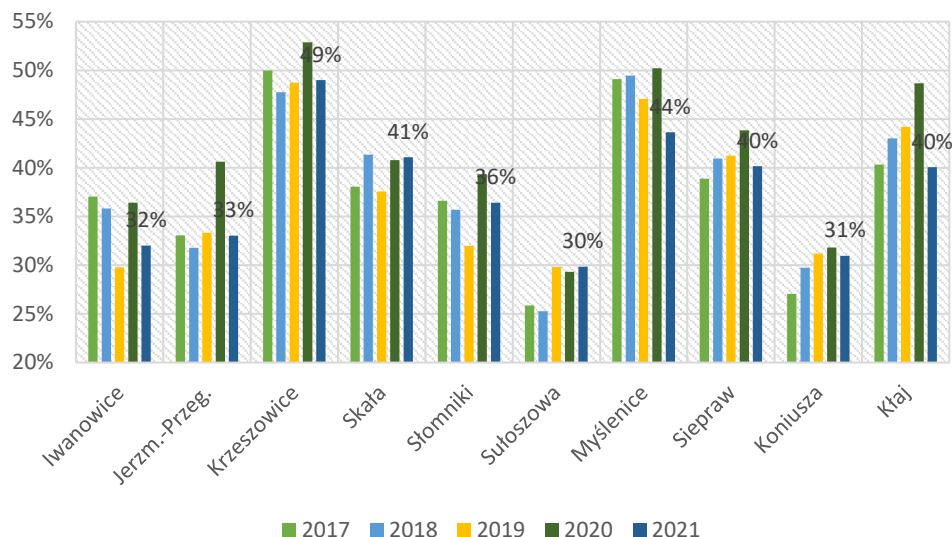
h) w obszarze „Administracja i zarządzanie”

Sytuacja finansowa gmin tworzących SOPK, rozpatrywana pod kątem wysokości dochodów i wydatków z ich budżetów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, wskazuje z jednej strony na występowanie tych samych trendów, które są obserwowane w skali całego regionu czy w powiecie krakowskim. Zauważalne jest przy tym postępujące rozwarstwianie się w tym zakresie pomiędzy jednostkami – jeszcze w 2017 r. gminy SOPK traciły do Małopolski i powiatu krakowskiego odpowiednio 796 zł i 181 zł, w 2021 r. już 1101 zł i 672 zł. Podobna sytuacja obserwowana była w zakresie wydatków w przeliczeniu na mieszkańca, ze szczególnie zauważalnym zjawiskiem pogłębiania się dysproporcji pomiędzy gminami SOPK a powiatem krakowskim. Zjawisko to, co ciekawe, ma miejsce w obliczu wyraźnie rosnącej liczby mieszkańców w tej drugiej jednostce.

Spośród gmin SOPK w 2021 r. najwyższą wartość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca charakteryzowała się gmina Słomniki (6 584,25 zł), co było o niewiele ponad 800 zł więcej niż w przypadku zamykającej zestawienie gminy Krzeszowice (5 784,14 zł). Przez całe analizowane pięciolecie pozycja lidera obsadzana była przez różne gminy, na co wpływ miało m.in. pozyskiwane dofinansowanie zewnętrzne. Znacznie większy rozstrzał pomiędzy gminami SOPK w 2021 r. obserwowany był w wydatkach, gdzie różnica pomiędzy pierwszą w zestawieniu gminą Słomniki (6 794,19 zł) a ostatnią gminą Jerzmanowice-Przeginia (5 135,63 zł) wyniosła blisko 1 659 zł. Przez całe analizowane pięciolecie najwyższym poziomem dochodów własnych charakteryzowały się gminy o znaczącym udziale przemysłu. W 2021 r. zestawieniu przewodziły gmina Krzeszowice (49% dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów) oraz Myślenice (44%). Na drugim biegunie, z wartościami 30%

i 31% pozostawały gminy Sułoszowa oraz Koniusza. W ujęciu ogólnym poziom dochodów własnych gmin SOPK w 2021 r. wyniósł 41%, nieco mniej niż w przypadku Małopolski (45%).

Wykres 12. Odsetek dochodów własnych [%] w ogólnej kwocie dochodów gmin tworzących SOPK w okresie 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Okres 2017-2021 w przypadku gmin tworzących SOPK upłynął pod znakiem redukcji zadłużenia – w 2021 r. najbardziej zadłużoną była gmina Myślenice (46,4%), ale też w stosunku do roku 2018 odnotowała najbardziej spektakularny spadek poziomu zadłużenia (-31,5 punktu procentowego). Pomiedzy 2018 a 2021 r. zadłużenie wzrosło w czterech jednostkach, przy czym był to wzrost nie przekraczający poziomu kilku punktów procentowych. Należy wyróżnić także sytuację w gminie Sułoszowa, gdzie w 2021 r. zadłużenie wyniosło 0,0%.

Konsekwencje i wyzwania:

- Potencjał finansowy gmin SOPK jest niższy niż w przypadku całej Małopolski oraz – co szczególnie widoczne – gmin powiatu krakowskiego, a zjawiskiem niepokojącym jest rosnące rozwarstwienie w poziomie dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca pomiędzy tymi jednostkami. Zwiększa się także dysproporcja w zakresie wydatków, ponoszonych w przeliczeniu na 1 mieszkańca;
- Zjawiskiem pozytywnym jest odnotowana w ostatnich kilku latach znacząca redukcja zadłużenia większości samorządów SOPK, włącznie z osiągnięciem poziomu 0,0% w przypadku jednej z gmin. Pozwala to na określenie poziomu zdolności inwestycyjnej i zarządczej każdej z jednostek jako wysoki;
- Wspomniane w pierwszej części podsumowania zakresy tematyczne, w których współpraca międzygminna jest pożądana lub wręcz niezbędna do odpowiedniego wykorzystania posiadanych potencjałów bądź rozwiązania najbardziej palących problemów, wydają się przesądzać o konieczności sformalizowania takich działań w taki sposób, w jaki planuje zrobić to Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska. Jednocześnie, równolegle z realizacją zadań, konieczna jest analiza ich skuteczności i adekwatności, z wdrażaniem niezbędnych zmian i korekt.

5. Analiza strategiczna (SWOT)

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych. Służy porządkowaniu informacji, dokonywaniu oceny zasobów i czynników zewnętrznych, ułatwia też identyfikację wyzwań i określenie priorytetów rozwoju. Polega na grupowaniu czynników odnoszących się do polityki rozwoju na cztery kategorie: mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

Tabela 4. Wyniki analizy SWOT dla obszaru gmin SOPK

Silne strony - potencjały konkurencyjne	Słabe strony - bariery rozwojowe
- Dogodne położenie geograficzne, w jednym z najatrakcyjniejszych gospodarczo i turystycznie regionie Polski (Małopolska), w porównywalnej odległości od miasta o oddziaływaniu na skalę międzynarodową (Kraków) – korzystanie z potencjału rozwojowego oraz marketingowego miasta oraz regionu; - Bardzo dobra dostępność komunikacyjna względem Krakowa oraz całego kraju, gwarantowana obecnością dróg kategorii krajowej (w tym autostrad i dróg ekspresowych), wojewódzkiej oraz linii kolejowych znaczenia pierwszorzędowego, ze stacjami i przystankami kolejowymi – wysoka atrakcyjność osadnicza i inwestycyjna gmin tworzących Stowarzyszenie; - Wysoki stopień objęcia gmin tworzących Stowarzyszenie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – instrument ułatwiający prowadzenie polityki przestrzennej, podnoszący atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną obszaru; - Korzystna sytuacja demograficzna wynikająca z rosnącej liczby ludności oraz zadowalające prognozy w tym zakresie – wpływ na stabilność funkcjonowania poszczególnych gmin tworzących Stowarzyszenie oraz na dostępność usług publicznych; - Różnorodność krajobrazowa wynikająca z położenia geograficznego, a co za tym idzie różnych form ukształtowania terenu oraz zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej – możliwość kształtowania zróżnicowanej, w lepszym stopniu dostosowanej do	- Brak integralności terytorialnej obszaru gmin, które utworzyły Stowarzyszenie – utrudnienie w realizacji zadań wewnątrz organizacji, zakładających ciągłość infrastruktury pomiędzy gminami (np. drogi dla rowerów, infrastruktura sieciowa); - Duże zróżnicowanie wewnętrzne pomiędzy gminami tworzącymi Stowarzyszenie w zakresie dostępności komunikacyjnej, związane z obecnością węzłów na drogach szybkiego ruchu oraz stacji i przystanków kolejowych – znaczący rozstrzał atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej pomiędzy jednostkami oraz w ich obrębie; - Utrzymujące się problemy demograficzne w niektórych gminach, które tworzą Stowarzyszenie – występowanie miejsc notujących spadek liczby mieszkańców (np. Sułoszowa i Słomniki) oraz jednostek z utrzymującym się, zauważalnie niskim przyrostem naturalnym (Krzeszowice); - Pojawianie się nowych wyzwań w zakresie integracji społecznej m.in.: zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, przeobrażenia rynków pracy, wzrost liczby potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, nowe zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje, przeobrażenia w obrębie rodziny, nowe formy wykluczenia społecznego, nowe ryzyka socjalne; - Pojawiający się problem z dostępnością miejsc w ośrodkach dziennego pobytu dla osób niesamodzielnych oraz placówek

indywidualnych preferencji oferty spędzania czasu wolnego; • Obecność na obszarze gmin Stowarzyszenia walorów i atrakcyjności przyrodniczych o znaczeniu i rozpoznawalności ponadlokalnej (m.in. Ojcowski Park Narodowy, dolinki podkrakowskie, Puszcza Niepołomska i Dulowska) – potencjał do budowania oferty turystyki zorganizowanej oraz indywidualnej, w szczególności skierowanej do mieszkańców Krakowa i gmin ościennych, poszukujących miejsc atrakcyjnych ale jednocześnie mniej zatłoczonych; • Wyróżniający się na skalę regionalną potencjał do prowadzenia działalności gospodarczej zróżnicowany pod względem uwarunkowań i zasobów, obejmujący m.in. rolnictwo (Koniusza, Słomniki, Sułoszowa), eksploatację surowców naturalnych (Krzeszowice), logistykę i transport (Kłaj) czy tradycje przemysłowe i wytwórcze (Myślenice) – silne podstawy do rozwoju przemysłu, usług i rolnictwa na znaczącą skalę; • Wysoki poziom dostępności do sieci wodociągowej – czynnik zwiększający atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną oraz minimalizujący ryzyko niedoborów wody dla odbiorców indywidualnych w okresach suszy; • Dobrze rozwinięta sieć przedszkoli oraz szkół podstawowych, z zadowalającą dostępnością do szkół szczebla ponadpodstawowego i uczelni (głównie Kraków i miasta powiatowe w bezpośrednim otoczeniu gmin tworzących Stowarzyszenie) – możliwość realizowania każdego szczebla nauki bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania, na wysokim poziomie, bezpośrednio wpływająca na jej atrakcyjność osadniczą; • Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego zapewniany m.in. przez stałą obecność służb na terenie gmin Stowarzyszenia (posterunki policji, zawodowa i ochotnicze straże pożarne, zespoły ratownictwa medycznego, placówki medyczne) oraz bliskość dużego	wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na obszarach OPK; • Zagrożenie powodziowe oraz osuwiskowe na znacznej części obszaru gmin Stowarzyszenia, dodatkowo podnoszone niezadowalającym stanem bądź brakiem infrastruktury przeciwpowodziowej – czynnik ryzyka dla życia i zdrowia mieszkańców oraz bezpieczeństwa ich mienia; • Przebieg dróg kategorii krajowej oraz wojewódzkiej przez centra niektórych miejscowości w gminach tworzących Stowarzyszenie – niedogodności związane z zanieczyszczeniami powietrza, hałasem oraz obniżeniem poziomu bezpieczeństwa; • Deficyty w dostępie do komunikacji zbiorowej na części obszarów gmin tworzących Stowarzyszenie, zwłaszcza w dni wolne od nauki szkolnej oraz niedogodności w jej funkcjonowaniu (np. brak taboru przystosowanego do osób o dodatkowych potrzebach, niestabilność w realizacji kursów) – zjawisko wykluczenia komunikacyjnego, dotyczące w szczególności osoby niedysponujące własnym środkiem transportu; • Znikomy stopień rozwoju dróg dla rowerów z praktycznym brakiem tras umożliwiających przejazd przez dwie bądź więcej gmin – utrudnienie w wykorzystywaniu roweru w roli środka transportu umożliwiającego bezpieczny dojazd do pracy, szkoły czy punktów przesiadkowych; • Niewielka rozpoznawalność i atrakcyjność walorów środowiskowych oraz zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego na tle podobnych posiadanych przez Małopolskę (m.in. Kraków, Wieliczka, Podhale, Beskidy, Wadowice, Zator, Oświęcim) – niewielki potencjał do konkurencji z głównymi atrakcjami turystycznymi regionu; • Nierozwiązany problem zanieczyszczenia powietrza „niską emisją” w okresie jesiennym i zimowym – powolne tempo wymiany
--	--

miasta, wpływające na szybki czas reagowania w sytuacjach kryzysowych; • Zadowalający poziom sprawności działania administracji lokalnej na poziomie gmin i ich jednostek organizacyjnych, warunkowany m.in. dostępnością narzędzi umożliwiających załatwianie spraw w trybie elektronicznym.	nieekologicznych pieców, warunkowane przede wszystkim przyczynami finansowymi i legislacyjnymi; • Deficyty w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków, wpływające na zły stan wód powierzchniowych i podziemnych; • Zły stan techniczny infrastruktury zaopatrzenia w wodę, powodujący m.in. straty wody na przesyły oraz pogorszenie jej jakości, co negatywnie wpływa na atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną gmin Otuliny; • Trudne warunki rozbudowy i utrzymania infrastruktury sieciowej w części gmin tworzących Stowarzyszenie, wynikające z ukształtowania terenu oraz rozproszonej struktury osadniczej – czynnik wstrzymujący działania inwestycyjne z uwagi na ich niską efektywność ekonomiczną; • Niezadowalający poziom dostępności architektonicznej budynków użyteczności publicznej w gminach Stowarzyszenia, w tym placówek oświatowych; • Deficyty w zakresie dostępności i jakości oferty edukacji i wychowania, szczególnie w kontekście dzieci ze szczególnymi potrzebami, a jednocześnie zróżnicowanie między gminami i poszczególnymi placówkami; • Problemy w zakresie infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury, powodujące m.in. różnice w dostępności i jakości oferty kulturalnej w skali gmin Otuliny; • Znaczące zróżnicowanie funkcjonalne gmin tworzących Stowarzyszenie – od wiejskich, typowo rolniczych (Koniusza) po miejsko-wiejskie z ośrodkiem o oddziaływaniu ponadlokalnym (Myślenice) – bezpośrednie przełożenie na katalog podstawowych problemów rozwojowych oraz różne ich natężenie, utrudniające zaprojektowanie ścieżek rozwojowych uwzględniających wszystkie problemy oraz potrzeby.
--	---

Szanse	Zagrożenia
- Rosnące zainteresowanie osiedlaniem się na „spokojnych” obszarach oddalonych od dużego miasta, o bogatych walorach środowiskowych, z jednoczesnym dogodnym do niego dojazdem i dostępem do atrakcyjnych miejsc pracy, usług i rozrywki; - Napływ nowych mieszkańców – zwykle osób wykształconych, z doświadczeniem i praktyką zawodową – przekładający się na dostępność kadr dla gmin i ich jednostek organizacyjnych, skutkujący podniesieniem jakości i skuteczności ich funkcjonowania; - Modernizacja oraz rozbudowa drogowej i kolejowej infrastruktury komunikacyjnej na obszarze gmin Stowarzyszenia lub w ich pobliżu, skutkująca „przybliżeniem” Krakowa, poprawą dostępności komunikacyjnej, a w efekcie podniesieniem ich atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej; - Wzrost udziału transportu zbiorowego w komunikowaniu gmin Stowarzyszenia z Krakowem i miastami sąsiednimi, m.in. poprzez integrację taryfową przewoźników, realizację punktów przesiadkowych (P&R), rozwijanie systemu dróg dla rowerów o przeznaczeniu pozaturystycznym, obejmującym ułatwienie dojazdów do miejsc pracy, nauki czy realizacji usług; - Łagodniejsze niż w przypadku sytuacji ogólnokrajowej następstwa zmian demograficznych, związanych ze spadkiem liczby ludności oraz starzeniem się społeczeństwa, wskutek dopływu nowych mieszkańców osiedlających się na terenie gmin Stowarzyszenia; - Zainteresowanie nowymi, dogodnie skomunikowanymi terenami inwestycyjnymi oraz wzrost znaczenia pracy zdalnej wskutek dynamicznego rozwoju technologii informacyjnych – szansa na rozwój poziomu przedsiębiorczości oraz na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, głównie na	- Ryzyko zaistnienia negatywnych zjawisk związanych zarówno z prowadzeniem inwestycji transportowych o największej skali (protesty społeczne, wyburzenia budynków, przesiedlenia), jak też z ich funkcjonowaniem (degradacja krajobrazu, wpływ na środowisko naturalne); - Wzrost natężenia ruchu na drogach dojazdowych w kierunku Krakowa niezależnie od ich kategorii – pogorszenie dostępności komunikacyjnej stolicy regionu, utrudnienia w „codziennym” funkcjonowaniu mieszkańców terenów podmiejskich; - Niekontrolowany rozrost zabudowy mieszkaniowej, typowy dla gmin w pobliżu dużych miast (ośrodków o oddziaływaniu na skalę ponadregionalną), skutkujący chaosem przestrzennym, dyskusyjnymi walorami estetycznymi powstającej zabudowy, degradacją środowiska naturalnego oraz wzrostem kosztów utrzymania infrastruktury transportowej i sieciowej; - Dalsze ograniczanie bioróżnorodności związane z przekształceniami w zakresie produkcji rolniczej oraz rozwojem budownictwa mieszkaniowego na terenie gmin tworzących Otulinę, jako konsekwencja wzrostu ich atrakcyjności osadniczej; - Osiągnięcie maksymalnych przepustowości istniejącej infrastruktury sieciowej (m.in. wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków) oraz publicznej (żłobki, przedszkola, szkoły) wskutek nasilonych procesów urbanizacyjnych i konieczność dokonania szybkich oraz kosztownych prac związanych z ich rozbudową; - Wzrost liczby odpadów, produkowanych przez mieszkańców gmin tworzących Otulinę, wynikający z konsumpcyjnego trybu życia oraz większej liczby ludności – rosnące obciążenie finansowe dla jednostek, związane z ich odbiorem i utylizacją, a także wyzwanie w zakresie osiągnięcia

terenach wiejskich i z zanikającym rolnictwem; • Zyskujące na znaczeniu trendy spędzania wolnego czasu w kontakcie z naturą, przy jednoczesnym unikaniu miejsc o największej atrakcyjności turystycznej, zatłoczonych i drogich oraz turystyki „jednodniowej” – szansa na stworzenie atrakcyjnego produktu turystycznego w oparciu o posiadane zasoby środowiskowe (las, wody powierzchniowe), zabytki oraz istniejącą i planowaną infrastrukturę sportową i rekreacyjną; • Wzrost poziomu dochodów własnych gmin tworzących Stowarzyszenie wskutek wpływów pochodzących od osób fizycznych (nowi mieszkańcy) oraz prawnych (przenoszenie bądź powstawanie nowych działalności gospodarczych, częściowo w ślad za przesiedleniami); • Dostępność funduszy unijnych, międzynarodowych i krajowych oraz nowych instrumentów finansowania na realizację szerokiego, zintegrowanego wachlarza kosztochłonnych projektów (ze szczególnym uwzględnieniem zadań uwzględniających współpracę międzysamorządową na poziomie gmin oraz tworzonych przez nie jednostek).	odpowiednich wskaźników segregacji i recyklingu; • Ryzyka związane ze zmianami klimatu – występowanie gwałtownych zjawisk pogodowych (np. deszcze nawalne, długookresowe susze) oraz konieczność ponoszenia kosztów przeciwdziałania ich zagrożeniom i skutkom – ważne w szczególności w odniesieniu do gmin tworzących Stowarzyszenie z istotnym udziałem rolnictwa w ich strukturze gospodarczej oraz bazujących na powierzchniowych ujęciach wody pitnej; • Odpływ młodych mieszkańców do Krakowa już na etapie kształcenia podstawowego – wybór szkół krakowskich zamiast miejscowych z uwagi na lepszą jakość kształcenia i możliwości rozwojowe; • Nasilenie problemów społecznych wskutek czynników zewnętrznych (np. pandemia COVID-19, sytuacja gospodarcza kraju, kryzys migracyjny), szczególnie wśród najmłodszych i najstarszych grup wiekowych – konieczność intensyfikacji działań pomocowych, przekładające się na większe zapotrzebowanie na finanse oraz specjalistyczną kadrę; • Niska jakość polityki centralnej i stanowionego prawa oraz utrwalająca się biurokracja – brak wzorca prowadzenia długofalowej i profesjonalnej polityki rozwoju, nieporządek prawny oraz rosnące koszty realizacji zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego przy jednoczesnym braku rekompensat; • Rosnące obciążenia dla budżetów gminnych z tytułu utrzymania infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej oraz sportowej, m.in. z tytułu wzrostu kosztu mediów – konieczność dokonywania priorytetyzacji wydatków, skutkująca pogorszeniem się oferty bądź wzrostem poziomu opłat za korzystanie z niej; • Ograniczenie dostępności transportu publicznego, w szczególności na trasach
--	--

	o najniższej opłacalności, wskutek wzrostu cen jego funkcjonowania (m.in. paliwo, wynagrodzenia) – ryzyko wystąpienia zjawiska wykluczenia komunikacyjnego oraz, pośrednio, wzrostu liczby samochodów na drogach gmin Stowarzyszenia; • Ryzyko wyhamowania poziomu inwestycji oraz rozwoju lokalnego ze względu na kryzys gospodarczy, inflację i skalę zmian w systemie finansów publicznych bezpośrednio dotykających budżety jednostek samorządu terytorialnego; • Niepewna sytuacja na lokalnych rynkach pracy wskutek społeczno-gospodarczych skutków pandemii koronawirusa oraz regulacji prawnych wprowadzanych na szczeblu centralnym; • Korelacja występujących w skali całego kraju, pogłębiających się trudności w dostępie do podstawowych i specjalistycznych usług medycznych i opiekuńczych z procesem starzenia się społeczeństwa i wzrostem zapotrzebowania na takie usługi.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników z diagnozy oraz dyskusji z interesariuszami obszaru

6. Wizja rozwoju obszaru realizacji strategii

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu obszaru gmin Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska w perspektywie roku 2029. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze i członkowie Stowarzyszenia oraz wszyscy zaangażowani partnerzy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek wspólnie podejmowanych interwencji.

Otulina Podkrakowska 2029:

W 2029 roku gminy Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska tworzą obszar zarządzany w sposób zrównoważony, nowoczesny i partycypacyjny, dążący do neutralności klimatycznej, wyróżniający się dostępnością i wysoką jakością usług publicznych, wzmacniający kapitał ludzki i społeczny, zapewniający unikalną ofertę czasu wolnego dla mieszkańców oraz odwiedzających go turystów i gości.

7. Cele i kierunki działań do realizacji w ramach strategii – matryca operacyjna

W wyniku przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o partycypacyjny proces decyzyjny, zidentyfikowano trzy obszary współpracy strategicznej gmin Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska, które wzajemnie się przenikają i uzupełniają. W ramach tych obszarów dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów.

Schemat 1. Obszary współpracy strategicznej gmin Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska

Źródło: Opracowanie własne

Zaplanowana interwencja publiczna w powyższych obszarach będzie stanowić skuteczną odpowiedź na najważniejsze wyzwania rozwojowe:

- KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO – obszar odpowiadający na wyzwania środowiskowe oraz związane ze zmianami klimatu, obejmujący zagadnienia związane z zarządzaniem energią, co wiąże się z maksymalizacją wykorzystywania odnawialnych źródeł energii oraz **zwiększaniem efektywności energetycznej poprzez kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej** czy też zrównoważonej gospodarki wodnej, w tym w kontekście rozwoju dedykowanej infrastruktury, racjonalizacji gospodarki odpadami komunalnymi, w tym dzięki edukacji i upowszechnieniu selektywnej zbiórki odpadów, poprawy jakości przestrzeni publicznej, czy wdrażania i promowania nowej kultury mobilności ograniczającej korzystanie z samochodu,
- OFERTA CZASU WOLNEGO – obszar ukierunkowany na efektywne wykorzystanie zasobów i potencjałów lokalnych, stanowiących wyróżnik gmin Otuliny Podkrakowskiej, dla budowy atrakcyjności osadniczej i turystycznej obszaru,
- USŁUGI – obszar wypełniający wyzwania związane ze zmieniającymi się problemami i potrzebami, a jednocześnie rosnącymi oczekiwaniami mieszkańców względem administracji i świadczonych usług publicznych, w szczególności w zakresie edukacji, wychowania oraz zapewnienia bezpiecznego, komfortowego i prorozwojowego miejsca do życia,

W ramach każdego z obszarów zdefiniowano cele rozwojowe. Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju. Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Przedsięwzięcia, określone poprzez działania i projekty, wskazują przyjętą strategię postępowania, służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. Są to kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej) podejmowanych przez władze i członków Stowarzyszenia oraz wszystkich zaangażowanych partnerów. Interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów pozostają silnie zintegrowane, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Wyznaczone obszary przekładające się łącznie na 3 cele strategiczne oraz 9 celów operacyjnych. Poniżej zaprezentowano matrycę operacyjną strategii w formie tabeli.

Schemat 2. Cele strategiczne i operacyjne w ramach Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027

KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	OFERTA CZASU WOLNEGO	USŁUGI
Cel strategiczny 1. Otulina Podkrakowska dbająca o wysoką jakość środowiska i dążąca do neutralności klimatycznej.	Cel strategiczny 2. Otulina Podkrakowska przestrzenią atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty czasu wolnego, wzmacniającej jej atrakcyjność osadniczą i turystyczną.	Cel strategiczny 3. Otulina Podkrakowska zapewniająca dostępność wysokiej jakości usług publicznych, zorientowana na trwały, wrażliwy społecznie i terytorialnie zrównoważony rozwój
Cel operacyjny 1.1. Wspieranie energii odnawialnej poprzez skuteczne zarządzanie energią Cel operacyjny 1.2. Rozwój infrastruktury oraz racjonalne gospodarowanie wodą wraz z dostosowaniem do zmian klimatu oraz niwelowaniem ryzyka klęsk żywiołowych i katastrof. Cel operacyjny 1.3. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi. Cel operacyjny 1.4. Zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego oraz rozwój zrównoważonej mobilności. Cel operacyjny 1.5. Skuteczna ochrona i zachowanie przyrody oraz bioróżnorodności wraz z odnową i kształtowaniem przestrzeni.	Cel operacyjny 2.1. Rozwój oferty oraz wzrost aktywności i uczestnictwa mieszkańców w kulturze. Cel operacyjny 2.2. Wykreowanie i wypromowanie zintegrowanej oraz atrakcyjnej oferty turystycznej.	Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacyjnej. Cel operacyjny 3.2. Wdrożenie kompleksowej i perspektywicznej polityki włączenia społecznego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 1. KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Cel operacyjny 1.1. Wsparcie energii odnawialnej poprzez skuteczne zarządzanie energią		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
1.1.1	Wspieranie energii odnawialnej	Projekty dotyczące magazynów energii
1.1.2	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym	Projekty dotyczące termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz stanowiących mieszkaniowy zasób gmin
Cel operacyjny 1.2. Rozwój infrastruktury oraz racjonalne gospodarowanie wodą wraz z dostosowaniem do zmian klimatu oraz niwelowaniem ryzyka klęsk żywiołowych i katastrof		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
1.2.1	Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług kanalizacyjnych.	Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych, w tym budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków.
1.2.2	Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług zaopatrzenia w wodę oraz optymalizacja zużycia wody.	Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń wodociągowych.
1.2.3	Poprawa retencji.	- Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji zbiorników retencyjnych; - Projekty upowszechniające zbiorniki na wody opadowe przy obiektach użyteczności publicznej oraz budynkach prywatnych.
Cel operacyjny 1.3. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
1.3.1	Poprawa standardów gospodarowania odpadami komunalnymi.	Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK);

		Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji instalacji do odzysku i recyklingu odpadów komunalnych.
Cel operacyjny 1.4. Zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego oraz rozwój zrównoważonej mobilności.		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
1.4.1	Rozwój infrastruktury do obsługi podróżnych.	- Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji parkingów Park&Ride, dworców oraz centrów przesiadkowych wraz obsługującą je infrastrukturą komunikacyjną; - Projekty dotyczące budowy i modernizacji przystanków. - Projekty dotyczące budowy ciągów pieszo rowerowych

Cel operacyjny 1.5. Skuteczna ochrona i poprawa stanu środowiska i bioróżnorodności wraz z odnową i kształtowaniem przestrzeni.		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
1.5.1	Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury.	Projekty dotyczące porządkowania istniejących i tworzenia nowych terenów zielonych, w tym rozwój i tworzenie parków wraz z małą architekturą.
1.5.2	Zagospodarowanie terenów zdegradowanych oraz kształtowanie nowych przyjaznych przestrzeni publicznych.	Projekty dotyczące przywracania do ponownego użytkowania zdegradowanych przestrzeni publicznych.

Tabela 6. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 2. OFERTA CZASU WOLNEGO

Cel operacyjny 2.1. Rozwój oferty oraz wzrost aktywności i uczestnictwa mieszkańców w kulturze.	
Przedsięwzięcia/wiązki projektów	Działania i projekty

2.1.1.	Poprawa dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia instytucji kultury.	Projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji, a także doposażenia i cyfryzacji instytucji kultury.
Cel operacyjny 2.2. Wykreowanie i wypromowanie zintegrowanej oraz atrakcyjnej oferty turystycznej.		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
2.2.1.	Kreowanie, rozwój, sieciowanie i wspólna promocja atrakcji i produktów turystycznych obszaru Otuliny Podkrakowskiej.	- Projekty dotyczące rozwoju stref turystycznych wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym poprzez zagospodarowanie zbiorników poźwirowych; - Projekty dotyczące rozwoju i integracji szlaków turystycznych wraz z zapleczem, w tym ścieżek rowerowych; - Wspólna promocja (jako element szerszych projektów).

Tabela 7. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 3. USŁUGI

Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacyjnej.		
Przedsięwzięcia/wiązki projektów		Działania i projekty
3.1.1.	Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacji przedszkolnej.	- Projekty dotyczące rozwoju oferty oraz zajęć dodatkowych i integracyjnych w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych, - Projekty dotyczące doskonalenia kadr w obszarze rozpoznawania potrzeb uczniów i pracy z uczniem ze szczególnymi potrzebami, - Działania dotyczące poprawy dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia przedszkoli, w tym pod kątem osób ze specjalnymi potrzebami (jako element projektów dotyczących rozwoju i dostosowania oferty).
3.1.2.	Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty kształcenia ogólnego.	- Projekty dotyczące rozwoju oferty oraz zajęć dodatkowych i integracyjnych w szkołach, - Projekty dotyczące doskonalenia kadr w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych, a także rozpoznawania potrzeb uczniów i pracy z uczniem ze szczególnymi potrzebami, - Działania dotyczące poprawy dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia szkół, w tym pod kątem osób ze specjalnymi potrzebami (jako element projektów dotyczących rozwoju i dostosowania oferty).
3.2 Cel operacyjny Wdrożenie kompleksowej i perspektywicznej polityki włączenia społecznego		
3 . 2 . 1	Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	- Projekty zapewniające dostęp do wysokiej jakości usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych. - Działania dotyczące wspierania rozwoju kompetencji społecznych, emocjonalnych i edukacyjnych dzieci i młodzieży. - Działania zmierzające do współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i społecznymi.
3 .	Wsparcie osób wymagających opieki w codziennym funkcjonowaniu	Projekty zapewniające tworzenie dziennych placówek opieki dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz innych grup wymagających wsparcia.

2 . 2		Działania zmierzające do zapewnienia rozwoju usług wspierających opiekunów nieformalnych (doradztwo, szkolenia, wsparcie psychologiczne).
-------------	--	---

8. Uzasadnienie i zintegrowanie strategii

Logika interwencji ma charakter przyczynowo – skutkowy, tzn. zarówno wizja, jak i określone w strategii cele oraz kierunki działania odpowiadają zidentyfikowanym na etapie diagnozy wyzwaniom. Warto odnotować także horyzontalny charakter poszczególnych powiązań. Poszczególne elementy, poza bezpośrednim wpływem na określone dziedziny rozwojowe, mają także swoje implikacje dla innych, są ze sobą ściśle skorelowane. Działania określone w ramach obszaru KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO decydują o zachowaniu i wysokiej jakości zasobów środowiska oraz zagospodarowania przestrzeni. Te elementy stanowią z kolei bazę dla atrakcyjnej i zróżnicowanej OFERTY CZASU WOLNEGO, będącej przedmiotem drugiego obszaru strategicznego. Zarówno wspomniane zasoby środowiskowe, jak i oferta budują atrakcyjność osadniczą, jak również turystyczną gmin Otuliny Podkrakowskiej. Podobnie jak zadania określone w obszarze USŁUGI, ogniskujące się na zapewnieniu odpowiedniej dostępności i jakości usług w zakresie edukacji i wychowania oraz **usług publicznych, gwarantujących komfort i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców**. Tak rozumiane zintegrowanie stanowi element nadrzędny strategii, stanowiący o jej prorozwojowym, wrażliwym społecznie i terytorialnie zrównoważonym wymiarze.

Obszar KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO - cel strategiczny 1. Otulina Podkrakowska dbająca o wysoką jakość środowiska i dążąca do neutralności klimatycznej, obejmujący 4 powiązane ze sobą i uzupełniające się cele operacyjne, wspólnie z pozostałymi obszarami symultanicznie przyczyniający się do osiągnięcia założonej wizji rozwoju całego obszaru.

Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą inwestycje w budynki użyteczności publicznej, w szczególności ukierunkowane proekologicznie, uznano za kluczowe ze względu na stan środowiska naturalnego, a także rosnące ceny energii elektrycznej i ciepłej, jednocześnie pomagające budować administrację bardziej przyjazną i dostępną dla mieszkańca. Na całym obszarze gmin tworzących SOPK w 40% ogółu budynków publicznych widoczne jest zapotrzebowanie na kompleksową modernizację energetyczną. Zwraca uwagę duże rozwarstwienie pomiędzy poszczególnymi jednostkami – od niewielkiej ilości przypadków (gminy Kłaj, Koniusza, Siepraw i Słomniki – mniej niż 10% ogółu obiektów) po gminy, gdzie potrzeba termomodernizacji jest wyraźnie dostrzegalna (Krzeszowice – 100%, Myślenice – 88% ogółu). Dlatego w ramach strategii postępowania uwzględniono realizację projektów w zakresie **głębokiej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i prywatnych wraz z magazynami energii**.

Jednym z największych problemów w zakresie stanu środowiska naturalnego na terenie gmin tworzących SOPK pozostaje zanieczyszczenie powietrza, związane głównie z „niską emisją”, co potwierdzają dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Z dostępnych informacji wynika, że najwyższy odsetek budynków mieszkalnych ogrzewanych piecami na paliwa stałe występuje w gminach położonych w północnej części obszaru. Samorządy od lat realizują działania własne i biorą udział w zewnętrznych programach antysmogowych, jednak problem wymaga długofalowej dedykowanej interwencji, w tym intensywnej, szeroko zakrojonej współpracy wykraczającej nawet poza ramy MOF Krakowa. W związku z tym, w ramach strategii planowana jest kontynuacja projektów zakresu **likwidacji emisyjnych źródeł ciepła**. Projekty te będą realizowane w ramach wsparcia finansowego pochodzącego w szczególności z programów szczebla krajowego.

Nie wszystkie budynki na terenie Otuliny Podkrakowskiej mają możliwość podłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej. Dlatego kluczowe znaczenie ma kontynuacja inwestycji w instalacje

odnawialnych źródeł energii (OZE), zarówno w obiektach publicznych, jak i prywatnych. Działania te mogą istotnie przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego w regionie.

W przypadku obecnie wykorzystywanych technologii OZE, produkcja energii w dużej mierze zależy od warunków atmosferycznych – przede wszystkim dostępności wiatru i nasłonecznienia. Może to prowadzić do okresowych niedoborów lub nadwyżek energii. W związku z tym niezbędne jest stworzenie efektywnego systemu bilansującego, w szczególności poprzez rozwój magazynów energii.

Cały obszar Otuliny Podkrakowskiej to zlewnia rzeki Wisły, a w ujęciu bardziej szczegółowym są to zlewnie poszczególnych jej dopływów. Dane PGW Wody Polskie potwierdzają wspólny problem gmin w postaci złego stanu (ogólnego) wód. Główną przyczyną przedostawania się zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych są deficyty w zakresie dostępności sieci kanalizacyjnej (w przypadku Otuliny Podkrakowskiej szczególnie widoczny w gminach leżących w północno-wschodniej części obszaru) oraz kończąca się przepustowość oczyszczalni ścieków wskutek rosnącej liczby ludności (migracja na teren Otuliny) i nowej zabudowy, w połączeniu z niewystarczającą świadomością mieszkańców. W szczegółach (w tym w ujęciu statystycznym) mowa o tym w części diagnostycznej strategii – w punkcie d) syntezy diagnozy statystycznej dotyczącej problematyki środowiska oraz w analizie SWOT. Dlatego też planowana jest realizacja projektów inwestycyjnych dotyczących **budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych**, w tym budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków. Ich efektem będzie zwiększenie liczby ludności przyłączonej do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków, a przez to ochrona i poprawa stanu wspólnych zasobów wodnych (szczegółowa informacja na temat wskaźników w rozdziale 14. Wartości wskaźników i załącznikach).

Gminy Otuliny Podkrakowskiej charakteryzują się wysokim stopniem zwodociągowania i dominacją głębinowych ujęć wody. Problemem jest zły stan techniczny przestarzałej infrastruktury wodociągowej (w tym obecność szkodliwych dla zdrowia rur azbestowych) i awaryjność sieci. Jednocześnie dotychczasowe inwestycje w sieć dystrybucyjną i pobór wody wymagają pilnej kontynuacji i rozwoju wskutek rosnącej liczby ludności i nowej zabudowy, aby niwelować nasilające się deficyty w zakresie zaopatrzenia w wodę. Ponadto, dane PGW Wody Polskie potwierdzają także wspólny problem gmin SOPK w postaci zagrożenia suszą. Te informacje również wynikają z wspomnianych wyżej części diagnostycznych strategii, gdzie zostały szczegółowo opisane. W związku z tym zaplanowano projekty z zakresu **budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń wodociągowych**. Ich efektem będzie zwiększenie liczby ludności przyłączonej do zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach), szczególnie na terenach o najgorszym stanie technicznym i niewystarczającej wydajności infrastruktury.

Gospodarkę wodną należy również rozpatrywać jako jeden z najistotniejszych sektorów problemowych w zakresie zmian klimatu, które stanowią zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju obszaru. Obserwowany jest sukcesywny wzrost zagrożenia powodziami i podtopieniami oraz ryzyko wystąpienia okresów suszy, które potwierdzają dane PGW Wody Polskie i doświadczenia gmin z ostatnich lat. Kluczowy wpływ na to ma niewystarczająca zdolność retencyjna naturalnych i sztucznych zbiorników, szybki spływ wody po nienasiąkliwych powierzchniach i brak możliwości jej zatrzymania w obiegu lokalnym. Sieć zbiorników retencyjnych i ich pojemność na terenie Otuliny są w tym kontekście niewystraszające. Podobnie działania związane z retencjonowaniem wody opadowej przez mieszkańców. Te zagadnienia również szczegółowo opisano w pierwszej części strategii dotyczącej diagnozy – w punkcie d). W odpowiedzi na te wyzwania zaplanowano realizację projektów dotyczących

budowy, rozbudowy i modernizacji zbiorników retencyjnych oraz upowszechniających zbiorniki na wody opadowe przy obiektach użyteczności publicznej oraz budynkach prywatnych. Nowopowstałe zbiorniki będą zabezpieczały potrzeby w różnych częściach Otuliny, a potencjalna pojemność retencionowanej wody znacząco zwiększy się w skali całego obszaru (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach).

Zgodnie z literą prawa, jak również w kontekście oczekiwań społecznych, gminy są zobowiązane do osiągnięcia określonego poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Poziom rozwoju gospodarki odpadami, mierzony odsetkiem odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów, jest w gminach Otuliny Podkrakowskiej dość zróżnicowany, natomiast w najgorszych przypadkach odsetek ten nie przekracza wartości 30%. Jest to związane m.in. z tym, że w skali Otuliny sieć PSZOK jest niekompletna - część gmin Otuliny nie spełnia wymogów Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w zakresie utworzenia co najmniej jednego stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Szansą na poprawę sytuacji są inwestycje uzupełniające system selektywnego zbierania odpadów, połączone z działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi, o czym mowa w przytaczanej już kilka razy części d) syntezy diagnozy obszaru realizacji strategii. W ramach działań planowana jest rozbudowa systemu gromadzenia odpadów m.in. poprzez uruchamianie **Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK)** oraz projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji **instalacji do odzysku i recyklingu odpadów komunalnych**. W efekcie sieć PSZOK w skali Otuliny zostanie uzupełniona o kluczowe brakujące elementy i jednocześnie zwiększy się poziom odpadów zbieranych selektywnie w skali całego obszaru (szczegóły w rozdziale 14).

Postępujące zmiany klimatyczne i degradacja przyrody stanowią jedno z największych wyzwań współczesności, a rozwiązania sprzyjające skutecznej ochronie i zachowaniu zasobów środowiskowych przyczyniają się do podnoszenia jakości życia, zwłaszcza w obszarach silniej zurbanizowanych. Gminy Otuliny Podkrakowskiej wyróżnia potencjał przyrodniczo-krajobrazowy bazujący na cennych zasobach środowiskowych. Decyduje to o ich atrakcyjności osadniczej (jak również w zakresie oferty czasu wolnego). Migracja na teren gmin SOPK jest znacząca i, zgodnie z prognozami GUS, będzie rosła. Powoduje to m.in. intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej i usługowej kosztem terenów zielonych, co wpływa na zmniejszenie się bioróżnorodności. Jednocześnie na obszarze Otuliny Podkrakowskiej występują wspomniane wcześniej problemy środowiskowe, a także obszary zdegradowane. Mieszkańcy oczekują pilnych i skutecznych działań w odniesieniu do przyrody i przestrzeni. Potwierdzają to podnoszone wcześniej wnioski z diagnozy, jak również z sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców, opisane szczegółowo w pierwszej części strategii. Dlatego ważnym obszarem strategii jest realizacja projektów w zakresie porządkowania istniejących i **tworzenia terenów zielonych** w różnych formach oraz w zakresie **przywracania do ponownego użytkowania wybranych terenów** zdegradowanych. W efekcie zwiększy się powierzchnia dostępnych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych oraz zielonej infrastruktury w skali całej Otuliny, co pozytywnie wpłynie na ochronę, zachowanie i wzmocnienie bioróżnorodności (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach).

Wspólnym interesem dla wszystkich gmin, które utworzyły SOPK, są ponadto działania na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej Krakowa i zrównoważonej mobilności mieszkańców. W obszarze Otuliny Podkrakowskiej dostępna jest, choć w sposób nierównomierny, oferta komunikacji zbiorowej i publicznej – kolej, busy i autobusy. Mimo to większość osób wybiera samochód, co potwierdzają badania społeczne oraz dane statystyczne wskazujące na rosnące natężenie ruchu na drogach. Szansą na poprawę sytuacji są inwestycje zwiększające konkurencyjność i atrakcyjność transportu zbiorowego i publicznego względem indywidualnego transportu samochodowego. Mowa o tym w szczegółach w części diagnostycznej strategii dotyczącej obszaru „mobilność” (punkt c) syntezy diagnozy

statystycznej), a także wnioski z sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców. W związku z tym planowana jest realizacja projektów w zakresie rozwoju **infrastruktury do obsługi podróżnych** (parkingi P&R, dworzec, przystanki itp.). Rozwój dedykowanej infrastruktury zachęci ich do rezygnacji z podróży samochodem na rzecz transportu publicznego lub innych zrównoważonych form mobilności (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach).

Działania w ramach poszczególnych celów operacyjnych spełniają warunki zintegrowania, przede wszystkim w aspektach tematycznym (przedsięwzięcia i projekty będą reagować na zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania), funkcjonalnym (poszczególne wiązki projektów będą się wzajemnie uzupełniały) oraz terytorialnym (tożsame projekty będą realizowane w co najmniej 2 gminach SOPK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać). Korzyści w postaci poprawy stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, jakości przestrzeni, a także większych możliwości i komfortu podróżowania, a tym samym lepszych warunków życia odniosą mieszkańcy gmin SOPK i sąsiadujących obszarów, w szczególności poprzez:

- zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu jakości wód całego obszaru; trzeba przy tym dodać, że woda stanowi składową środowiska naturalnego, której nie można rozpatrywać w żadnych granicach administracyjnych (cykl powszechny – ludzie korzystają z wody, produkując ścieki, które są jednak oczyszczane, a woda ponownie uwalniana do natury, aby w innym miejscu zostać znów pobrana, oczyszczona i przeznaczona do użycia);
- minimalizację zagrożenia powodzią i podtopieniami, obniżenie ryzyka występowania susz;
- zachowanie bioróżnorodności, poprawę funkcjonowania i zapewnienie stabilności ekosystemów;
- ograniczenie zanieczyszczeń i poprawę warunków aerosanitarnych powietrza; powietrze również stanowi tę składową środowiska naturalnego, której nie można rozpatrywać w żadnych granicach administracyjnych;
- racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi (redukcja odpadów, ponowne użycie, recykling) oraz poprawę czystości otoczenia, a tym samym zmniejszenie presji na klimat i środowisko;
- redukcję emisji gazów cieplarnianych, co przeciwdziała pogłębianiu efektu cieplarnianego;
- powstanie nowych terenów zielonych, wzmacniających bioróżnorodność, która – ze względu na atrakcyjność gmin SOPK, wysoka migrację i intensyfikację zabudowy – jest silnie zagrożona,
- zwiększenia mobilności, która oznacza większą dostępność różnorodnych ofert pracy, usług, spędzania czasu wolnego itp.

Obszar OFERTA CZASU WOLNEGO - cel strategiczny 2. Otulina Podkrakowska przestrzenią atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty czasu wolnego, wzmacniającej jej atrakcyjność osadniczą i turystyczną, obejmujący 2 powiązane ze sobą i uzupełniające się cele operacyjne, wspólnie z pozostałymi obszarami symultanicznie przyczyniający się do osiągnięcia założonej wizji rozwoju całego obszaru.

Gminy SOPK wyróżniają szczególne zasoby przyrodnicze, wśród których można wymienić tereny Ojcowskiego Parku Narodowego i Dolinki Podkrakowskie, Puszcę Dulowską i Puszcę Niepołomicką, a także krajobrazy podgórskie w południowej części obszaru. Przekładają się one, wspólnie

z elementami lokalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, na ich atrakcyjność osadniczą, a także turystyczną. Ich potencjał nie jest jednak w pełni wykorzystywany, jeśli chodzi o rozwój zrównoważonej turystyki stanowiącej część gospodarki lokalnej, co widać m.in. w strukturze funkcjonujących firm czy statystykach dotyczących liczby osób odwiedzających lokale atrakcje. Szeroko opisane zostało to w części diagnostycznej – w punktach e), f), g), a także w ramach analizy SWOT. Zwracali na to również uwagę mieszkańcy w ramach sondażowego badania ankietowego. W ramach dążenia do rozwoju i lepszego wykorzystania oferty turystycznej zaplanowano projekty nastawione na **identyfikację i rozwój atrakcji i produktów turystycznych** (np. w oparciu o rewitalizację zbiorników poźwirowych, tworzenie ścieżek rowerowych wraz z zapleczem czy szlaków turystycznych, łączących najciekawsze miejsca i atrakcje obszaru, różnych stref turystycznych), a także ich **sieciowanie i wspólną promocję** (jako element szerszych projektów) w skali gmin SOPK. W kontekście problemów infrastrukturalnych instytucji kultury oraz powiązanych z tym różnic w dostępności i jakości oferty kulturalnej, zdecydowano również o realizacji **inwestycji dotyczących instytucji kultury**. W efekcie nastąpi podniesienie jakości i dostępności oferty kulturalnej oraz zniwelowanie wspomnianych różnic w skali gmin SOPK oraz wzrost atrakcyjności turystycznej Otuliny (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach).

Działania spełniają warunki zintegrowania, przede wszystkim w aspektach tematycznym (przedsięwzięcia i projekty będą reagować na zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania), funkcjonalnym (poszczególne wiązki projektów będą się wzajemnie uzupełniały) oraz terytorialnym (tożsame projekty będą realizowane w co najmniej 2 gminach SOPK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać). Korzyści obejmą zwiększenie dostępności, zakresu i atrakcyjności oferty czasu wolnego, co ma szczególne znaczenie dla obszarów leżących w pobliżu wysoko zurbanizowanych terenów miasta centralnego, ponieważ dzięki temu wzrastać będzie liczba turystów i gości, co docelowo pozwoli na wzmocnienie turystyki jako gałęzi gospodarki lokalnej (firmy obsługujące zwiększony ruch turystyczny, nowe miejsca pracy itp.).

Obszar USŁUGI - cel strategiczny 3. Otulina Podkrakowska zapewniająca dostępność wysokiej jakości usług publicznych, zorientowana na trwały, wrażliwy społecznie i terytorialnie zrównoważony rozwój, obejmujący 2 cele operacyjne, wspólnie z pozostałymi obszarami symultanicznie przyczyniający się do osiągnięcia założonej wizji rozwoju całego obszaru.

Placówki oświatowe w gminach Otuliny Podkrakowskiej charakteryzują się zróżnicowaną dostępnością i jakością nauczania oraz opieki przedszkolnej. Wspólnym wyzwaniem jest unowocześnienie oferty i dostosowanie jej do wyzwań współczesności, w tym w aspekcie poprawy jakości nauczania (w wielu przypadkach uczniowie ze szkół lokalnych osiągają wyniki gorsze od średniej dla powiatu krakowskiego i Małopolski) czy dostosowania jej do osób ze szczególnymi potrzebami (w każdej placówce osoby z niepełnosprawnościami stanowią zauważalny odsetek całości, jednocześnie występują bariery architektoniczne, braki wyposażeniowe i kadrowe). Ma to kluczowe znaczenie w kontekście atrakcyjności osadniczej gmin, a także wysokości środków przeznaczanych w budżetach gmin na oświatę i wychowanie. Mowa o tym w szczegółach w syntezie diagnozy statystycznej, w punktach a) i b), w analizie SWOT, a także we wnioskach z sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców. Zgodnie z tym, w strategii zaplanowano zarówno projekty dotyczące zapewnienia dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacji przedszkolnej oraz kształcenia ogólnego (rozwój oferty i systemu wsparcia, doskonalenie kadr, działania adaptacyjne w odniesieniu do infrastruktury). Dzięki temu dzieci i uczniowie zyskają dostęp do dodatkowych zajęć i szansę na prawidłowy rozwój (szczegóły w rozdziale 14 i załącznikach).

Ponadto zaplanowano tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego, rozwój doradztwa edukacyjnego i zawodowego w szkołach.

Pomimo wzrostu liczby mieszkańców w gminach SOPK zmianie będzie ulegać ich struktura demograficzna – wzrośnie odsetek mieszkańców zaliczanych do najstarszej grupy wiekowej, co pociąga za sobą konieczność zapewnienia odpowiednich usług publicznych, działań w zakresie poprawy dostępności itd. Dlatego w ramach strategii zaproponowano szereg wielowymiarowych działań, mających przyczynić się do wdrożenia kompleksowej polityki włączenia społecznego i usług społecznych w regionie. Jednym z jej kluczowych elementów jest wsparcie rodzin oraz przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów rodzinnych i społecznych. Projekty planowane do realizacji dotyczą nie tylko tworzenia czy rozwoju dedykowanych placówek oraz usług społecznych, opiekuńczych i wytnieniowych, lecz także aktywizacji osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem, w szczególności osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami. Aktywizacja ma mieć wymiar możliwie kompleksowy i być prowadzona m.in. w wymiarze społecznym, kulturowym, ruchowym czy cyfrowym.

Działania w ramach poszczególnych celów operacyjnych spełniają warunki zintegrowania, przede wszystkim w aspektach tematycznym (przedsięwzięcia i projekty będą reagować na zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania), funkcjonalnym (poszczególne wiązki projektów będą się wzajemnie uzupełniały) oraz terytorialnym (tożsame projekty będą realizowane w co najmniej 2 gminach SOPK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać). Korzyści w postaci większej dostępności i jakości usług odniosą mieszkańcy całej Otuliny, a także sąsiadujących obszarów - przepływy pomiędzy przedszkolami i szkołami w poszczególnych gminach są zauważalne (średnio w skali Otuliny jest to kilka % dzieci/uczniów spoza gminy w placówce). Dla odbiorcy nie są bowiem ważne zakresy kompetencyjne i granice administracyjne, a jakość i dostępność usług.

Uzasadnienie i zintegrowanie Strategii IIT zostały również szczegółowo opisane w ramach załączników 1 i 2, a poniższa tabela przedstawia generalną logikę zastosowanej interwencji.

Tabela 8. Logika zintegrowanej interwencji w Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027

Wybrane problemy, potrzeby, wyzwania (szczegółowa informacja w rozdz. 4. Synteza diagnozy obszaru realizacji strategii)	Przedsięwzięcia w ramach Strategii IIT (wiązki projektowe)	Typy projektów w ramach przedsięwzięcia (według FEM 2021- 2027)	Zintegrowanie	Zakładane efekty (szczegółowa informacja w rozdziale 14. Wskaźniki strategii)
Zły stan powietrza. Głównym czynnikiem, wpływającym na jakość powietrza jest emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego.	1.1.1. Wspieranie energii odnawialnej 1.1.2. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym	A Magazyny energii	Projekty wykazują cechy zintegrowania, ponieważ wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem IIT i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych ma wpływ na więcej niż 1 gminę w OPK oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii. - Aspekt tematyczny Projekty są powiązane z innymi przedsięwzięciami realizowanymi w Strategii, ponieważ ich wspólna realizacja przyczyni się do osiągnięcia spójnego efektu środowiskowego. Efekt ten obejmuje redukcję zanieczyszczenia powietrza, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych, poprawę bezpieczeństwa energetycznego oraz – w konsekwencji – ograniczenie emisji CO₂. - Aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć	zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza - inwestycje w instalacje odnawialnych źródeł energii - zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w regionie - redukcja emisji gazów cieplarnianych - ograniczenie kosztów eksploatacji - wspieranie realizacji celów klimatycznych regionu
Zły stan (ogólny) wód, który w głównej mierze związany jest z brakiem lub niewydolnością	1.2.1 Poprawa dostępności, jakości	A. Rozwój infrastruktury wodno-	Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie	Zwiększenie dostępności, jakości i efektywności

infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków, • zły stan techniczny infrastruktury zaopatrzenia w wodę powodujący m.in. straty wody na przesyle oraz pogorszenie jej jakości, • różnice w dostępności i jakości infrastruktury w skali gmin Otuliny, • zapotrzebowanie wynikające z rosnącej liczby ludności i pojawiania się nowej zabudowy, • zagrożenie suszą i związane z nią niedobory wody w okresach bezdeszczowych, dotyczący głównie korzystających ze studni przydomowych, • obszar Otuliny jako jedna wspólna zlewnia rzeki Wisły.	i efektywności usług kanalizacyjnych, 1.2.2 Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług zaopatrzenia w wodę oraz optymalizacja zużycia wody.	kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w tym budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków oraz rozwój systemów wodociągowych, B. zwiększenie efektywności systemów zaopatrzenia w wodę i optymalizacja zużycia wody.	oddziaływać, dodatkowo, z racji sąsiedztwa gmin tworzących Otulinę możliwe jest korzystanie z infrastruktury jednej gminy przez mieszkańców drugiej (co już obecnie w niewielkim zakresie ma miejsce); • Aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (m.in. zły stan wód, braki infrastrukturalne, różnice w jej dostępności i jakości w skali gmin Otuliny); projekty dotyczą obszaru wspólnej zlewni rzeki Wisły, • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.1.4., 1.4.1.).	infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, • Zwiększenie liczby ludności przyłączonej do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków oraz udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę, • zwiększenie zgodności aglomeracji w ramach Otuliny z wymogami dyrektywy ściekowej, • ochrona i poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych, • poprawa bezpieczeństwa ekologicznego i publicznego, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
• Silne zagrożenia suszą atmosferyczną i hydrologiczną, • ryzyko powodziowe, w szczególności w postaci „powodzi błyskawicznych”, • niewystarczająca liczba zbiorników retencyjnych, • uszczelnianie powierzchni w wyniku postępujących procesów urbanizacyjnych, • niewystarczająca liczba systemowych działań dotyczących	1.2.3 Poprawa retencji	A. Zwiększenie retencyjności zlewni, w tym: rozwój różnych form małej retencji, B. systemy gospodarowania wodami opadowymi/roztopowymi.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać, • aspekt sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, tj. jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby prywatne korzystające z programów dotacji, • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (m.in. susza,	• Zwiększenie poziomu retencjonowanej wody i prawidłowe zagospodarowanie wód, • przystosowanie i łagodzenie skutków zmian klimatycznych, • ochrona i poprawa stanu środowiska oraz bioróżnorodności, • poprawa bezpieczeństwa ekologicznego i publicznego,

zbierania wody deszczowej i jej ponownego wykorzystywania, obszar Otuliny jako jedna wspólna zlewnia rzeki Wisły.			powodzie); projekty dotyczą obszaru wspólnej zlewni rzeki Wisły, aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.1.2., 1.1.3., 1.4.1.).	zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
- Niekompletna sieć PSZOK w skali Otuliny, - niewystarczający poziom segregacji odpadów w gminach, - rosnąca ilość odpadów komunalnych, wynikająca z rosnącej liczby mieszkańców i spodziewane dalsze wzrosty w związku z dużą atrakcyjnością osadniczą gmin Otuliny.	1.3.1. Poprawa standardów gospodarowania odpadami komunalnymi	A. Budowa, rozbudowa, przebudowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, B. budowa, rozbudowa, przebudowa instalacji do odzysku i recyklingu odpadów komunalnych.	- Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; - aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (niekompletny i niewydajny system gospodarowania odpadami w skali Otuliny, niski poziom segregacji), - aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.1.1., 1.1.2, 1.4.2.).	- Wzrost poziomu odpadów zbieranych selektywnie, - realizacja przez gminy Otuliny celów sformułowanych w ramach dyrektywy odpadowej i dyrektywy składowiskowej, - ochrona i poprawa stanu środowiska, - poprawa bezpieczeństwa ekologicznego, - zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
- Rozwinięta sieć drogowa, - wysoki poziom natężenia ruchu, - skala oddziaływania Krakowa – ośrodka administracyjnego, gospodarczego, usługowego, kulturalnego i edukacyjnego – przekładająca się na liczbę codziennych dojazdów mieszkańców gmin Otuliny; - dominujący udział indywidualnego transportu samochodowego i niski	1.4.1. Rozwój infrastruktury do obsługi podróżnych	A. Transport miejski.	- Aspekt terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; - aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (niski odsetek podróżujących transportem zbiorowym, braki w infrastrukturze do obsługi podróżnych); funkcjonalne powiązania komunikacyjne między gminami	- Wzrost liczby osób korzystających z parkingów P+R i transportu zbiorowego, - zmniejszenie emisji pochodzącej z transportu prywatnego, - zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.

udziału transportu zbiorowego w codziennych podróżach mieszkańców i idące za tym efekty środowiskowe w postaci emisji zanieczyszczeń powietrza, • braki w infrastrukturze transportu zbiorowego, ze szczególnym uwzględnieniem parkingów P+R i przystanków.			Otuliny oraz Krakowem i jego obszarem funkcjonalnym; • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.2.1.).	
• Rosnąca migracja na obszar Otuliny i wynikająca z niej antropopresja na środowisko naturalne, • zmiana użytkowania gruntów - intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej i usługowej kosztem terenów zielonych i użytkowanych rolniczo, • zmiana charakteru upraw rolniczych, z coraz większą dominacją monokultur, • zmniejszanie się różnorodności biologicznej.	1.5.1. Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury	A. Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (rosnąca antropopresja powodująca spadek bioróżnorodności), • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3, 1.1.4.).	• Zwiększenie powierzchni zielonej infrastruktury w skali Otuliny, • ochrona i poprawa stanu środowiska oraz bioróżnorodności, • poprawa bezpieczeństwa ekologicznego, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
• Występowanie na obszarze Otuliny terenów zdegradowanych, powodujących zagrożenie ekologiczne, a jednocześnie obniżających wartość inwestycyjną, estetyczną i społeczno-gospodarczą.	1.5.2. Zagospodarowanie terenów zdegradowanych oraz kształtowanie nowych przyjaznych przestrzeni publicznych	B. Rekultywacja terenów zdegradowanych.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (występowanie terenów zdegradowanych),	• Przywrócenie do ponownego użytkowania terenów zdegradowanych, które dotychczas były odizolowane i wyłączone z użytkowania, stwarzając nową jakość przestrzeni publicznej, • ochrona i poprawa stanu środowiska,

			• aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.2.1., 1.4.1.).	• poprawa bezpieczeństwa ekologicznego, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
• Braki i/lub zły stan techniczny infrastruktury instytucji kultury, • powiązane z tym różnice w dostępności i jakości oferty kulturalnej w skali gmin Otuliny.	2.1.1. Poprawa dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia instytucji kultury	A. Infrastruktura instytucji kultury.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (braki infrastrukturalne, nierówny dostęp do kultury w skali gmin Otuliny), • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 2.2.1.).	• Podniesienie jakości i dostępności oferty kulturalnej oraz zniwelowanie różnic w skali gmin SOPK, • zwiększenie atrakcyjności turystycznej i osadniczej obszaru.
• Niski poziom atrakcyjności turystycznej mimo wysokiego potencjału (walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe) w tym zakresie Otuliny – braki w zakresie infrastruktury i oferty, • brak zintegrowanej, wspólnej oferty turystycznej gmin Otuliny.	2.2.1. Kreowanie, rozwój, sieciowanie i wspólna promocja atrakcji i produktów turystycznych obszaru Otuliny Podkrakowskiej	C. Oferta turystyczna, D. trasy turystyczne.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (brak zintegrowanej, ponadlokalnej oferty turystycznej mimo potencjału w tym zakresie), • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 2.1.1.).	• Wzrost atrakcyjności turystycznej Otuliny oraz liczby gości i turystów, • wzmocnienie turystyki jako gałęzi gospodarki lokalnej, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.

• Wyniki z egzaminu ósmoklasisty gorsze niż średnio w regionie, • Potrzeba podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej, zwłaszcza w kontekście kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych, • niewystarczający poziom realizacji edukacji włączającej (braki ofertowe, kadrowe, wyposażeniowe, bariery architektoniczne itp.), • różnice w dostępności i jakości oferty w skali gmin Otuliny, • relatywnie wysoki poziom migracji edukacyjnych, w tym między gminami Otuliny.	3.1.1. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacji przedszkolnej 3.1.2. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty kształcenia ogólnego	A. Podnoszenie jakości edukacji przedszkolnej, D. edukacja włączająca w ośrodkach wychowania przedszkolnego. A. Edukacja włączająca w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne, B. podniesienie jakości kształcenia ogólnego.	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 2 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (potrzeba poprawy jakości usług w zakresie edukacji i wychowania oraz wzmocnienia ich włączającego wymiaru); uczniowie jednej gminy Otuliny często korzystają z usług edukacyjnych na terenie innej gminy Otuliny, • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.3.1., 2.1.1.).	• Poprawa dostępności i jakości oferty usług edukacyjnych, • zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży, • wyrównanie szans edukacyjnych i rozwojowych, • podniesienie kompetencji kluczowych uczniów, • rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej obszaru.
• Potrzeba przeciwdziałania i rozwiązywania problemów rodzinnych i społecznych • uwidacznia się zjawisko starzenia się społeczeństwa, za sprawą wzrostu odsetki osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze demograficznej	3.2.1 Wsparcie usług społecznych w regionie	B. Tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży C. Usługi zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w	• Aspekt terytorialny: tożsame projekty będą realizowane przez co najmniej 4 gminy Otuliny i będą na siebie wzajemnie oddziaływać; • aspekt tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy, potrzeby, wyzwania (potrzeba poprawy jakości usług w zakresie usług społecznych oraz wzmocnienia ich włączającego wymiaru); • aspekt funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach innych przedsięwzięć (m.in. 1.3.1., 2.1.1. 3.1.2).	• poprawa dostępności i jakości usług społecznych • aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem

		codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych		
--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ

W ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 w Polsce wdrażane będą – dla wzmocnienia wpływu lokalnych wspólnot na kształtowanie polityki terytorialnej - wszystkie narzędzia terytorialne wymienione w art. 28 rozporządzenia ogólnego, tj.

- 1) zintegrowane inwestycje terytorialne – instrument skierowany do miejskich obszarów funkcjonalnych uznanych za obszary strategicznej interwencji, realizowany przez partnerstwa samorządowe na podstawie strategii ZIT,
- 2) rozwój lokalny kierowany przez społeczność – instrument reprezentujący oddolne podejście terytorialne w rozwoju lokalnym, gdzie kluczową rolę w procesie wdrażania RLKS odgrywają Lokalne Grupy Działania, działające w oparciu o lokalne strategie rozwoju,
- 3) inne instrumenty terytorialne – rozwiązanie podobne do ZIT, o bardziej elastycznym charakterze, dedykowane innym obszarom strategicznej interwencji, realizowane przez partnerstwa samorządowe lub pojedyncze gminy na podstawie opracowanych strategii terytorialnych.

Na obszarze 10 gmin, tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska, realizowane będą 2 ze wspomnianych wyżej instrumentów, tj. instrumenty IIT i RLKS.

Podstawą wdrażania na tym obszarze instrumentu IIT jest Strategia Terytorialna IIT Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027, zawierająca działania o charakterze zintegrowanym, co wykazano w jej treści oraz w załącznikach.

Gminy SOPK należą do kilku Lokalnych Grup Działania. Poszczególne LGD opracowały dedykowane lokalne strategie rozwoju.

Działania przewidziane w danych strategiach mają charakter komplementarny – wzajemnie się uzupełniają. Strategia IIT zawiera 2 listy projektów do realizacji, które wspólnie uzgodniły gminy SOPK: projektów planowanych do realizacji w ramach alokacji przydzielonej SOPK algorytmem w programie FEM 2021-2027 a także dodatkowych projektów kulturalnych i turystycznych, planowanych do złożenia w trybie konkurencyjnym. Lokalne strategie rozwoju nie definiują szczegółowych list projektów, a jedynie przedsięwzięcia, które realizowane będą przez wybierane w konkursach idee projektowe różnych wnioskodawców (gminy, organizacje pozarządowe, osoby realizujące i podejmujące działalność gospodarczą). Niemniej, projekty planowane do zgłoszenia przez gminy SOPK w ramach RLKS nie powielają się i nie powielają projektów określonych w Strategii IIT. O odpowiednim przyporządkowaniu zakresu projektu do poszczególnych instrumentów terytorialnych będzie decydował ich charakter (zintegrowany lub nie) oraz zasięg i tworzona oferta kulturowa lub turystyczna (wyłącznie lokalne lub oddziałujące szerzej).

9. Spójność strategii z FEM 2021-2027

Poniżej opisano spójność celów strategicznych strategii z programem Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

OBSZAR KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

W ramach obszaru strategicznego KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO zidentyfikowano potrzebę realizacji projektów wpisujących się w pięć głównych celów rozwojowych.

Cel dotyczący rozwoju infrastruktury oraz racjonalnego gospodarowania wodą wraz z dostosowaniem do zmian klimatu oraz niwelowaniem ryzyka klęsk żywiołowych i katastrof (**cel 1.1. oraz cel 1.2**) zakłada poprawę jakości powietrza poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych, dostępności, jakości i efektywności usług kanalizacyjnych, usług zaopatrzenia w wodę oraz optymalizację zużycia wody, a także poprawę retencji.

Cel ten jest spójny z wyznaczonymi w FEM 2021-2027 celami:

- **2(i)** wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- **2(ii)** wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- **2(iv)** wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, w którym za jeden z najistotniejszych sektorów problemowych, do których powinna być skierowana interwencja, uznano gospodarkę wodną, przede wszystkim w zakresie podejmowania działań dostosowawczych w kontekście nadmiaru jak i deficytu wody;
- **2(v)** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, w którym zaznaczono konieczność podjęcia działań polegających na wyrównaniu poziomu zaopatrzenia w wodę w tych obszarach województwa, gdzie zostały zidentyfikowane duże deficyty, oraz ograniczeniu ładunku zanieczyszczeń z sektora komunalnego.

Cel obejmujący działania nawiązujące do koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym (**cel 1.3.**) zakłada poprawę standardów gospodarowania odpadami komunalnymi. Cel ten jest spójny z wyznaczonymi w FEM 2021-2027 celami:

- **2(vi)** wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, w którym wskazano na konieczność dalszej redukcji ilości składowanych odpadów oraz ograniczenia składowania wyłącznie do odpadów uprzednio przetworzonych. Ma to nastąpić m.in. poprzez minimalizację ilości składowanych odpadów na poczet kierowania ich do recyklingu, przygotowania do ponownego użycia lub odzysku innymi metodami,
- **2(vii)** wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, gdzie wskazano m.in. działania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Cel w zakresie zwiększenia efektywności systemu komunikacyjnego oraz rozwoju zrównoważonej mobilności (**cel 1.4.**) zakłada rozwój infrastruktury do obsługi podróżnych. Cel ten jest spójny z wyznaczonym w FEM 2021-2027 celem:

- **2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej, w którym przewidziano wsparcie dla różnego typu przedsięwzięć, które mają na celu rozwój nowoczesnego, zero- i niskoemisyjnego transportu miejskiego zachęcającego do rezygnacji z korzystania z samochodów osobowych.

Cel ukierunkowany na skuteczną ochronę i zachowanie przyrody oraz bioróżnorodności wraz z odnową i kształtowaniem przestrzeni (**cel 1.5.**) zakłada rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury, zagospodarowanie terenów zdegradowanych oraz kształtowanie nowych przyjaznych przestrzeni publicznych. Cel ten jest spójny z wyznaczonym w FEM 2021-2027 celem:

- **2(vii)** wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, w którym wspierana będzie interwencja, mająca przyczynić się do zahamowania spadku bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo oraz poprawy warunków zrównoważonego korzystania z zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu. W ramach celu przewiduje się też wsparcie rozwoju zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach oraz rewaloryzacji i rekultywacji obszarów poprzemysłowych, gruntów zdegradowanych, zdewastowanych, skażonych, zanieczyszczonych, poprzez nadanie lub przywrócenie im wartości użytkowych.

OBSZAR OFERTA CZASU WOLNEGO

W ramach obszaru OFERTA CZASU WOLNEGO zidentyfikowano potrzebę realizacji projektów wpisujących się w dwa główne cele rozwojowe.

Cel ukierunkowany na rozwój oferty oraz wzrost aktywności i uczestnictwa mieszkańców w kulturze (**cel 2.1.**) zakłada poprawę dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia instytucji kultury. Cel ten jest spójny z wyznaczonym w FEM 2021-2027 celem:

- **5(i)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. Zakłada on wzrost jakości i dostępności oferty w obszarze kultury, szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawę potencjału społeczności lokalnych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, podniesienie turystycznej atrakcyjności gmin oraz rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich poprzez kompleksowe, skoncentrowane terytorialnie działania na rzecz lokalnej społeczności.

Celu dotyczący wykreowania i wypromowania zintegrowanej oraz atrakcyjnej oferty turystycznej (**cel 2.2.**) zakłada identyfikację, rozwój już istniejących i kreowanie nowych atrakcji i produktów turystycznych, a także ich sieciowanie i wspólną promocję. Tym samym, analogicznie do celu 2.1., wpisuje się on w wyznaczony w FEM 2021-2027 cel:

- **5(i)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

OBSZAR USŁUGI

W ramach obszaru USŁUGI określono dwa cele

Cel dotyczący zapewnienia dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacyjnej (**cel 3.1.**), zarówno na poziomie opieki przedszkolnej, jak i kształcenia ogólnego, m.in. rozwój oferty oraz zajęć dodatkowych

i integracyjnych, doskonalenie kadr, a także poprawę dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia przedszkoli, w szczególności pod kątem osób ze specjalnymi potrzebami. Cel ten jest spójny z wyznaczonym w FEM 2021-2027 celem:

- **4(f)** wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w którym wspierana będzie edukacja na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji włączającej, a także uzupełniające działania ukierunkowane na profilaktykę dobrostanu psychicznego i emocjonalnego uczniów. Możliwe będzie skierowanie pomocy do rodziców i opiekunów w zakresie pełnienia funkcji rodzicielskich i wspierania rozwoju dzieci na każdym etapie, a ponadto przewidziane zostały zadania z zakresu transformacji cyfrowej szkół oraz kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów.

oraz cel (3.2) Wsparcie usług społecznych w regionie zarówno na poziomie opieki tworzenia nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, jak i na poziomie zapewniającym dzienną opiekę dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek oraz usług w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych.

- **4(k)** zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.

W zakresie celu 4 (k) Możliwe będzie skierowanie pomocy w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz/lub kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą, Tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, Usługi zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek oraz/lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych. W związku z postępującym procesem zmiany struktury demograficznej Małopolski związanej ze zwiększonym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w populacji regionu istotną kwestią jest organizacja systemu dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług opieki rodzinnej, środowiskowej jak i opieki długoterminowej w formie opieki domowej. Równolegle rozwijane będą także usługi społeczne w społeczności lokalnej adresowane do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów, rodzin przeżywających trudności, osób z niepełnosprawnościami

10. System wdrażania strategii

IIT jest nowym instrumentem terytorialnym, który będzie wdrażany po raz pierwszy w obecnej perspektywie finansowej (2021-2027). Formą partnerstwa powołanego na rzecz realizacji IIT jest Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska, stanowiące stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego, działające na podstawie:

- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej,
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (w rozdziale 12 - art. 34–37 - uregulowano kwestie dotyczące szczególnych instrumentów realizacji programów, tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz tzw. innych instrumentów terytorialnych),
- przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. w Dz. U. z 2023 r. poz. 40.),
- przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (t. j. w Dz. U. z 2020 r. poz. 2261.),
- Statutu Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska, przyjętego uchwałą nr 2/2022 Walnego Zebrania Założycielskiego z dnia 4 kwietnia 2022, który został następnie zmieniony i ujednolicony uchwałą nr 9/2023 Walnego Zebrania Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska w dniu 22 lutego 2023.

SOPK jest odpowiedzialne za opracowanie strategii terytorialnej oraz przeprowadzenie formalnego procesu jej opiniowania. Jego obowiązkiem jest ponadto przeprowadzenie wymaganych konsultacji społecznych oraz podjęcie wszelkich działań mających doprowadzić do uchwalenia uzgodnionej z Instytucją Zarządzającą FEM 2021-2027 Strategii IIT. W ramach etapu wdrażania, SOPK odpowiada ponadto za przygotowanie i dalsze procedowanie aktualizacji strategii, w przypadku kiedy zaistnieje taka potrzeba.

Wspólne planowanie rozwoju i realizacja przyjętej przez Członków Stowarzyszenia Strategii IIT stanowi jeden z celów działalności SOPK, określonych w Statucie. Kompetencje organów i ciał Stowarzyszenia w zakresie opracowania lub aktualizacji strategii są także w nim ściśle określone i kształtują się następująco:

- **Walne Zebranie:** „przyjmowanie Strategii Terytorialnej oraz jej zmian” (§ 13, ust 6, pkt 4) Statutu),
- **Zarząd:** „opracowanie projektu Strategii Terytorialnej” (§ 16, pkt 4) Statutu); „przygotowanie i przedstawianie Walnemu Zebraniu rocznego sprawozdania z działalności, obejmującego sprawozdanie z realizacji Strategii Terytorialnej” (§ 16, pkt 8) Statutu); „nadzór nad realizacją Strategii Terytorialnej (§ 16, pkt 10) Statutu),

- **Komisja Rewizyjna:** „dokonuje bieżącej kontroli budżetu i oceny realizacji zadań statutowych Stowarzyszenia, może żądać przedstawienia projektu rocznego sprawozdania finansowego lub innych sprawozdań i może przedstawić swoje uwagi Zarządowi lub Walnemu Zebraniu. W przypadku spostrzeżenia jakichkolwiek nieprawidłowości sygnalizuje je Walnemu Zebraniu” (§ 19, ust. 5 Statutu),
- **Rada Programowa:** do kompetencji Zarządu należy „powoływanie, w razie potrzeby, ciała doradczego (Rady Programowej), w którego skład będą wchodzić przedstawiciele społeczności lokalnej, organizacji oraz podmiotów działających na terenie OF Stowarzyszenia, oraz zwracanie się, w razie potrzeby, do Rady Programowej o wyrażenie opinii lub zajęcie stanowiska w sprawach, związanych z działalnością statutową Stowarzyszenia” (§ 16, pkt 16 Statutu).

Za terminową i prawidłową realizację strategii, gminy zrzeszone w SOPK odpowiadają solidarnie, pozostając jednocześnie w stałym, roboczym kontakcie i otwarcie informując o postępach w realizacji projektów, w tym o ewentualnych problemach, opóźnieniach czy zagrożeniach niewykorzystania przypisanych środków finansowych. Biuro SOPK odpowiada za koordynację prac i organizowanie przestrzeni wymiany informacji między zrzeszonymi gminami. Zbiera ono również informacje i dane niezbędne do prowadzenia czynności związanych z monitoringiem oraz przeglądem i oceną strategii.

Dodatkowo, SOPK podejmuje inicjatywy obejmujące aplikację i realizację innych projektów i zadań, planowanych do realizacji w ramach partnerstwa, dla których nie zapewniono dedykowanego finansowania w ramach FEM 2021-2027.

MONITORING ORAZ PRZEGLĄD I OCENA STRATEGII

W ramach wdrażania Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027 przewidziano prowadzenie monitoringu, celem zebrania wiedzy na temat postępów w jej wdrażaniu. Bieżący monitoring pozwoli na ocenę stopnia realizacji zaplanowanych działań oraz wskaźników wyznaczonych w dokumencie. Regularny monitoring wdrażania strategii pozwoli ponadto na podjęcie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia różnic pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami.

Dodatkowo, strategia poddawana będzie przeglądowi i ocenie aktualności (pod kątem potrzeb) i stopnia realizacji (założonych celów). W proces ten angażowane będą podmioty zewnętrzne, w tym partnerzy społeczno-gospodarczy. W uzasadnionych przypadkach Zarząd SOPK może podjąć decyzję o zleceniu usługi podmiotowi zewnętrznemu, który wspomogą procesy dotyczące oceny i poprawy wdrażania strategii, jak również skuteczności, efektywności i wpływu projektów na osiągnięcie celów strategii.

Sprawozdawczość (na potrzeby monitoringu, jak również przeglądu i oceny strategii) będzie realizowana w odpowiednich odstępach czasowych (np. raz na kwartał, raz na pół roku, raz na rok), w oparciu o dwa elementy: analizę wskaźnikową, bazującą na wskaźnikach zdefiniowanych w strategii, oraz raport dotyczący przedsięwzięć, obejmujący podsumowanie stanu opracowania i wdrażania projektów określonych w strategii wraz z analizą finansową (postęp finansowy wykorzystania środków).

Materiały sprawozdawcze opracowywane będą przez biuro SOPK na bazie danych i informacji gmin-partnerów, a także BDL GUS i systemu teleinformatycznego CST2021. Biuro informuje Zarząd SOPK o postępach w realizacji strategii oraz wszelkich problemach czy zagrożeniach zidentyfikowanych w ramach zbierania i analizy informacji o wdrażanych projektach.

W przypadku problemów w realizacji projektów strategii lub pojawienia się konieczności jej aktualizacji, władze SOPK podejmują decyzje co do kierunku dalszego postępowania oraz prowadzą negocjacje i ustalenia z Instytucją Zarządzającą FEM 2021-2027.

Dodatkowe warunki monitorowania i sprawozdawczości strategii z punktu widzenia postępów w realizacji FEM 2021-2027 zostaną zawarte w porozumieniu z IZ FEM 2021-2027.

11. Tryb i warunki wyboru oraz zasady realizacji projektów

Projekty realizowane w formule IIT mogą być wybierane przez IZ FEM w trybie konkurencyjnym oraz niekonkurencyjnym. Szczegółowe zapisy odnoszące się do trybu wyboru projektów zawiera Szczegółowy Opis Priorytetów Programu FEM 2021-2027.

Identyfikacja projektów strategii terytorialnej na poziomie SOPK odbywa się na podstawie **zgłoszeń dokonanych przez gminy SOPK**. Powinny one zawierać wszystkie informacje niezbędne do przeprowadzenia wstępnej oceny kwalifikowalności projektu tj.:

- tytuł projektu,
- nazwa beneficjenta/ew. partnerów,
- planowany zakres projektu (najważniejsze elementy),
- wskazanie zgodności projektu z programem,
- szacowana wartość wskaźników projektu (z uwzględnieniem wskaźników wskazanych dla danego działania w FEM 2021-2027),
- planowane źródło finansowania, w przypadku finansowania w ramach FEM 21-27 wskazanie konkretnego celu szczegółowego,
- maksymalna wartość wkładu UE w euro,
- planowany maksymalny okres realizacji (w latach),
- planowany termin złożenia wniosku o dofinansowanie.

W drugim kroku, przeprowadzana jest **weryfikacja zgłoszeń**, pod kątem spełniania przez projekty następujących warunków:

- zgodności z celami szczegółowymi FEM 2021-2027,
- kwalifikowalności w ramach danego działania FEM 2021-2027,
- zgodności projektu z celami Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027,
- możliwości realizacji projektu w ramach alokacji przeznaczonej na dany typ projektu w ramach IIT,
- wykonalności (tj. możliwości zrealizowania projektu i osiągnięcia jego celów m.in. w świetle zaproponowanych ram czasowych lub przedstawionego planu realizacji poszczególnych zadań),
- zintegrowania projektu względem diagnozy, celów i innych projektów Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027.

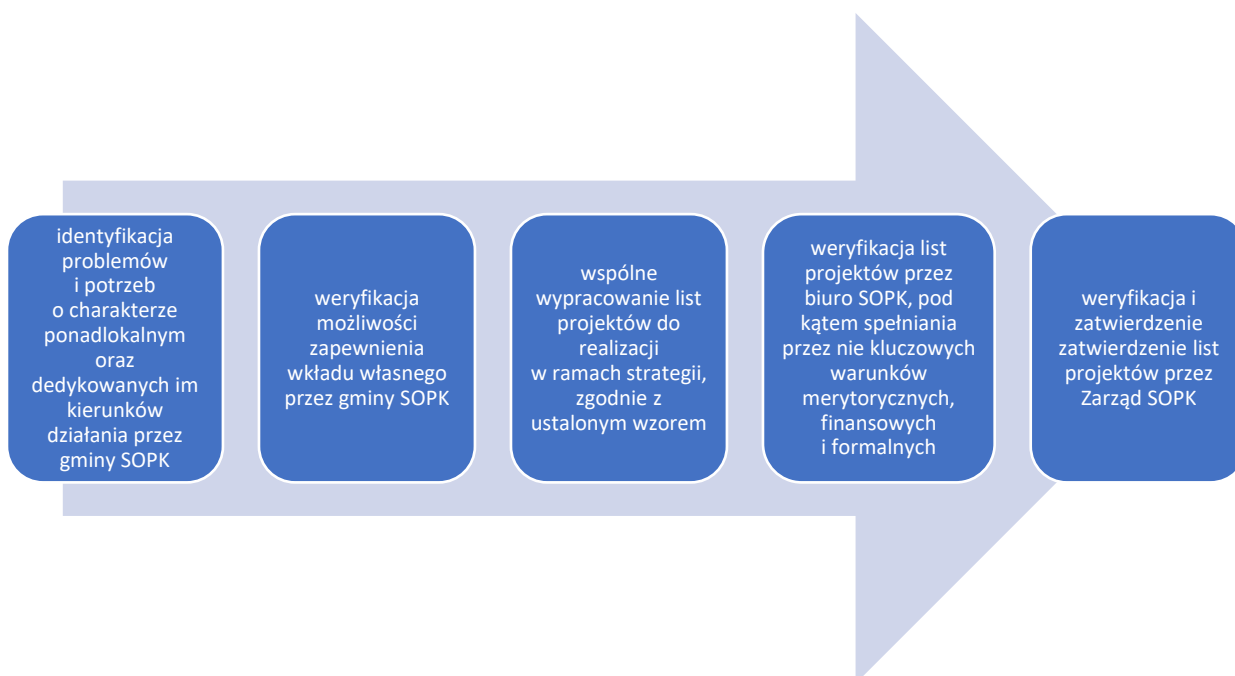
W kolejnym kroku projekty fakultatywnie łączone są w wiązki projektowe (przedsięwzięcia) oraz definiuje się ich powiązanie między sobą.

Zgodnie z Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych. W odniesieniu do weryfikacji cech zintegrowania zgłoszonych projektów należy zaznaczyć, że zintegrowany charakter projektu w ramach IIT wykazuje projekt, który w szczególności ma wpływ na więcej niż jedną gminę oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Na etapie weryfikacji projektów, gminy SOPK mogą dokonywać uzupełnień oraz zmian w zgłoszeniach projektowych, w celu spełnienia przez projekt wymienionych wyżej warunków oraz/lub uzupełnienia niezbędnych informacji.

Listy projektów, stanowiące załącznik do Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027, są efektem długofalowego procesu strategicznego, w ramach którego zrealizowane następujące kroki:

Schemat 3. Schemat procesu w zakresie identyfikacji listy projektów do Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne

Listy projektów podlegają weryfikacji i zatwierdzeniu przez Zarząd SOPK.

Należy podkreślić, że opisany wyżej system wyboru projektów odnosi się do etapu wyłaniania przedsięwzięć służących realizacji strategii i nie zastępuje właściwego systemu wyboru projektów przewidzianego w ramach programów operacyjnych.

12. Procedura opracowania i przyjęcia strategii, w tym jej aktualizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079) - art. 36 ust. 4 i 7, warunkiem realizacji IIT jest opracowanie strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego, przyjmowanej w trybie właściwym dla utworzonej formy współpracy samorządowej, w tym przypadku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska.

Poniżej opisano ramowo procedurę opracowania i przyjęcia Strategii IIT:

1. Opracowanie projektu Strategii Terytorialnej IIT Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027:

- Opracowanie projektu strategii przez Biuro Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska, we współpracy z ekspertami zewnętrznymi oraz (w szczególności w zakresie listy projektów planowanych do realizacji) z gminami SOPK, przy zaangażowaniu partnerów społeczno-gospodarczych (w tym przedstawicieli Rady Programowej) i innych interesariuszy lokalnych, w roboczym porozumieniu z IZ FEM 2021-2027.

2. Powołanie Rady Programowej jako ciała doradczego w zakresie przygotowania i wdrożenia Strategii IIT:

- Przyjęcie Uchwałą 1/2023 Walnego Zebrania Członków SOPK z dnia 22 lutego 2023 r. Regulaminu funkcjonowania Rady Programowej Strategii Terytorialnej SOPK na lata 2021-2027;
- Przeprowadzenie otwartego naboru partnerów społeczno-gospodarczych do Rady Programowej w dniach od 5 do 19 września 2023 r.
- Wyłonienie składu Rady Programowej przez Komisję Oceniającą;
- Powiadomienie kandydatów do Rady Programowej o pozytywnym rozpatrzeniu ich wniosków;
- Powołanie Uchwałą nr 11/2022 Walnego Zebrania Członków SOPK z dnia 7 października 2022 r. Rady Programowej w pierwszym składzie;
- Pierwsze posiedzenie Rady Programowej w dniu 26 października 2022 r.

3. Przyjęcie projektu Strategii IIT Uchwałą Walnego Zebrania Członków SOPK.

4. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii IIT:

- Przekazanie projektu Strategii IIT przez Biuro SOPK do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie oraz Małopolskiej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej wraz z wnioskiem o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu dokumentu wymagającego przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko;
- Opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko Strategii IIT.

5. Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii IIT wraz z prognozą oddziaływania na środowisko:

- Ogłoszenie konsultacji społecznych wraz z publikacją materiałów do konsultacji na stronie internetowej SOPK;

- Organizacja otwartego spotkania w ramach konsultacji społecznych w Urzędzie Miejskim w Krzeszowicach, które odbyło się w dniu 7.11.2023r.
- Zbieranie uwag w okresie od 27.10.2023 r. do 17.11.2023 r.
- Opracowanie sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji zawierającego zbiorcze zestawienie uwag wraz ze sposobem rozstrzygnięcia oraz jego publikacja na stronie internetowej SOPK.

6. Przyjęcie projektu Strategii IIT Uchwałą Walnego Zebrania Członków SOPK, celem zatwierdzenia go przed przekazaniem do opiniowania.

7. Opiniowanie Strategii IIT przez IZ FEM 2021-2027:

- Przygotowanie i przekazanie do IZ FEM 2021-2027 kompletu dokumentów,
- Opiniowanie Strategii IIT przez IZ FEM 2021-2027.

8. Zamieszczenie zaopiniowanej Strategii IIT wraz z opinią IZ FEM 2021-2027 na stronie internetowej SOPK.

Poniżej opisano ramowo procedurę aktualizacji Strategii IIT:

1. Uruchomienie procedury aktualizacji Strategii Terytorialnej IIT Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027:

- Identyfikacja potrzeby, możliwości i zakresu zmiany/zmian w Strategii IIT;
- Opracowanie i przyjęcie przez Zarząd SOPK harmonogramu prac nad przyjęciem zmian w Strategii IIT;
- Informacja do członków SOPK oraz IZ FEM 2021-2027 ws. harmonogramu prac nad przyjęciem zmian w Strategii IIT;
- Zaproszenie gmin tworzących SOPK do zgłaszania zmian do Strategii IIT;
- Przesłanie Radzie Programowej informacji o zmianie wraz z prośbą o wyrażenie stanowiska.

2. Wprowadzenie zmian do Strategii IIT:

- Przesłanie przez gminy SOPK (drogą elektroniczną) pism zgłaszających konieczność wprowadzenia zmian do Strategii IIT;
- Weryfikacja i potwierdzenie możliwości wprowadzenia zmian przez Biuro SOPK, w tym konsultacje z gminami zgłaszającymi zmiany do Strategii IIT;
- Poinformowanie gmin zgłaszających zmiany o pozytywnym/negatywnym wyniku weryfikacji;
- Przekazanie zakresu zmian Radzie Programowej wraz z prośbą o wyrażenie stanowiska.
- Opracowanie przez Biuro SOPK zmienionej wersji Strategii IIT.

3. Przyjęcie zmienionej Strategii IIT Uchwałą Walnego Zebrania Członków SOPK.

4. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zmienionej Strategii IIT:

- Przekazanie projektu Strategii IIT przez Biuro SOPK do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie oraz Małopolskiej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej wraz

z wnioskiem o uzgodnienie możliwości odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zmienionej Strategii IIT;

- W przypadku uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz jej zakresu – sporządza się prognozę oddziaływania na środowisko zmienionej Strategii IIT, prognozę poddaje się konsultacjom społecznym.

5. Opiniowanie zmienionej Strategii IIT przez IZ FEM 2021-2027

- Przygotowanie i przekazanie do IZ FEM 2021-2027 kompletu dokumentów, w tym pisma przewodniego, zmienionej Strategii IIT w trybie śledź-zmiany oraz wykazu zmian wraz z uzasadnieniem,
- Opiniowanie zmienionej Strategii IIT przez IZ FEM 2021-2027.

6. Zamieszczenie zaopiniowanej Strategii IIT wraz z opinią IZ FEM 2021-2027 na stronie internetowej SOPK.

13. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

RADA PROGRAMOWA

Rada Programowa Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 została powołana do życia Uchwałą nr 11/2022 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska z dnia 7 października 2022 r. Rada sprawuje funkcję opiniodawczo-doradczą w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną realizacji strategii. Reprezentacja Rady uwzględnia właściwych dla przygotowania i wdrażania strategii partnerów społecznych i gospodarczych, w szczególności reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, działających na rzecz ochrony środowiska, promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji, spełniających definicję partnerów społecznych i gospodarczych w rozumieniu art. 8 rozporządzenia ogólnego oraz art. 5 pkt 7 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, prowadzących działalność na terenie gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska. Rada uprawniona jest do wyrażania opinii, wymiany informacji i dobrych praktyk, podejmowania inicjatyw oraz proponowania rozwiązań w ramach prac nad strategią oraz w toku jej realizacji. Zakres tematyczny działania Rady określają cele i działania strategii. Każda organizacja, podmiot lub osoba fizyczna zgłaszająca się do udziału w Radzie Programowej deklaruje reprezentację odpowiedniej grupy interesu, opisując i uzasadniając sposób działalności w deklarowanym zakresie. Członkowie Rady mogą reprezentować więcej niż jedną grupę interesu.

Pierwszy skład Rady Programowej Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 przedstawia się następująco:

- 1) Towarzystwo Kulturalno-Sportowe w Słomnikach, z siedzibą w Słomnikach, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, promujące prawa podstawowe, równość płci i niedyskryminację,
- 2) Parafia p.w. Bożego Ciała w Słomnikach – Parafialny Zespół Caritas z siedzibą w Słomnikach, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i działające na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami,
- 3) Gmina Słomniki – Centrum Obsługi Edukacji w Słomnikach z siedzibą w Słomnikach, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, działające na rzecz ochrony środowiska, promujące włączenie społeczne, prawa podstawowe, prawa osób z niepełnosprawnościami, równość płci i niedyskryminację,
- 4) Stowarzyszenie Życzliwa Dłoń z siedzibą w Kłaju, działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- 5) Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły z siedzibą w Iwanowicach, działające na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,
- 6) Jan Sikora, działający na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,
- 7) Gmina Jerzmanowice-Przeginia – Zakład Wodociągi Gminne z siedzibą w Jerzmanowicach, działający na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,
- 8) Fundacja Owocna z siedzibą w Myślenicach, działająca na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, ochrony środowiska, promująca włączenie społeczne, prawa podstawowe, prawa z niepełnosprawnościami, równość płci i niedyskryminację.

- 9) Stowarzyszenie Lokalna Organizacja Turystyczna Myślenicka Brama Beskidów z siedzibą w Myślenicach, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i działające na rzecz ochrony środowiska,
- 10) Aleksander Suder, działający na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,
- 11) Elżbieta Wielgus – Młynarska, działająca na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, praw podstawowych, niedyskryminacji,
- 12) Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Sieprawskiej z siedzibą w Sieprawiu, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i działające na rzecz ochrony środowiska, promujące włączenie społeczne i prawa z niepełnosprawnościami,
- 13) Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne NA WULKANIE z siedzibą w Miękinii, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i działające na rzecz ochrony środowiska, promujące włączenie społeczne,
- 14) Wiktor Kielan, działający na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Do czasu przyjęcia Strategii IIT do składu Rady Programowej w ramach naboru o charakterze ciągłym zostały przyjęte dodatkowo 3 podmioty, tj.:

- 15) Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nad Białą Przemszą z siedzibą w Kluczach, reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i działające na rzecz ochrony środowiska, promujące włączenie społeczne,
- 16) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koniuszy, działający na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, promujący włączenie społeczne, prawa podstawowe, równość płci i niedyskryminację.
- 17) Fundacja wczoraj, dziś i jutro z siedzibą w Biórkowie Małym, reprezentująca społeczeństwo obywatelskie i działająca na rzecz ochrony środowiska.

Do zadań Rady o charakterze obligatoryjnym należy opiniowanie działań Stowarzyszenia, w tym projektów uchwał Walnego Zebrania, w zakresie przygotowania i wdrażania Strategii IIT, dotyczących w szczególności przyjętego dokumentu i jego zmian, w tym w zakresie listy projektów, a także sprawozdań z realizacji strategii.

Do zadań Rady o charakterze fakultatywnym mogą należeć w szczególności:

- Konsultowanie wybranych narzędzi badawczych i warsztatowych w toku prac nad strategią,
- Udział w wybranych warsztatach i spotkaniach roboczych dotyczących opracowania założeń strategii, zaangażowanie w kreowanie celów i działań stojących przed Stowarzyszeniem,
- Udział w wybranych badaniach realizowanych na potrzeby opracowania strategii,
- Zbieranie od przedstawicieli społeczności lokalnej oczekiwań i potrzeb co do rozwoju obszaru Otuliny Podkrakowskiej,
- Zgłaszanie własnych inicjatyw i pomysłów w związku z opracowaniem lub wdrażaniem założeń strategii,
- Konsultowanie wybranych materiałów powstających w toku prac nad strategią,

- Upowszechnienie informacji o prowadzonych konsultacjach społecznych dotyczących projektu strategii,
- Skonsultowanie projektu strategii,
- Udział w procedurze monitorowania, przeglądu i oceny oraz ewentualnej aktualizacji strategii,
- Upowszechnianie informacji na temat Stowarzyszenia, podejmowanych przez niego działań i ich efektów wśród społeczności lokalnej,
- Sprawna i efektywna współpraca z organami stowarzyszenia oraz biurem.

Rada wydaje w tym zakresie stanowiska, w szczególności dotyczące listy projektów, raportów sprawozdawczych i ewentualnych zmian strategii.

Swoje zadania Rada realizuje w szczególności w trosce o działania związane z zapobieganiem dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną – na wszystkich etapach opracowania i wdrażania strategii oraz w trosce o ochronę środowiska.

Regulamin funkcjonowania Rady Programowej Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 stanowi Załącznik do Uchwały nr 1/2023 Walnego Zebrania Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska z dnia 22 lutego 2023 r.

PARTYCYPACYJNY MODEL PRAC

Prace nad Strategią Terytorialną Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 przebiegały w formule partycypacyjnej, wykorzystującej sprawdzone praktyki i najnowsze trendy planowania strategicznego, w pełni oddającej oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji odpowiedzialnych za rozwój terytorialny w Polsce. Polega ona na zaangażowaniu w prace nad strategią szerokiego grona interesariuszy, w szczególności partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji. Dzięki takiemu podejściu dokument stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności zamieszkujących na terenie gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska. Jednocześnie jest zaproszeniem do współpracy dla wszystkich partnerów zainteresowanych jego przyszłością – na etapie wdrażania jej w życie, oceny oraz ewentualnej aktualizacji.

Partycypacja przyjęła przede wszystkim następujące formy:

1. Opracowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska

- Przeprowadzenie badania sondażowego wśród mieszkańców gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska.

W okresie sierpień-wrzesień 2022 r. zrealizowano badanie ankietowe wśród mieszkańców – zgodnie z założeniem, że to właśnie mieszkańcy są w stanie najtrafniej zdiagnozować obecny stan, perspektywy i oczekiwane kierunki rozwoju obszaru oraz wesprzeć proces planowania celów i zadań na kolejne lata. Było ono szeroko promowane przez Biuro SOPK i poszczególne gminy, w szczególności na ich stronach internetowych i w mediach społecznościowych. W badaniu wzięło

udział 1732 respondentów. Uzyskano opinię mieszkańców o warunkach życia na terenie gmin Otuliny Podkrakowskiej i poszczególnych dziedzinach usług publicznych oraz informację o ich podstawowych zachowaniach społecznych, edukacyjnych, zawodowych itp. Wnioski z badania zostały przedstawione i zweryfikowane w ramach warsztatów lokalnych i posłużyły dla wyznaczenia obszarów i celów rozwojowych w kolejnych latach.

- Przeprowadzenie serii warsztatów diagnostycznych dla interesariuszy strategii, w szczególności dla mieszkańców oraz członków Rady Programowej.

Spotkania odbyły się w 3 lokalizacjach: Myślenice (11.10.2022), Koniusza (12.10.2022) i Krzeszowice (13.10.2022). Ich przedmiotem była prezentacja zidentyfikowanych zjawisk społeczno-gospodarczych oraz środowiskowo-przestrzennych na terenie gmin Otuliny Podkrakowskiej, dyskusja nad zweryfikowaniem prawdziwości wyciągniętych wniosków z diagnozy oraz uzupełnienie jej o nowe argumenty i wątki wynikające z analizy przygotowanego podsumowania diagnozy obszaru, pod kątem planowania strategicznego. Akcja informacyjno-promocyjna oraz zaproszenia były dystrybuowane przez gminy SOPK w różnych formach: poprzez publikacje na stronach internetowych i w mediach społecznościowych, wysyłkę zaproszeń pocztą tradycyjną, mailing, kontakt telefoniczny i bezpośredni. Łącznie w spotkaniach wzięło udział 59 uczestników. Część z nich stała się następnie formalnymi członkami Rady Programowej (ukonstytuowała się ona w dniu 26.10.2022).

2. Wypracowanie założeń Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027.

- Przeprowadzenie serii warsztatów wydobywczych i kreatywnych dla interesariuszy strategii, w szczególności dla mieszkańców oraz członków Rady Programowej.
- Spotkania odbyły się w 3 lokalizacjach: Myślenice (25.10.2022), Koniusza (26.10.2022) i Krzeszowice (27.10.2022). Ich przedmiotem była identyfikacja najważniejszych rozwiązań dla zidentyfikowanych w diagnozie problemów lub potencjałów rozwojowych, określenie celów oraz kierunków rozwoju na lata określone w strategii, szczególnie w odniesieniu do priorytetowych obszarów strategicznych. Dzięki temu powstał zarys planu operacyjnego strategii. Akcja informacyjno-promocyjna oraz zaproszenia były dystrybuowane przez gminy SOPK w różnych formach, jak w przypadku warsztatów diagnostycznych. Łącznie w spotkaniach wzięło udział 59 uczestników, w tym formalni i nieformalni przedstawiciele Rady Programowej (jak wspomniano wyżej, ukonstytuowała się ona w dniu 26.10.2022, pierwsze posiedzenie miało miejsce 26.10.2022 w Gminnym Ośrodku Kultury w Koniuszy po zakończeniu warsztatu wydobywczego).
- Realizacja dwudniowego warsztatu strategicznego dla przedstawicieli Członków Stowarzyszenia, Członków Zespołu Roboczego oraz Członków Rady Programowej.

Spotkanie odbyło się w dniach 24-25.11.2022 r. Program obejmował m.in. dyskusję i prace warsztatowe nad celami i kierunkami działań wraz z ich operacjonalizacją, a także nad listą projektów. Dodatkowym aspektem była debata dotycząca roli i perspektyw rozwoju Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska w okresie i po zakończeniu realizacji strategii na lata 2021-2027. W ten sposób powstał akceptowany przez ogół zaangażowanych interesariuszy projekt planu operacyjnego strategii wraz z propozycją projektów. Łącznie wzięło w nich udział 50 osób, w tym 7 przedstawicieli Rady Programowej (1 osoba z Fundacji Owocna, 1 osoba ze Stowarzyszenia NA WULKANIE, 1 osoba z Towarzystwa Kulturalno-Sportowego w Słomnikach,

1 osoba ze Stowarzyszenia Przyjaciół Szkoły z Iwanowic, 1 osoba ze Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Sieprawskiej, 1 osoba ze Stowarzyszenia Życzliwa Dłoń, 1 radna - liderka społeczna, reprezentująca społeczeństwo obywatelskie, prawa podstawowe, niedyskryminację). Biuro SOPK wysłało zaproszenia do wszystkich członków Rady, z których wybrani odpowiedzieli na nie i aktywnie uczestniczyli w dwudniowych pracach warsztatowych.

3. Realizacja konsultacji społecznych dotyczących projektu Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko

- Konsultacje były prowadzone w terminie od 27.10.2023 r. do 17.11.2023 r. Realizowano je w następujących formach:
 - pisemnej (tradycyjnej oraz za pomocą poczty elektronicznej) – uwagi i opinie do projektu strategii można było składać we wskazanym terminie za pomocą wypełnionego i podpisanego dedykowanego formularza przesłanego pocztą lub złożonego w biurze Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska, przekazanego za pomocą poczty elektronicznej na adres SOPK lub podczas spotkania konsultacyjnego,
 - uwagi można było zgłosić ustnie do protokołu w siedzibie Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska, spotkania publicznego – otwarte spotkanie w ramach konsultacji społecznych - odbyło się w dniu 7.11.2023 r. w Urzędzie Miejskim w Krzeszowicach. W konsultacjach społecznych brali udział przedstawiciele różnych społeczności z terenów gmin należących do Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska. Jego program obejmował prezentację projektu strategii, a następnie możliwość zgłaszania uwag oraz dyskusji z ekspertami i przedstawicielami Stowarzyszenia.

Projekt strategii został przekazany Radzie Programowej, która zaopiniowała go pozytywnie. Jej przedstawiciele uczestniczyli także we wspomnianym otwartym spotkaniu konsultacyjnym. Ogólna liczba jego uczestników wyniosła 29 osób. W trakcie konsultacji nie zgłoszono uwag do strategii.

W trakcie konsultacji prowadzona była dedykowana akcja informacyjno-promocyjna kierowana do wszystkich potencjalnych interesariuszy. Dzięki realizacji procedury konsultacji społecznych uzyskano poparcie społeczne dla wypracowanej w formule partycypacyjnej wizji rozwoju i strategii postępowania w kolejnych latach.

14. Wskaźniki strategii

Poniżej przedstawiono w ujęciu tabelarycznym zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów operacyjnych Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027. W zdecydowanej większości są one tożsame ze wskaźnikami ujętymi w programie FEM 2021-2027 lub zostały wybrane z Listy Wskaźników Kluczowych. Dla zachowania logiki i przejrzystości, podzielono je na wskaźniki odnoszące się do projektów planowanych do realizacji w ramach alokacji przedzielonej OPK algorytmem w ramach FEM 2021-2027, których lista stanowi załącznik nr 1 do strategii, a także wskaźniki odnoszące się do projektów kulturalnych i turystycznych nawiązujące do celu 5(i) w ramach FEM 2021-2027, których lista stanowi załącznik nr 2 do strategii. Głównym źródłem pozyskiwania danych do wyliczenia wartości wskaźników będą dane i informacje gmin SOPK, a także BDL GUS i system teleinformatyczny CST2021.

Tabela 9. Zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów operacyjnych Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 – w zakresie projektów z zagwarantowanym dofinansowaniem w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 1 do strategii)

Cel szczegółowy FEM 2021-2027	Nr identyfikacyjny wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P-produkt/ R-rezultat)	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2029)
1.1. Rozwój infrastruktury oraz racjonalne gospodarowanie wodą wraz z dostosowaniem do zmian klimatu oraz niwelowaniem ryzyka klęsk żywiołowych i katastrof.							
2 (i)	RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	P	Szt.	0	2023	1 szt.
2 (i)	PLRR073	Roczne zużycie energii pierwotnej w: budynkach publicznych	R	MWh	0	2023	449 MWh
2 (ii)	własny	Pojemność magazynów energii elektrycznej	P	MWh	0	2023	0,83 MWh
2 (ii)	PLRO238	Liczba powstałych magazynów energii elektrycznej	P	Szt.	0	2023	119 szt.
2 (ii)	LRR108	Ilość zmagazynowanej energii w magazynie energii (ilość energii dostarczona do magazynu) elektrycznej	R	MWh/rok	0	2023	186,85 MWh
2(iv)	własny	Gospodarstwa domowe objęte wsparciem w zakresie wyposażenia w zbiorniki na deszczówkę	P	sztuki	0	2023	200 szt.
2(iv)	PLRO247	Liczba wspartych urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi/roztopowymi	P	Sztuki	0	2023	200 szt.
2(iv)	RCR37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	R	osoby	0	2023	400 os.

2(iv)	PLRO044	Pojemność obiektów małej retencji	P	m ³	0	2023	34230 m ³
2(v)	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	P	km	0	2023	11,77km
2(v)	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	R	osoby	0	2023	2219os.
2(v)	PLRO050	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	P	sztuki	0	2023	2szt.
2(v)	RCO 30	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	P	km	0	2023	10 km
2(v)	RCR 41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	R	osoby	0	2023	15300 os.
2 (i) (ii) (iv) (v)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	17 szt.
2(i) (ii) (iv) (v)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	155 217 os.
1.2. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi.							
2(vi)	PLRO060	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	P	sztuki	0	2023	2 szt.
2(vi)	RCO107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	P	EUR	0	2023	896 000 EUR (dotyczy PSZOK)
2(vi)	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	R	tony/rok	0	2023	900 ton/rok (dotyczy PSZOK)
2 (vi)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	2 szt.
2(vi)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	19 815 os.
1.3. Zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego oraz rozwój zrównoważonej mobilności.							
2(viii)	PLRO090	Liczba wspartych obiektów „parkuj i jedź”	P	sztuki	0	2023	4 szt.

2(viii)	PLRR021	Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych, przebudowanych lub wyposażonych obiektach „parkuj i jedź”	R	sztuki	0	2023	81 700 szt.
2 (viii)	RCO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	P	km	0	2023	3 km
2 (viii)	RCR064	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	R	Szt.	0	2023	45 000 szt.
2 (viii)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	7 szt.
2(viii)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	117387 os.
1.4. Skuteczna ochrona i zachowanie przyrody oraz bioróżnorodności wraz z odnową i kształtowaniem przestrzeni.							
2(vii)	RCO36	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	P	ha	0	2023	17 ha
2(vii)	RCR95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	R	osoby	0	2023	19500 os.
2(vii)	RCO038	Powierzchnia wspieranych zrekultywowanych gruntów	P	ha	0	2023	7,1580 ha
2(vii)	RCR052	Grunty zrekultywowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną	R	ha	0	2023	7,1580 ha
2 (vii)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	4 szt.
2(vii)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	45519 os.
3.1. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacyjnej.							
4(f)	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	P	osoby	0	2023	1542 os.
4(f)	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	P	osoby	0	2023	6990os.
4(f)	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	P	sztuki	0	2023	88 szt. (przedszkola i oddziały przedszkolne, szkoły)

4(f)	PLFCR011	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (kształcenie ogólne)	R	osoby	0	2023	3942os.
4(f)	PLFCR02	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	R	osoby	0	2023	142 os. (kadra przedszkoli)
4(f)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	24 szt.
4(f)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	155 217 os.
3.2 Wsparcie usług społecznych w regionie							
4 (k)	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	P	Osoby	0	2023	530
4 (k)	PLKCR0 3	Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	R	podmiot	0	2023	4
4 (k)	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	Szt.	0	2023	5 szt.
4 (k)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	77 810 os.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów operacyjnych Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 – w zakresie projektów kulturalnych i turystycznych nawiązujących do celu 5(i) w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 2 do strategii)

Cel szczegółowy FEM 2021-2027	Nr identyfikacyjny wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P-produkt/ R-rezultat)	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2029)
2.1. Rozwój oferty oraz wzrost aktywności i uczestnictwa mieszkańców w kulturze.							
5(i)	PLRO141	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	P	sztuki	0	2023	9 szt.
5(i)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	86537 os.
2.2. Wykreowanie i wypromowanie zintegrowanej oraz atrakcyjnej oferty turystycznej.							
5(i)	RCO77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	P	obiekty kulturalne i turystyczne	0	2023	16 szt.
5(i)	RCR77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	R	odwiedzający/rok	0	2023	20 000 odwiedzających/rok
5(i)	PLRO135	Długość wspartych szlaków turystycznych	P	km	0	2023	9,6 kmjw
5(i)	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	P	osoby	0	2023	155217 os.

Źródło: Opracowanie własne

15. Plan finansowy

Plan finansowy Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027 uwzględnia alokację środków z funduszy europejskich: EFRR oraz EFS+, zawartą w FEM 2021-2027. Plan wskazujący relacje pomiędzy celami i priorytetami strategii oraz kosztami ich realizacji przedstawiono poniższej w ujęciu tabelarycznym. Dla zachowania logiki i przejrzystości, utrzymano podział zastosowany w przypadku określania wskaźników.

Zakłada się, że całkowita wartość dofinansowania realizacji priorytetów strategii w ramach zagwarantowanej alokacji w programie FEM 2021-2027 wyniesie **29 714 910 EUR** w tym:

- 21 302 501 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 8 412 409 z Europejskiego Funduszu Społecznego+.

Podmioty z obszaru SOPK, realizujące projekty zgodne ze strategią terytorialną oraz mieszczące się w obszarach interwencji 5 celu polityki będą korzystać w trybie konkurencyjnym z Priorytetu 7 FEM 2021-2027, przy czym w tym zakresie nie została wyodrębniona alokacja dla IIT SOPK. Alokacja wyodrębniona dla ZIT i IIT wynosi 30 mln euro.

Tabela 11. Plan finansowy Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 - w zakresie projektów z zagwarantowanym dofinansowaniem w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 1 do strategii)

Cel operacyjny	Przedsięwzięcia/wiązki projektów	Fundusz	Alokacja FEM 2021-2027
1.1 Wsparcie energii odnawialnej poprzez skuteczne zarządzanie energią	1.1.1 Wsparcie energii odnawialnej 1.1.2 Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym	EFRR	€ 3 271 068,27
1.2. Rozwój infrastruktury oraz racjonalne gospodarowanie wodą wraz z dostosowaniem do zmian klimatu oraz niwelowaniem ryzyka klęsk żywiołowych i katastrof.	1.2.1. Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług kanalizacyjnych.		€ 6 477 937,20
	1.2.2. Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług zaopatrzenia w wodę oraz optymalizacja zużycia wody.		€ 1 491 460,03
	1.2.3. Poprawa retencji.		€ 896 000
1.3. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi.	1.3.1. Poprawa standardów gospodarowania odpadami komunalnymi.		

1.4. Zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego oraz rozwój zrównoważonej mobilności.	1.4.1. Rozwój infrastruktury do obsługi podróżnych.		€ 5 471 366,20
1.5. Skuteczna ochrona i zachowanie przyrody oraz bioróżnorodności wraz z odnową i kształtowaniem przestrzeni.	1.5.1. Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury.		
	1.5.2. Zagospodarowanie terenów zdegradowanych oraz kształtowanie nowych przyjaznych przestrzeni publicznych.		€ 3 694 669,30
3.1. Zapewnienie dostępnej, efektywnej i nowoczesnej oferty edukacyjnej.	3.1.1. Poprawa dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia placówek edukacyjnych, w tym pod kątem osób ze specjalnymi potrzebami.	EFS+	€ 8 412 409,00 (przedszkola: 1 113 156,21, w tym włączające: 545 411,76; szkoły: 5 692 595,40 , w tym włączające: 4 385 450,51 usługi społeczne 1 606 657,39)
	3.1.2. Podniesienie jakości kształcenia ogólnego i edukacji przedszkolnej.		
	3.1.3. Poprawa dostępności i jakości systemu wsparcia prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży szkolnej.		
	3.1.4. Doskonalenie i integracja kadr oświatowych.		
3.2 Wsparcie usług społecznych w regionie	3.2.1 Tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży		
	3.2.2 Usługi zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych		

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12. Plan finansowy Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 - w zakresie projektów kulturalnych i turystycznych nawiązujących do celu 5(i) w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 2 do strategii)

Cel operacyjny	Przedsięwzięcia/wiązki projektów	Fundusz	Wnioskowana alokacja FEM 2021-2027
----------------	----------------------------------	---------	------------------------------------

2.1. Rozwój oferty oraz wzrost aktywności i uczestnictwa mieszkańców w kulturze.	2.1.1. Poprawa dostępności i jakości bazy oraz wyposażenia instytucji kultury.	EFRR	€ 3 700 000
2.2. Wykreowanie i wypromowanie zintegrowanej oraz atrakcyjnej oferty turystycznej.	2.2.1. Kreowanie, rozwój oraz sieciowanie atrakcji i produktów turystycznych w skali gmin Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska.		€ 6 895 600
	2.2.2. Wspólna promocja atrakcji i produktów turystycznych.		

Źródło: Opracowanie własne

16. Spisy

Spis wykresów

Wykres 1. Ocena czynników w obszarze: ŚRODOWISKO (w skali 1-5)	8
Wykres 2. Ocena czynników w obszarze: OFERTA CZASU WOLNEGO (w skali 1-5)	8
Wykres 3. Ocena czynników w obszarze: EDUKACJA I WYCHOWANIE (w skali 1-5)	9
Wykres 4. Ocena czynników w obszarze: TRANSPORT(w skali 1-5)	10
Wykres 5. Przedszkola w gminach tworzących SOPK w 2021 r.	19
Wykres 6. Szkoły podstawowe w gminach tworzących SOPK w 2021 r.	20
Wykres 7. Odsetek uczniów z orzeczeniem o niepełnosprawności w ogólnej liczbie uczniów w szkołach podstawowych na terenie danej gminy w roku szkolnym 2021/2022	21
Wykres 8. Odsetek budynków, w których działają publiczne przedszkola, publiczne szkoły podstawowe, ich oddziały oraz filie wymagających działań w zakresie zwiększenia lub zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami	21
Wykres 9. Odsetek nauczycieli dyplomowanych w ogólnej liczbie nauczycieli, pracujących w szkołach podstawowych na terenie danej gminy w roku szkolnym 2021/2022	23
Wykres 10. Odsetek przystanków zbiorowej komunikacji samochodowej wymagających pilnego remontu, według stanu na rok 2022.....	27
Wykres 11. Porównanie struktury gospodarczej [% firm w wybranych sekcjach PKD] w gminach SOPK w 2021 r.	44
Wykres 12. Odsetek dochodów własnych [%] w ogólnej kwocie dochodów gmin tworzących SOPK w okresie 2017-2021	47

Spis rysunków

Rysunek 1. Gminy tworzące Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska	6
Rysunek 2. Projektowane inwestycje transportowe znaczenia ponadregionalnego na terenie gmin tworzących SOPK	13
Rysunek 3. Liczba mieszkańców gmin tworzących SOPK oraz zmiana tej wartości [%] pomiędzy 2017 a 2021 r.	15
Rysunek 4. Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w gminach SOPK w 2030 r. [%] oraz prognozowany odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%] w 2030 r.	16
Rysunek 5. Dzieci i uczniowie spoza gminy w przedszkolach i szkołach podstawowych danej gminy [% ogółu] wraz z głównymi kierunkami ich napływu [% ogółu osób z zewnątrz] w 2021 r.	24
Rysunek 6. Dzieci i uczniowie z danej gminy w przedszkolach i szkołach w innych gminach na 100 osób uczących się w gminie wraz z głównymi kierunkami ich odpływu [% ogółu osób uczących się poza gminą] w 2021 r.	25
Rysunek 7. Podstawowa sieć drogowa na obszarze gmin SOPK wraz ze średnim dobowym natężeniem ruchu w 2020 r.	27

Rysunek 8. Liczba połączeń na dobę i obsługujący je przewoźnicy w II połowie 2022 r. oraz średnia dobową wymiana pasażerska na stacjach i przystankach kolejowych na terenie gmin tworzących SOPK w 2021 r.	28
Rysunek 9. Odsetek zatrudnionych mieszkających poza gminą, w której miejsce pracy się znajduje [%] oraz odsetek zatrudnionych mieszkających w Krakowie [%]	29
Rysunek 10. Istniejące i projektowane centra przesiadkowe na terenie gmin tworzących SOPK	30
Rysunek 11. Odsetek budynków mieszkalnych [%] z dostępem do kanalizacji w 2020 r. oraz miejscowości z deficytami w dostępie do kanalizacji sieciowej w 2021 r.	33
Rysunek 12. Liczba zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w gminach tworzących SOPK w 2021 r. i zmiana liczby zbiorników oraz poś [%] pomiędzy 2017 a 2021 r.	34
Rysunek 13. Aglomeracje wyznaczone na terenie gmin tworzących SOPK wraz z ich wielkością [RLM] i wskazaniem zgodności gospodarki ściekowej z przepisami krajowymi i unijnymi	35
Rysunek 14. Oczyszczalnie ścieków na terenie gmin tworzących SOPK w 2022 r. (za wyjątkiem oczyszczalni zakładowych)	35
Rysunek 15. Dostępność i rozmieszczenie Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w gminach tworzących SOPK	37
Rysunek 16. Zabytki i atrakcje turystyczne i rekreacyjne o znaczeniu ponadlokalnym w gminach tworzących SOPK	41
Rysunek 17. Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 tys. ludności w gminach tworzących SOPK w 2021 r. i zmiana tej wartości [%] pomiędzy 2017 i 2021 r.	44
Rysunek 18. Odsetek gospodarstw rolnych przeznaczających produkcję na sprzedaż [%] oraz odsetek zatrudnionych w gospodarstwach rolnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym [%] w gminach tworzących SOPK w 2020 r.	45

Spis schematów

Schemat 1. Obszary współpracy strategicznej gmin Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska	55
Schemat 2. Cele strategiczne i operacyjne w ramach Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027	57
Schemat 3. Schemat procesu w zakresie identyfikacji listy projektów do Strategii Terytorialnej SOPK 2021-2027	84

Spis tabel

Tabela 1. Średnie procentowe wyniki uczniów wybranych jednostek z egzaminu ósmoklasisty (j. polski, matematyka, j. angielski) w latach 2019-2022	22
Tabela 2. Uwarunkowania wodne na terenie gmin tworzących SOPK (z uwzględnieniem elementów obecnych na obszarze dwóch lub więcej jednostek)	36
Tabela 3. Poziom zagrożenia suszą (w skali 1-4) w zależności od jej rodzaju na terenie gmin tworzących SOPK	38
Tabela 4. Wyniki analizy SWOT dla obszaru gmin SOPK	48
Tabela 5. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 1. KLIMAT, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	58

Tabela 6. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 2. OFERTA CZASU WOLNEGO	59
Tabela 7. Przedsięwzięcia oraz działania i projekty - w ramach obszaru strategicznego 3. USŁUGI	61
Tabela 8. Logika zintegrowanej interwencji w Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027	69
Tabela 9. Zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów operacyjnych Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 – w zakresie projektów z zagwarantowanym dofinansowaniem w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 1 do strategii)	93
Tabela 10. Zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów operacyjnych Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 – w zakresie projektów kulturalnych i turystycznych nawiązujących do celu 5(i) w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 2 do strategii).....	97
Tabela 11. Plan finansowy Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 - w zakresie projektów z zagwarantowanym dofinansowaniem w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 1 do strategii).....	98
Tabela 12. Plan finansowy Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska na lata 2021-2027 - w zakresie projektów kulturalnych i turystycznych nawiązujących do celu 5(i) w ramach FEM 2021-2027 (lista jako załącznik nr 2 do strategii).....	99

17. Załączniki

1. Lista projektów do realizacji w ramach Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska 2021-2027 w ramach alokacji przydzielonej SOPK algorytmem w programie FEM 2021-2027.
2. Lista projektów kulturalnych i turystycznych planowanych do realizacji w ramach Strategii Terytorialnej Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska 2021-2027.
3. Raport z konsultacji społecznych.